

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1946.

Första kammaren.

Nr 13.

Lördagen den 23 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 210, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946.

Justerades protokollen för den 16 och den 19 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till iståndsättande av vissa beskickningsfastigheter;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa kostnader i samband med sprängningsolycka vid Göteborgs örlogsvarv;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byråchefsbefattningen i försvarets fabriksstyrelse å ordinarie stat; samt

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av fastigheter, som förvaltas av försvarets bostadsanskaffningsnämnd, m. m.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § 1 och 4 mom. samt 10 § 1 och 5 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom; och

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse i vissa fall av mark å renbetesfjällen i Jämtlands län m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 87, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under fjortonde huvudtiteln till tillfälligt lönetillägg.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av 20 § femte stycket lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg; och

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 270, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av vissa investeringsanslag för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret;

nr 271, av herr *Ericsson, Carl Eric*, och herr *Wetter*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1946/47;

nr 272, av herr *Lindström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1946/47;

nr 273, av herr *Andersson, Karl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av sinnessjukvården m. m.;

nr 274, av fru *Alm* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården;

nr 275, av fru *Svenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården; samt

nr 276, av herr *Wahlund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 277, av fröken *Andersson* och herr *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 467) om viss begränsning av legitimation som tandläkare, m. m.; och

nr 278, av herr *Gränebo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 23 § 1 och 2 mom. vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 (nr 562).

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 210.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 279, av herr *Forsslund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.;

nr 280, av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.;

nr 281, av herr *Sandberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för folkskolans överlärare m. m.;

nr 282, av herr *Hage*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna;

nr 283, av fröken *Andersson* och herr *Velander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap, m. m.; samt

nr 284, av herr *Karlsson, Gustaf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 467) om viss begränsning av legitimation som tandläkare, m. m.

Herr Wehtje erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I bevillningsutskottets betänkande nr 65 vid 1945 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till uppbördsförordning m. m., d. v. s. källskatten, förutsattes i samband med inrättandet av den centrala uppbördsnämnden, att denna skulle »börja sin verksamhet redan tidigt under våren 1946», eftersom det särskilt vid övergången till det nya uppbördssystemet vore av betydelse att myndigheter och enskilda skulle kunna erhålla förklaringar samt råd och upplysningar angående de nya bestämmelserna. Utskottets betänkande godkändes av riksdagen, och i debatten därvid i denna kammare framhölls från olika håll, däribland även av mig, angelägenheten av att nämnden snarast möjligt tillsattes. Vädjanden därom riktades också till chefen för finansdepartementet, som i anledning därav lovade, att han skulle se till att nämnden blev utsedd så snart som det överhuvud taget vore möjligt.

Nu är den av bevillningsutskottet förutsatta senaste tidpunkten för nämndens tillsättande redan inne, utan att något hörts ifrån Kungl. Maj:tt i denna sak. Det hade varit att hoppas — och detta synes även stå i överensstämmelse med höstriksdagens intentioner — att den centrala uppbördsnämnden skulle vara utsedd i god tid före den 31 innevarande månad. Senast denna dag skall ju enligt de till uppbördsförordningen fogade särskilda övergångsbestämmelserna punkt 7) skattskyldig eller arbetsgivare, som vill att preliminär B-skatt skall utgå för inkomst av tjänst under år 1947, därom göra framställning hos taxeringsnämnden i hemortskommunen. För avgörandet av frågan, huruvida A- eller B-skatt skall utgå, hade det givetvis varit av stor betydelse, om denna nämnd i god tid före detta datum trätt i verksamhet, så att en viss praxis måhända hunnit utbilda sig dessförinnan för att därigenom kunna tjäna till ledning såväl för de enskilda beträffande frågan om huruvida dylik framställning borde göras eller ej som för taxeringsnämndernas bedömande och avgörande av sådana framställningar.

Vidare förutsattes vid uppbördsförordningens tillkomst, att en omfattande upplysningsverksamhet rörande åtminstone huvudprinciperna i det nya uppbördssystemet för att såvitt möjligt förhindra svårigheter under övergångstiden skulle genom statens försorg igångsättas i god tid för att bibringa allmänheten nödig kännedom och insikt i förordningen, enär det ej kunde förväntas, att svenska folket på annat sätt skulle kunna få sådan kunskap. Någon dylik upplysningsverksamhet av tillräcklig omfattning torde ännu ej ha igångsatts. Visserligen heter det ju »ignorantia juris nocet», d. v. s. bristande kännedom om lagen friar ej, men på grund av omständigheterna i föreliggande fall torde man i varje fall icke alltför hårt kunna upprätthålla denna princip. Ej heller har någon för allmänheten tillgänglig kommentar vare sig genom statsmakternas försorg eller genom enskilt initiativ hittills kunnat utgivas.

På grund av vad nu påtalats torde man kunna konstatera, att endast ett ytterst litet fåtal av det svenska folket överhuvud taget känner till skillnaden mellan preliminär A- och B-skatt, vilket ju beträffande ifrågakommande löntagare är en förutsättning för ansökan om debitering av sistnämnda skatt för 1947. Visserligen ha länsstyrelserna genom kungörelser fäst allmänhetens uppmärksamhet på tidsfristen, men enbart detta är givetvis ej tillräckligt.

Det synes därför rimligt, att nämnda tid för ansökans ingivande om debitering av B-skatt i stället för A-skatt utsträcker till en senare tidpunkt, förslagsvis 1 juli, för att allmänheten intill dess skall kunna bibringas sådan kännedom om lagen, som utgör förutsättning för avgivande av ansökan om preliminär B-skatt. Man torde ju näppeligen kunna fordra att denna allmänhet genom eget studium av författningstexten skall kunna reda ut begreppen, allra helst som till och med de praktiserande juristerna i stor utsträckning ännu ej

*Interpellation
om utseende
av den cen-
trala upp-
bördsnäm-
den.*

Interpellation om utseende av den centrala uppbördsnämnden. (Forts.)
kunnat eller hunnit reda ut dessa problem, bl. a. på grund av att författningstexten för relativt kort tid sedan blev allmänt tillgänglig.

De enskilda böra ju ej bliva lidande genom statens underlåtenhetssynder, vilket nu utan tvivel torde komma bliva fallet därest ej ändring och rättelse sker.

Med anledning av vad sålunda anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

När kan man vänta utseendet av den centrala uppbördsnämnden?

Är herr statsrådet beredd att för riksdagen framlägga förslag om utsträckning av tidpunkten för ingivande av ansökan om debitering av B-skatt i stället för A-skatt?

När kan väntas, att den statliga upplysningsverksamheten angående källskatten kan i erforderlig grad genomföras?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förrådsorganisation för försvarets läkemedel;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet m. m.;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag under försvarets fonder för budgetåret 1946/47; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1946/47;

bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 11, angående användande av riksbankens vinst för år 1945;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt skogvaktaren å Sätenäs egendom O. Boman m. fl.; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förre ämnesläraren vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, m. m.; och

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till familjebidragsförordning, dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlagskredit till hästexportberedningen; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckt motion;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i villkoren för erhållande av byggnadsförskott ur kyrkofonden; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående användningen av i krigsmaktens förvar befintliga lager av sprängämnen; och

nr 2, i anledning av väckt motion om det s. k. investeringsrådets utrustande med beslutande befogenheter.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.12 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till om- och tillbyggnad av flygtekniska försöksanstaltens verkstadsavdelning;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av garnisonssjukvården för Stockholms garnison;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av täckning för vissa medelsbrister, redovisade såsom proprietalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta åt Carl Johan Eric Tersmeden m. fl.;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond; samt

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 210, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 279, av herr *Forsslund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.;

nr 280, av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.;

nr 281, av herr *Sandberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för folkskolans överlärare m. m.; samt

nr 282, av herr *Hage*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 283, av fröken *Andersson* och herr *Velander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap, m. m.; och

nr 284, av herr *Karlsson, Gustaf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 467) om viss begränsning av legitimation som tandläkare, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 58—62, bevillningsutskottets betänkande nr 18, bankoutskottets memorial nr 11 samt utlåtanden nr 17 och 18, andra lagutskottets utlåtanden nr 16—18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 9 och 10, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 ävensom kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

På framställning av herr talmannen beslöts att andra lagutskottets utlåtande nr 18 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som innehålles i Kungl. Maj:ts proposition nr 210, får jag hemställa, att kammaren måtte besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av denna proposition måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter 20 dagar från dagen för propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Herr *Wagnsson* avlämnade en av honom och herr *Aman* undertecknad motion nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till för-

ordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

Motionen bordlades.

Ordet lämnades på begäran till friherre **De Geer**, som yttrade: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 203 föreslås höjning av tillåtna hjultrycket för automobiler ävensom utökning av bredden för motorfordon.

För ernående av mest ekonomiska lastbilstransporter är uppenbart att betydlig höjning av hjultrycket och ökad bredd å bilarna är synnerligen väl motiverat och önskvärt. Emellertid torde ett stort flertal av våra vägar behöva radikalt ombyggas, innan nyssnämnda önskemål helt kan tillfredsställas. I varje fall lär man f. n. knappast kunna gå längre än vad Kungl. Maj:tt nu föreslagit.

Hur skall då inom närmaste framtiden den så behövligen ombyggnaden av vägnätet kunna åstadkommas? Särskilt till följe den så knappa tillgången å arbetskrafter äro utsikterna för större vägarbeten ganska mörka. Åtminstone är så förhållandet, om hittills brukliga arbetslukande byggnadsmetoder alltjämt skola behöva tillämpas! Man måste allvarligt ifrågasätta, om icke vägarbeten inom en snar framtid böra kunna utföras med tillhjälp av hittills i Sverige ej använda, nyuppfunna och arbetsbesparande maskiner. Under krigsåren har erfarits, hurusom särskilt amerikanarna åstadkommo väldiga vägbyggnader på otroligt kort tid med tillhjälp av maskiner av diverse nya typer med stor verkningsgrad. Det skulle vara av stort värde att här hos oss snarast få utprova sådana utländska maskiner, som kanske skulle visa sig så användbara, att vi äntligen trots bristen på arbetskrafter skulle kunna få fart på våra vägbyggen.

Givetvis kan förmodas att våra vägmyndigheter också ha klart för sig värdet av dylik här ifrågasatt import. Om importen det oaktat dröjer, vore av största vikt att hindren för import snarast undanröjas.

Vägnätets omskapande och grundliga förbättring är en så viktig fråga för näringslivet och hela befolkningen, att densamma ej utan stor skada längre kan undanskjutas. Då behövligen arbetskrafter saknas, måste hoppet stå till en genom införande av nya maskiner genomförd revolution av arbetsmetoderna! Kan sådan ändring komma till stånd, bör man kunna förvänta kraftigt återupptagande av vägbyggnaderna utan att behöva draga bort för jordbruk och övriga näringsgrenar nödvändiga arbetskrafter.

I anslutning till vad här anförts anhålles om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga: avser statsrådet att inom närmaste framtiden medverka till åstadkommande av import av sådana moderna vägbyggnadsmaskiner, som kunna antagas vara verkligt arbetsbesparande och behövligen för vårt vägnäts ombyggnad och moderniserande?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

*Interpellation
om import av
moderna väg-
byggnads-
maskiner.*

Onsdagen den 27 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 212, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande det svensk-finska varuutbytet m. m.; och
nr 213, angående kreditgivning till Finland.

Justerades protokollen för den 20 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansöknings, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till närslutna läkarintyg anhåller undertecknad vördsamt om fortsatt tjänstledighet från riksdagsarbetet t. o. m. den 30 april 1946.

Karlstad den 26 mars 1946.

John Sandén.

Att riksdagsman *John Sandén*, som lider av recidiverande bronchopneumonier, är oförmögen att delta i riksdagsarbetet under april månad 1946, intygas härmed.

Centrallasarettet, Karlstad, den 26 mars 1946.

John Svensson,
lasarettsläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herrar *Wagnsson* och *Aman* väckta motionen, nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

*Förslag till
familje-
bidrags-
förordning.*

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till familjebidragsförordning, dels och i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 februari 1946 dagtecknad proposition, nr 73, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordning).

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

inom första kammaren:

nr 256 av herr *Gränebo* m. fl. samt
nr 257 av herr *Albertsson* m. fl. ävensom

inom andra kammaren:

nr 403 av herrar *Persson* i Svensköp och *Johnsson* i Kastanjegården, likalydande med nr 257 i första kammaren,
nr 407 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., likalydande med nr 256 i första kammaren, samt
nr 408 av herrar *Johansson* i Stockholm och *Karlsson* i Stuvsta.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återropade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 257 och II: 403 och med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda författningsförslaget, för sin del antaga under punkten infört förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordning);

B. att motionerna I: 256, II: 407 och II: 408, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

I utskottets förordningsförslag var 6 § 1 mom. första stycket så lydande:

Familjepenning utgår med högst så stort belopp för dag, som för en var av nedan angivna ortsgrupper upptages i följande tariff:

Ortsgrupp	1	2	3
	För hustru och fränskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år kronor	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1 kronor	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1 kronor
I	2: 75	1: 40	1: 10
II	3: —	1: 65	1: 20
III	3: 25	1: 90	1: 30

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Hallagård*, *Carlsson* i Bakeröd och *Jacobsson* i Igelsbo, på anförda skäl hemställt, att 6 och 28 §§ i förevarande förordningsförslag måtte erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits. I reservanternas förslag hade för 6 § första stycket föreslagits följande avfattning:

Familjepenning utgår med högst så stort belopp för dag som nedan angives:

	1	2	3
	För hustru och fränskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande barn under 16 år kronor	För annan familjemedlem över 16 år än som avses kol. 1 kronor	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1 kronor
	3: —	1: 65	1: 20

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

Herr **Hallagård**: Herr talman! Då jag jämte ett par ledamöter i andra kammaren står antecknad såsom reservant ber jag få besvara med några ord för att i korthet ange orsaken till att vi reserverat oss i denna fråga.

Utskottet har ställt sig rätt välvilligt till de med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till familjebidragsförordning väckta motionerna, i vilka påyrkas ett avskaffande av dyrortsgraderingen beträffande familjepeningen, men har dock ansett sig böra avvakta en väntad lösning av motsvarande fråga rörande folkpensionerna. Sedan denna fråga funnit sin lösning, bör emellertid Kungl. Maj:tt, framhåller utskottet, med det snaraste upptaga frågan om ändring av bestämmelserna om familjepening till förnyat övervägande. Utskottet anser emellertid, att det inte skulle vara lämpligt att just nu slopa dyrortsgraderingen i vad det gäller familjepeningen. Ja, det kan nog diskuteras, huruvida verkligen anledning föreligger att ställa sig avvaktande i denna fråga.

I vår reservation ha vi tillåtit oss framhålla, att otvivelaktigt starka skäl tala för ett avskaffande av dyrortsgraderingen av familjepeningen, så mycket mera som ersättning för de verkliga bostadskostnaderna ju utgår i särskild ordning. Jag kan till stöd för denna uppfattning åberopa, att även socialstyrelsen ifrågasatt, om dyrortsgraderingen av familjepeningen under sådana förhållanden är befogad. I sitt utlåtande i anledning av 1942 års krigsfamiljebidragsförordning framhöll andra lagutskottet, att de skäl, som talade för en dyrortsgradering av folkpensionerna, icke med samma styrka gjorde sig gällande i fråga om familjepeningen med hänsyn till att särskild ersättning utginge för de verkliga bostadskostnaderna. Härutöver skulle jag kunna åberopa socialvårdskommitténs förslag i fråga om folkpensionerna, som ju går ut på ett slopande av dyrortsgraderingen utom när det gäller bostadskostnaderna.

Starka skäl ha således anförts för att man redan nu godkänner förslaget om att avskaffa dyrortsgraderingen beträffande familjepeningen. Vi förmena, att det inte bör möta några större hinder att bifalla den reservation, som vi fogat till utskottets utlåtande, alldenstund tillräckligt bärande skäl saknas för att längre uppskjuta avskaffandet av denna dyrortsgradering.

Jag har med detta inte velat ta upp någon debatt angående dyrortsgrupperingens vara eller icke vara. Här är det bara fråga om huruvida vi skola ställa oss avvaktande och invänta lösandet av folkpensionsfrågan eller inte. Det synes oss reservanter liksom även motionärerna, att man icke har anledning att vänta med ett ståndpunktstagande i denna fråga, utan att man redan nu bör ta ställning till om vi inte kunna slopa dyrortsgraderingen av familjepeningen i synnerhet som — såsom jag nyss sade — de personer det här är fråga om ju få ersättning för de verkliga bostadskostnaderna.

Socialstyrelsen liksom även statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ha också framhållit, att vissa skäl tala för ett avskaffande av dyrortsgraderingen i förevarande fall, men de ha varit litet försiktiga och ansett, att man bör ställa sig avvaktande, till dess folkpensionsfrågan ligger på riksdagens bord.

Jag har, som jag sade, inte här velat ta upp dyrortsfrågan i hela dess vidd, utan endast frågan, om det finns någon anledning att ställa sig på detta sätt avvaktande. Vi reservanter äro av den bestämda uppfattningen, att tillräckligt starka skäl tala för att vi redan nu slopa dyrortsgraderingen vad beträffar familjepeningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Norman**: Herr talman! Det hör till, att herr Hallagård och jag ha en liten dispyt, så snart andra lagutskottet haft att behandla någon förordning med bestämmelser om dyrortsgradering.

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

Det är alldeles riktigt vad herr Hallagård framhållit, att dyrortsgrupperingen för de människor det här gäller, på grund av de bestämmelser, som i annat sammanhang äro givna, inte spelar så stor roll som den gör, eller i varje fall tidigare gjort, för andra kategorier. Utskottsmajoriteten lutar nog också åt den uppfattningen, att vi böra söka komma därhän, att det blir enhetliga bestämmelser med enhetliga belopp, oberoende av från vilken ort av landet dessa värnpliktiga äro, men utskottet har inte ansett det lämpligt att nu föreslå någon ändring i familjebidragsförordningen.

I familjebidragsförordningen hänvisas ju i fråga om ortsgrupperingen till bestämmelserna i folkpensioneringslagen, vilken som vi veta skall reformeras. Ett förslag är att vänta vid innevarande års riksdag, och när vi fattat beslut i denna stora fråga, är det självklart, att det nu föreliggande spörsmålet får lov att övervägas, eftersom denna hänvisning inte längre har någon aktualitet, om dyrortsgrupperna slopas i fråga om folkpensionerna.

Det är således utskottets mening, att vi böra vänta och se. Det finns också en särskild anledning till det. Motionärerna ha nämligen föreslagit, att ersättningsbeloppet skall ändras, men utskottet har inte ansett det vara lämpligt att ta någon närmare ståndpunkt till den saken. I reservationen föreslås, att familjepeningen skall utgå med ett enhetligt belopp, bestämt efter vad som gäller i ortsgrupp II. Det kan ju vara tveksamt, om man har anledning att just bygga på denna ortsgrupp. Jag tror därför, att det är riktigt att i detta läge vänta och se vad de nya bestämmelserna om folkpensionerna, statstjänarnas lönerreglering och kanske en del andra därmed sammanhängande spörsmål komma att innebära. Då kommer frågan att ligga klarare till, och det blir lättare att ta en bestämd ståndpunkt.

Jag hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Andra lagutskottets ärade ordförande erkände det berättigade i att upphäva dyrortsgraderingen beträffande familjepeningen, men han ansåg, att man inte borde göra det, förrän man fattat beslut om folkpensionerna och de grunder, efter vilka dessa skola utgå. Jag kan inte se, att det finns tillräckligt starka skäl för att vänta, om man, såsom andra lagutskottet och dess ordförande, ingenting har att invända i själva saken, utan erkänner, att det ligger något berättigat i reservanternas hemställan om bifall till de i ämnet väckta motionerna, innebärande att man icke skall bibehålla dyrortsgraderingen beträffande den ersättning till dessa värnpliktiga familjeförsörjare, som utgår i form av familjepening.

Enligt motionärernas mening är det inte mer än riktigt, att de, som bo utanför stadsgränsen på en viss ort, och de, som bo innanför, då de ju ha ungefär lika höga levnadskostnader, således betala samma priser för de varor de inköpa för sin existens, också ha lika stor familjepening, särskilt som såväl ersättning för bostad som för bränsle beräknas i annan ordning. Samma grunder, som de sakkunniga utgått ifrån i sitt förslag rörande omorganisationen av folkpensioneringen, vill man alltså ha tillämpade här. Jag kan inte inse, att det finns tillräckligt hållbara skäl för att inte redan nu våga godkänna denna princip, i synnerhet som jag förmodar, att det alltid varit svårt att försvara dyrortsgraderingen av denna familjepening, då ersättning för bostad och bränsle ju alltid utanordnats efter särskilda bestämmelser.

Jag anser alltså, herr talman, att det finns så starka skäl för ett bifall till reservationen, att jag finner mig böra yrka bifall till densamma.

Herr Norman: Herr talman! Det är, såsom jag tidigare påpekat, här inte bara fråga om att avgöra spörsmålet, om vi skola bibehålla dyrortsgrupper-

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

ringen eller inte, utan det gäller också att avväga bidragsbeloppens storlek, och den frågan är enligt utskottets förmenande inte tillräckligt utredd.

Herr statsrådet **Vougt**: Herr talman! Det yttrades nyss av herr förste vice talmannen, att vissa sakkunniga när det gäller en annan fråga hade ansett, att någon dyrortsgruppering inte borde förekomma. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att landets familjebidragsnämnder, som i höstas skickade ett stort antal representanter till en överläggning med arbetsmarknadskommissionen i fråga om familjebidragen, icke påyrkat något slopande av dyrortsgrupperingen, utan ansett det fullt naturligt med en gradering på detta område.

Vad det här gäller är väl ändå att ge de värnpliktiga en ersättning för det inkomstbortfall, som ju i regel måste följa med värnpliktstjänstgöringen, och den omständigheten, att bostadskostnaden ersättes särskilt, i allmänhet med hela sitt belopp, kan inte anses vara ett tillräckligt skäl för att slopa dyrortsgraderingen beträffande familjepeningen. De löner, som utgå i den allmänna marknaden, skilja sig ju också så pass mycket på olika orter, att det kan vara motiverat att bibehålla den hittillsvarande ordningen.

Jag kan kanske även få erinra om att spännvidden mellan familjepeningen i högsta och lägsta ortsgrupp minskats sedan familjepeningens maximum första gången fastställdes i den av 1940 års riksdag antagna krigsfamiljebidragsförordningen. Familjepeningen för hustru var då 1 krona 75 öre i lägsta och 2 kronor 25 öre i högsta ortsgrupp, vilket alltså innebär en spännvidd av 22,3 procent. Vid 1941 års riksdag höjdes beloppen med 25 öre och år 1942 med ytterligare 75 öre inom alla tre ortsgrupperna. Familjepeningens maximum är alltså sedan år 1942 i lägsta ortsgruppen 2 kronor 75 öre och i högsta ortsgruppen 3 kronor 25 öre, d. v. s. spännvidden har minskats till 15,4 procent.

Sedan jag gjort dessa påpekanden, vill jag endast säga, att jag givetvis är beredd att, när riksdagen kommer över på en annan linje beträffande dyrortsgrupperingen, också undersöka i vilken mån detta kan påverka de här föreliggande frågorna.

Till slut ber jag få framföra mitt tack till utskottet för den behandling utskottet ägnat det framlagda förslaget till familjebidragsförordning, vilken ju i stort sett lett till ett tillstyrkande på alla väsentliga punkter. Jag får kanske samtidigt tillägga, att jag också är tacksam för den snabba behandlingen och även för att utskottet översett med vissa bristfälligheter, som förorsakats av den korta tid vi inom departementet haft till vårt förfogande, när det gällt att utarbeta detta förslag.

Herr **Forslund**: Herr talman! Då jag deltagit i utskottets behandling av detta ärende, vill jag inte låta stå oemotsagt vad herr förste vice talmannen yttrade i fråga om utskottets ställningstagande till de i ämnet väckta motionerna.

Herr förste vice talmannen ville göra gällande, om jag fattade honom rätt, att utskottet och motionärerna stode på samma linje. Något sådant uttalande har utskottet icke gjort. Utskottet har endast sagt, att åtskilliga skäl tala för avskaffandet av dyrortsgraderingen beträffande familjepeningen. Detta får icke uttolkas så, som om utskottet sagt, att *alla* skäl tala för att dyrortsgraderingen bör avskaffas. Utskottet har endast velat få till stånd ett uppskov med prövningen av detta ärende, på sätt departementschefen också förordat såväl i propositionen som i det anförande han nyss höll.

Jag skulle icke ha varit med om att biträda utskottets utlåtande, om man hade inlagt den mening i det som herr förste vice talmannen nyss gjorde. Det var bara detta jag ville ha sagt.

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ansåg, att det fanns tillräckliga skäl för bibehållande av dyrortsgraderingen beträffande ersättningen till inkallade värnpliktigas familjer. Visserligen sade han inte, att han inte var beredd att pröva, huruvida ett slopande av dyrortsgraderingen i detta fall var möjligt, men han ansåg starka skäl för att bibehålla den. Ätminstone i första delen av sitt anförande intog herr statsrådet alltså en annan ståndpunkt än den, som utskottet har intagit och som, så vitt jag kunnat förstå, överensstämmer med allmänna meningen i denna fråga.

Herr statsrådet sade dessutom, att familjepeningen skulle vara en ersättning för det inkomstbortfall, som de värnpliktiga åsamkades under sin inkallelsetid. Jag vet inte, om det är riktigt att säga så. Familjepeningen skall vara en ersättning till familjerna, så att de inte komma att lida brist i olika avseenden genom att inkomsterna bortfalla under den värnpliktiges inkallelsetid. Militärtjänstgöringen är ju en medborgerlig plikt, som åligger alla, och jag kan därför inte instämma i att familjepeningen skulle vara en ersättning till den värnpliktige för förlorade inkomster. Det är inte heller alla inkallade, som få familjepening, utan den utgår under vissa förutsättningar, nämligen om den värnpliktige har hustru eller andra familjemedlemmar, som för sin försörjning äro beroende av hans inkomster. Man får alltså säga, att familjepeningen inte är en ersättning för mistade inkomster, utan ett bidrag som utgår på grund av familjens behov. Även om inte direkt behovsprövning äger rum, är själva grundprincipen, att bidragens utgående skall vara beroende av behovet. Familjepeningen är alltså något annat än bara ersättning för minskade inkomster.

Är det då av andra skäl berättigat att bibehålla dyrortsgraderingen? Nu sade visserligen herr Forslund, att man inte fick tolka utskottets yttrande så, som jag hade gjort. Det är möjligt, att man inte skall göra det. Herr Forslund sade, att utskottet inte har sagt, att alla skäl tala för ett slopande av dyrortsgraderingen. Men kan man då inte säga, att tillräckliga skäl tala härför? Jag förmodar, att man vid närmare prövning skall medge, att skälen äro tillräckliga, och detta bör enligt min mening vara avgörande i detta fall.

Jag anser, herr talman, att tillräckliga skäl här finnas för slopande av dyrortsgraderingen, och jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Man har ju kopplat bort bostadskostnaderna, och familjepeningen avser alltså endast övriga levnadskostnader. Även om dyrortsgraderingen alltjämt gäller över hela löneområdet, tycker jag att det är ett starkt motiverat krav, att man inte skall behöva ha den kvar vid alla slags detaljerade ersättningar, som utgå. Det vore verkligen på tiden, att man omedelbart rensade bort dyrortsgraderingen när det gäller sådana här mindre områden.

Jag reagerar onekligen litet, när det säges, att familjepeningen skall vara ersättning för inkomstbortfall. Jag undrar, om man skall uppfatta den på det sättet. När det gäller lönerna äro ju bostadskostnaderna inkluderade, men i fråga om familjepeningen äro de eliminerade. Det skulle innebära en orättvisa, om den ene värnpliktige, som bor på en högre dyrort, skulle få större ersättning än annan värnpliktig, som gör samma tjänst, men som bor på lägre dyrort. Därför är det på intet sätt logiskt att räkna med att familjepeningen skall vara ersättning för inkomstbortfall.

I statsutskottet behandlade vi i fjol ett annat ärende av detta slag, där det var delade meningar. Jag för min del reserverade mig då emot att dyrortsgraderingen skulle tillämpas på alla livets detaljer, och jag anser, att detta är ett fullkomligt likartat fall.

Förslag till familjebidragförordning. (Forts.)

Jag kommer för min del, herr talman, att i denna fråga rösta för reservationen.

Herr Norman: Herr talman! I Kungl. Maj:ts förslag äro ju ersättningarna bestämda efter tre olika ortsgrupper, medan reservationen innebär, att vad Kungl. Maj:t har föreslagit beträffande den andra ortgruppen skall bli generellt gällande. För det stora flertalet av de värnpliktiga skulle alltså ersättningsbeloppen komma att höjas, om reservationen bifalles. Jag vill fråga herr Mannerskantz, om han är beredd att utan närmare övervägande stödja ett sådant yrkande.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag vill endast påpeka, att det ju inte kan komma att gälla så värst många fall, annat än om det blir krig eller beredskapstjänstgöring återigen kommer till. Bland dem, som göra sin rekryttjänstgöring, är det nämligen ganska få, som hunnit bilda familj. Familjepenning kommer framför allt att utgå till värnpliktiga med åldrig moder eller någon annan att försörja. Därför kan det här aldrig bli tal om utgifter av en storleksordning, som ha någon väsentlig finansiell betydelse.

Utöver vad jag sade nyss får jag kanske tillägga, att det inte kan betyda så värst mycket för den, som skulle få familjepenning, om beloppen äro dyrortsgraderade eller inte, eftersom vederbörande sällan hunnit få någon stor familj. Ofta ha dessa värnpliktiga bara hustru men inga barn, och hustrun kan i många fall mycket lätt bidra till sin egna försörjning.

Jag tror därför att det här rör sig om utgifter av ganska ringa storleksordning.

Herr von Heland: Herr talman! Det är med anledning av att både försvarsministern och socialministern äro närvarande här i kammaren som jag önskar beröra ett spörsmål, som ligger något vid sidan om diskussionen, nämligen frågan, under vilken huvudtitel kostnaderna för familjebidragen rätteligen böra upptagas.

Man håller nu på att utreda frågan om de framtida försvarskostnaderna, och det gäller då att plocka in i ramen allt, som hör till försvarets huvudtitel. Sedan år 1939 ha de årliga kostnaderna för familjebidragen ökat från ungefär en halv miljon kronor till bortåt 8 à 9 miljoner kronor. Ett annat område, som också borde ligga socialministern nära, är krigsskadeersättningarna, som nu uppgå till, om jag inte minns fel, bortåt 8 à 9 miljoner kronor om året.

Jag hemställer därför, att man inom regeringen, närmast social- och försvarsministrarna, ville överväga, huruvida dylika anslag, som rätteligen borde vara rena socialanslag, skola upptagas under försvarets huvudtitel eller under socialhuvudtiteln.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med de ändringar, som påyrkats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hallagård* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med de ändringar, som påyrkats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmanen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Ivar*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 40.

Därjämte hade tre ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förrådsorganisation för försvarets läkemedel;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader; samt

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag under försvarets fonder för budgetåret 1946/47.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1946/47, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 11, angående användande av riksbankens vinst för år 1945;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt skogvaktaren å Sätenäs egendom O. Boman m. fl.; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förre ämnesläraren vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

*Ang. fortsatt
giltighet av
hyresregle-
ringslagen
m. m.*

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 februari 1946 dagtecknad proposition, nr 97, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.

Härigenom förordnas, dels att i lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m. skall införas en ny paragraf, betecknad 8 a §, av nedan angiven lydelse, dels att rubriken före 7 § skall lyda på sätt framgår av det följande, dels ock att lagen, vilken enligt lag den 23 mars 1945 (nr 67) gäller till och med den 30 september 1946, i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1947.

Om förlängning av hyresavtal m. m.

8 a §.

Skall hyresförhållande beträffande lägenhet, som förhyrts av två eller flera gemensamt, upphöra på grund av åtgärd eller underlåtenhet av någon av dem,

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

och vägrar hyresvärden annan, som har del i hyresrätten, att övertaga lägenheten, äger hyresnämnden på framställning av den senare förordna därom, såframt hyresvärdens vägran finnes vara obillig. I fråga om hyresvillkoren vid sådant övertagande av lägenheten skall vad i 7 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

Vill make i anledning av hemskillnad eller äktenskapsskillnad eller eljest övertaga lägenhet, som av andra maken är förhyrd till bostad, och bor den förre själv i lägenheten, skall vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning, ändå att han icke har del i hyresrätten.

Framställning varom ovan sägs skall göras inom fjorton dagar från det hyresvärden i samband med uppsägning eller eljest tydligt meddelat sökanden, att hyresförhållandet skall upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1946.

Har hyresvärd, utan att hyresrätten är förverkad, före den 1 april 1946 uppsagt hyresavtal till upphörande efter den 30 september 1946, må framställning som i 7 § sägs göras senast den 15 april 1946 eller, om hyresvärden icke före den 1 i sistnämnda månad tydligt meddelat, att han ej önskar låta hyresgästen kvarbo, inom fjorton dagar efter det hyresvärden lämnat sådant meddelande.

Har hyresvärd före den 1 april 1946 lämnat meddelande som i 8 a § tredje stycket sägs, må framställning enligt samma paragraf göras senast den 15 april 1946. Förordnande varom i nämnda paragraf sägs må icke meddelas, om hyresförhållandet upphört före den 1 april 1946.

Där Konungen meddelar förordnande, att bestämmelserna i lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m. skola äga tillämpning i viss ort, äger Konungen föreskriva, att de i nästföregående stycke angivna tidpunkterna skola med avseende å orten ersättas med de senare tidpunkter, som Konungen bestämmer.

2) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1942 om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., vilken enligt lag den 23 mars 1945 (nr 68) gäller till och med den 30 september 1946, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1947.

Utskottet hade i samband med propositionen till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, nr 262 i första kammaren av herr *Lindblom* m. fl. och nr 413 i andra kammaren av herr *Johnsson* i Kastanjegården m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte vidtaga sådana ändringar i förslaget till lag om fortsatt giltighet av hyresregleringslagen, att övertaganderätten icke skulle gälla affärlägenheter, att lagen icke bleve tillämplig i fall, där hyresrätten förverkats, samt att 42 § 1 stycket allmänna hyreslagen skulle äga motsvarande tillämpning å meddelande till medhyresgäst respektive make att hyresförhållandet skulle upphöra.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I:262 och II:413 bifalla förevarande proposition.

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

I motiveringen hade utskottet anfört bl. a.:

»Framställning om rätt att övertaga lägenhet skall enligt förslaget göras inom fjorton dagar från det hyresvärden tydligt meddelat vederbörande att hyresförhållandet skall upphöra. Motionärerna hemställa, att i fråga om sådant meddelande skall tillämpas bestämmelsen i 3 kap. 42 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom, i vilket lagrum stadgas, att därest meddelande, som avses i vissa lagrum i kapitlet, avlämnats å postanstalt inom riket för befordran till mottagarens vanliga adress i rekommenderat brev, avsändaren skall anses ha fullgjort vad på honom ankommer. Samma hemställan gjordes av Sveriges fastighetsägareförbund under remissbehandlingen.

Enligt utskottets mening framstår det såsom mindre välbetänkt att giva särskilda föreskrifter om vad hyresvärd har att iakttaga för att han skall anses ha fullgjort den i 8 a § tredje stycket föreskrivna underrättelseskyldigheten, då några motsvarande föreskrifter icke finnas i fråga om exempelvis den skyldighet i förevarande hänseende som åligger honom enligt 7 § hyresregleringslagen. Det torde kunna förväntas, att de fall då svårigheter uppkomma för hyresvärden att fullgöra vad sålunda enligt förslaget åligger honom komma att bli sällsynta. Om prövningen av frågan huruvida övertaganderätt föreligger fördröjes genom att hyresvärden har svårt att nå medhyresgäst eller äkta make med ett meddelande, bör detta såsom departementschefen anfört beaktas vid nämnda prövning. Därest hyresvärden i dylikt fall gjort vad rimligen kan krävas av honom för att tillställa hyresgäst eller make meddelandet, bör övertaganderätt icke tillerkännas hyresgästen eller maken annat än möjligen i något enstaka undantagsfall. Enligt utskottets mening bör föreskrift härom intagas i de anvisningar, som enligt vad ovan anförts torde komma att utfärdas rörande tillämpningen av den föreslagna 8 a §.

Utskottet finner sålunda, att vad i motionerna anförts icke bör föranleda till ändring av Kungl. Maj:ts förslag.»

Reservation hade anförts av herrar *Wistrand*, *Björkman* och *Håstad* beträffande utskottets uttalande rörande formen för den i 8 a § tredje stycket föreskrivna underrättelseskyldigheten.

Herr Wistrand: Herr talman! Den ändring, som föreslagits i samband med förlängningen av hyreslagen, avser att skapa möjlighet för personer, som gemensamt innehaft en lägenhet, att, om hyresrätten upphör genom den enas föranledande, den andra skall kunna inträda i hyresrätten. Detta är bland annat mycket aktuellt vid skilsmässor, där det med all rätt bör skapas en möjlighet för den andra maken att komma i åtnjutande av den bostad som makarna gemensamt innehaft men som dittills i hyreskontraktet varit skriven på den andra. Liknande förhållanden kunna också förekomma vid ett kompanjonskap. Ur den synpunkten har jag för min del ingen anledning att opponera mig mot de ändringar, som föreslås.

Men det anmärkningsvärda i detta fall är, att man har föreslagit stränga ålägganden för hyresvärden att underrätta vederbörande om att ett sådant förhållande föreligger, att han eller hon har rättighet att inträda i medpartens rätt. Detta kommer att medföra ganska stötande konsekvenser. Antag till exempel att söndring uppstår inom ett äktenskap och att den ena parten, mannen, har hyrt våningen men inte vill behålla den. Då skall hyresvärden underrätta hustrun om att hon har rättighet att träda in. Men hustrun kan vara bortrest; när trasset börjar inom ett äktenskap, är ingenting vanligare än att hustrun reser bort och att ingen känner hennes vistelseort. Enligt lagens ordalydelse har hyresvärden då ingenting annat att göra än att vila på hanen och

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

låta hyreslägenheten, under den svåra bostadsnöd som råder, stå tom; han får ingen hyra på den och han kan överhuvud taget bara avvakta, hur saken utvecklar sig.

I en motion har yrkats, att hyresvärden i detta liksom i andra fall, som regleras i hyreslagen, skulle kunna anses ha fullgjort sin skyldighet att meddela motparten genom att avsända rekommenderat brev under vederbörandes vanliga adress. I den allmänna lagen förutsättes detta förfarande såsom tillräckligt i en rad förhållanden på hyresrättens område, och det är för mig ganska obegripligt, att det inte skulle kunna vara till fyllest även här. En svårighet är dock, att det i en annan paragraf i hyresregleringslagen förekommer en liknande bestämmelse utan någon motsvarande föreskrift om undermålskyldighet, varför det alltså skulle bli en olikhet mellan bestämmelserna i denna paragraf och i den tidigare.

Att jag har reserverat mig i lagutskottet, beror framför allt på att jag anser det angeläget att framhålla, att lagar icke få skrivas så, som här skett. Man får icke, när det gäller fullkomligt likartade förhållanden på samma område, införa olika bestämmelser om vad man skall fullgöra för att anses ha givit ett meddelande. Man får inte heller åstadkomma en lagstiftning, som möjliggör så uppseendeväckande rättsföljder som den jag har talat om, nämligen att lägenheten länge och väl kan få stå oanvänd på hyresvärdens bekostnad, därför att den, som skall underrättas och som ju borde ha det största intresset av att själv hålla sig framme, är bortrest och man inte vet, var vederbörande befinner sig. Detta är orimligt. Ett lagstiftningsprojekt, som innebär någonting sådant, är enligt min mening icke utarbetat med den omsorg, man har rättighet att fordra.

Lagutskottet har nu sökt förbigå denna sak och säga, att det kan förväntas att de svårigheter, som skulle uppkomma, inte bli så stora. Ja, det är kanske möjligt; därom vet ingen någonting. Men redan det, att man vid en lags tillkomst så klart och tydligt kan konstatera, att den på vissa punkter leder till en rent orimlig konsekvens, är enligt min mening tillräckligt för att säga, att denna lag icke är omsorgsfullt utarbetad.

Nu kan man, som utskottet har gjort, framhålla att hyresnämnderna böra åläggas att ta all hänsyn till svårigheterna i sådana fall. Det är ju mycket bra, men det skapar ingen rättssäkerhet för hyresvärden, förrän han lyckats få frågan dragen inför hyresrådet, och det skulle i grund och botten inte vara möjligt, förrän han anträffat vederbörande. Men i praktiken kan detta måhända ordnas på något sätt.

Att utskottet inte kunnat göra någon ändring i detta hänseende, sammanhänger i mycket hög grad med att den nya lagen skall träda i kraft den 1 april och måste vara färdig till dess. Jag är fullt på det klara med att några ändringar med hänsyn härtill icke kunna göras i lagstiftningen, och jag tror också, att detta varit det djupast liggande motivet till utskottets ställningstagande.

Jag måste alltså stanna vid att beklaga vad som förevarit och har för min del, herr talman, intet yrkande.

Herr Lindblom: Herr talman! Innan jag går in på den fråga, varom det här föreligger motioner, ville jag säga ett par ord beträffande själva huvudsaken; utlåtanen gäller ju dels förlängning av hyresregleringslagen och dels den ändring, som den föregående ärade talaren här har berört.

Det kan givetvis inte falla mig in att ställa något yrkande beträffande hyresregleringslagens förlängning; det vore ju inte heller möjligt. Men jag anser det befogat att nu ändå säga något med anledning av att denna lag föreslås

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
få fortsatt giltighet. Jag tror för min del att det är nödvändigt, att man så snart som möjligt vidtar åtgärder för att få denna lag ur världen. Det kan inte vara riktigt att låsa fast lägenhetsinnehavet i den utsträckning som nu sker. Det vållar oerhört stora svårigheter i många avseenden. Jag tänker bland annat på näringslivets behov av kontorslokaler och andra utrymmen. Det är givet, att man inte i det långa loppet kan fortsätta att låsa fast lägenheterna och ställa hinder i vägen för den utveckling, som dock måste äga rum på detta område. Jag vet, att man i det hänseendet har att kämpa med rätt stora svårigheter inom åtskilliga av näringslivets grenar. Men det är klart, att ju längre lagen fortsätter att gälla, desto större måste dessa svårigheter bli.

Det kan också dragas i tvivelsmål, om lagen som sådan ur hyresgästsynpunkt egentligen har så stort värde, som man velat göra gällande. Visserligen kan man kanske säga, att ett upphävande av lagen skulle kunna tänkas medföra någon höjning av hyrorna i ett eller annat avseende, men jag är övertygad om, att denna höjning mycket snart och i hög grad skulle kompenseras genom den ökade byggnation som kommer att uppstå i och med lagens upphörande.

Man frågar sig dessutom, om det kan vara så riktigt att låsa fast en lägenhet vid en viss hyresgäst, som kanske inte alls är beroende av att ha en lägenhet av just den storleken och typen, samtidigt som det finns massor av människor, som inte kunna finna någon lämplig bostad på grund av att förhållandena på bostadsmarknaden äro så fastlåsta.

Jag tror, att man rätt snart måste ta hänsyn till sådana synpunkter och önskemål för att få en lämplig övergång från de nu rådande förhållandena. Det kommer troligen inte att bli möjligt att i den snabba takt, som vore önskvärd, tillgodose efterfrågan på lägenheter, om icke denna lag försvinner. När den slopas, kommer det säkerligen att bli på samma sätt som vid slutet av förra kriget; byggnationen kommer att ta en omfattning, som mycket snart på ett naturligt sätt reglerar förhållandena. Tillgång och efterfrågan på det sättet, såsom det egentligen bör vara, gestalta förhållandena inom hela detta avsnitt.

Som jag sade, är det inte min mening att ställa något yrkande om själva hyresregleringslagen, men jag har icke velat underlåta att anföra dessa synpunkter på spörsmålet med hänsyn till den framtida utvecklingen.

Vad sedan beträffar det särskilda tillägg, som fogats till lagen, kan jag i stort sett instämma i vad herr Wistrand har yttrat. Jag vill bara tillägga att det, så vitt jag kan bedöma, måste komma att uppstå rätt prekära situationer i förhållandet mellan hyresvärd och hyresgäst. Låt oss antaga, att en äkta make kommer till sin hyresvärd och säger upp kontraktet, som han står för, till den och den dagen. Hur skall värden då förfara? Ja, om han skall vara riktigt säker, måste han, sedan denna lagbestämmelse har trätt i kraft, ställa den frågan till sin hyresgäst: »Hur är det nu? Äro ni sams i äktenskapet, eller är det männe söndring mellan er?» Hyresgästen skulle naturligtvis med all rätt kunna brusa upp och svara: »Vad är det för fråga?» Men om hyresvärden godtar en uppsägning utan att undersöka, huruvida söndring uppstått i familjen, kan han ju inte veta, om hyresgästens maka har för avsikt att behålla lägenheten eller inte. Jag har tänkt mycket på de praktiska konsekvenserna av den här föreslagna underrättelseskyldigheten, och jag har funnit, att det faktiskt kommer att bli rätt stora svårigheter.

Förhållandet blir likartat när det gäller två eller flera kompanjoner, som tillsammans hyra en affärs- eller kontorslägenhet. Om en av dem säger upp lägenheten, måste värden fråga: »Är det någon osämja mellan herrarna? Skola ni skilja på er, eller hur skall det bli?» Det måste bli sådana mycket besvärliga och delikata frågor, som komma att irritera hyresgästen alldeles i onödan.

För några veckor sedan höll första lagutskottets ärade vice ordförande ett

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

anförande här i kammaren, däri han mycket starkt hävdade, att lagutskottens arbete inriktade sig på att se till, att nödvändig, och endast nödvändig, lagstiftning kom till stånd. Jag skulle vilja fråga: är den här ifrågasatta lagstiftningen verkligen av behovet påkallad? Statens hyresråd, som dock har handlagt hyresärendena under flera år och torde äga god kännedom om förhållandena på detta område, har varit tveksamt, i all synnerhet när det gäller affärslägenheter.

Från hyresvärdshåll har man gått med på bestämmelsen när det gäller äkta makar, och man får väl då finna sig i de svårigheter som uppstå. Såsom herr Wistrand yttrade, kan det ju mycket väl tänkas rätt ömmande fall, som man givetvis får ta hänsyn till.

När det däremot gäller meddelandena vill jag, efter vad herr Wistrand anfört i saken, bara ställa en fråga till andra lagutskottets ärade ordförande. I slutet av utskottets yttrande finns följande sats: »Därest hyresvärden i dylikt fall gjort vad rimligen kan krävas av honom för att tillställa hyresgäst eller make meddelandet, bör övertaganderätt icke tillerkännas hyresgästen eller maken annat än möjligen i något enstaka undantagsfall.» Jag måste säga, att detta verkligen är en kautschukartad formulering, som det torde bli ganska svårt att lägga till grund för en rättslig behandling. Man kan fråga, vad uttrycket »rimligen kan krävas» innebär — det är ett mycket tånjbart begrepp — och vad som menas med »enstaka undantagsfall». Jag tror att det kommer att bli rätt svårt för hyresnämnderna respektive statens hyresråd att i denna formulering finna ledning vid bedömandet av dessa fall. Utskottet har hänvisat till att speciella anvisningar torde komma att utfärdas rörande tillämpningen av 8 a §. Det är att hoppas, att dessa anvisningar bli så pass klarläggande, att av dem kan framgå någon rättslig formel för handläggningen av dessa ärenden, bättre än den som utskottet här har angivit.

Till slut vill jag säga, att det i högsta grad förvånar mig, att man icke ansett sig kunna tillämpa bestämmelsen i 42 § allmänna hyreslagen i detta liksom i andra fall. Det finnes, så vitt jag förstår, intet skäl häremot, och utskottet har enligt min mening icke heller angivit något sådant. Att utskottet hänvisat till 7 § hyresregleringslagen, anser jag icke alls vara något skäl i detta fall.

Ärendet ligger tyvärr så till, att jag ej har möjlighet att ställa något yrkande. Jag har alltså endast velat anföra dessa synpunkter, men har intet yrkande.

Herr Hage: Herr talman! Jag har begärt ordet för att deklarerera en principuppfattning, rakt motsatt den senaste ärade talarens.

Han gjorde gällande, att det nu är ett allmänt intresse, att hyresregleringslagen kommer bort så fort som möjligt. Jag har en absolut motsatt uppfattning, och så vitt jag kan förstå, är det också denna senare principuppfattning, som ligger till grund för regeringspropositionen. Jag har nämligen den bestämda uppfattningen, att så länge bostadsbrist råder i detta land, så länge måste vi ha en hyresregleringslag. Därvid är att märka, att utvecklingen kan bli sådan, att bostadsbristen kvarstår i det ena samhället, medan den försvinner i det andra. Om hyresregleringslagen tas bort vid en tidpunkt, då bostadsbristen fortfarande existerar i en mängd samhällen — om också inte i det stora flertalet — bli naturligtvis följderna mycket tråkiga för hyresgästerna i de samhällen, där bostadsbristen alltjämt består.

Från denna utgångspunkt är det åtminstone hyresgästernas förhoppning, att denna lag skall bli bestående under en hel del år framåt. Men skulle denna lag i alla fall komma bort, så är det hyresgästernas krav och uppfattning — som fått uttryck vid den kongress hyresgästerna höllo för en tid sedan — att

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
en betydande del av de föreskrifter till skydd för hyresgästerna, som finnas i denna lag, böra överflyttas till den ordinarie hyreslagen.

Det är nämligen så, kan man säga, att det med avseende på vissa ting i detta land finns anledning att ha prisregleringen kvar under någon tid. Men särskilt angeläget är det att bibehålla en prisreglering till skydd för konsumenterna-hyresgästerna, när det gäller de svenska hemmens intressen. Hela denna lagstiftning om skydd för hyresgästerna är inte en lagstiftning av vanligt slag, utan en social skyddslagstiftning av ungefär samma art som den sociala arrendelagstiftningen, vilken tillkommit för att skydda arrendatorer och torpare ute i landet. Vårt krav och vår förhoppning är därför, att en betydande del av hyresregleringsbestämmelserna skall, om denna lag slopas, flyttas över i den ordinarie lagen.

Utöver detta vill jag säga några ord även om en annan sak, som herr Wistrand och den föregående talaren varit inne på. Man säger bland annat, att detta lagförslag inte är utarbetat på ett fullt tillfredsställande sätt. Särskilt gäller detta frågan, hur det skall gå till, när man vill underrätta en hyresgäst om att uppsägning har skett. I det fallet vill jag i allra första hand säga, att lagrådet har prövat detta lagförslag och enhälligt förklarat sig inte ha något att anmärka mot lagens utformning. Har en sådan institution som lagrådet, som består av framstående jurister och har till uppgift att ur formella synpunkter granska lagförslagen, funnit att denna lag är acceptabel och att den utformats på ett tillfredsställande sätt, tycker jag att det är en omständighet, som man har all anledning att fästa avseende vid.

När det särskilt gäller den sak, som bägge herrarna varit inne på, vill jag säga, att utskottet dock har framhållit att det — om svårigheter visa sig uppkomma — finns möjlighet att i blivande anvisningar intaga föreskrifter om saken. Om detta sker, är det antagligt, att utformandet av dem anförtros åt personer med sådan kunskap och erfarenhet på detta område, att man har all anledning tro, att lagen kommer att tillämpas på rätta sättet.

Jag vill i detta sammanhang påpeka, att denna bestämmelse som här diskuterats, om rätt att i vissa fall behålla en lägenhet, vars utnyttjande har intresse för *flera* personer, också kommer att tillämpas, när det gäller butiker, kontor o. s. v., alltså icke blott när äkta makar skiljas från varandra, i vilket fall det naturligtvis finns alldeles särskild anledning att införa bestämmelsen. Jag vill också framhålla, att socialstyrelsen tillstyrkt lagförslaget i vad gäller affärslokaler. Också på annat håll, där man har sysslat med dessa saker och fått erfarenhet om hyreslagstiftningen, har man fått den uppfattningen, att förhållandena i en mängd fall äro sådana, att det är nödvändigt att tillämpa den nya lagbestämmelsen även på detta område.

Med hänsyn till allt detta tror jag, att denna lag är så utformad, att den skall kunna tillämpas på rätta sättet och bli till skydd för dem, som skola skyddas. Det finns givetvis ingen lagstiftning, där man inte kan hitta något litet fel att slå ned på — ingenting är fullkomligt i denna värld — men jag tror man kan våga det påståendet, att detta lagförslag, sådant det nu föreligger och är tillstyrkt av utskottet, skall fylla den funktion lagen är avsedd att fylla.

Från den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Norman: Herr talman! Jag tror inte det var herr Lindbloms mening, att vi här skulle ta upp någon principdebatt om hyresregleringslagens vara eller icke vara, men det är klart att man kan diskutera det spörsmålet. Jag tror för min del inte, att man bör lita för mycket på den fria företagsamheten

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
under nuvarande förhållanden, då det bland annat råder byggnadstvång. I varje fall får man nog avvakta mera normala förhållanden inom detta område av näringslivet, innan man kan räkna med så stor bostadsproduktion, att dessa regleringar inte längre behövas.

Jag förstod inte herr Lindblom riktigt, när han talade om de där delikata förfrågningarna. Om jag fattade rätt, ansåg herr Lindblom, att hyresvärden skulle vara tvungen att göra frågor för att komma till klarhet om förhållandena, när det uppstått en motsättning mellan samhyresgäster. Enligt min mening skall hyresvärden inte fråga om någonting alls, utan hans skyldighet är att tala om för medhyresgästen, att nu är lägenheten uppsagd. Punkt och slut. Sedan är det vederbörande hyresgästs sak att bestämma sig för hur han vill förfara i fråga om lägenheten.

Herr Lindblom riktade en direkt fråga till mig om vad som menades med utskottets motivering i detta särskilda spørsmål, vilken han fann mycket kautschukartad. Ja, motiveringen har med avsikt gjorts kautschukartad. Här skall ju ske en skälighetsprövning, där en mängd olika omständigheter komma att spela in vid bedömandet och där det därför inte är lämpligt att gå efter den ena eller andra ganska klara regeln, som kan vara lämplig i många fall men som kanske inte passar i just det särskilda fallet, vilket kan vara mycket ömmande.

Jag kan inte ge någon tolkning å utskottets vägnar, men rent personligt kan jag säga, hur jag skulle ställa mig, om jag vore ledamot av hyresrådet och en hyresvärd påvisade, att han försökt träffa vederbörande medhyresgäst för att lämna det meddelande, som han enligt 8 a § är skyldig att lämna. Om hyresvärden säger: »Jag har inte kunnat få tag på honom; jag har skickat en rekommenderad skrivelse med mottagningsbevis, och brevet har kommit tillbaka som obeställbart», har han enligt min personliga uppfattning gjort vad på honom rimligen ankommer för att fullgöra den i lagen föreskrivna uppgiftsskyldigheten.

Jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande.

Herr Lindblom: Herr talman! Jag kan inte uppta någon diskussion med herr Hage i principfrågan om hyresregleringslagens vara eller icke vara, men jag vill understryka att det givetvis icke var min mening, att det här skulle bli fråga om någon omedelbar åtgärd. Jag ville endast ge en antydning om vissa synpunkter, som jag tror det kan vara klokt att anlägga på detta problem.

Sedan kan man naturligtvis diskutera frågan om bostadsbristens större eller mindre betydelse som argument när det gäller hyresregleringslagstiftningen. Därvidlag kan man naturligtvis ha olika meningar, beroende på om man anser att bostadsbristen skulle komma att hävas mycket snabbare genom denna lagstiftnings upphävande, naturligtvis först sedan tillgången på byggnadsmaterial och arbetskraft blivit bättre; hitintills ha svårigheterna i dessa avseenden lagt hinder i vägen för en ändring härvidlag. Men jag skulle för min del tro att det, när den dagen kommer, då tillgång och efterfrågan få reglera förhållandena, säkerligen inte kommer att möta några större svårigheter att slopa denna lagstiftning. Jag kan i det fallet hänvisa till bostadssociala utredningens stora betänkande. Där finns det synpunkter på denna fråga, som jag inte skall trötta kammaren med att redogöra för, men som äro ganska klarläggande.

Herr Norman förstod inte riktigt min tveksamhet inför 8 a §. Han menade, att hyresvärden bara hade att konstatera, att nu är lägenheten uppsagd. Men så enkelt är det ju inte. Det är hyresgästen som kommer till hyresvärden och säger upp lägenheten. Från hyresvärdens sida behöver i sådana fall inte före-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
 ligga någon uppsägning — den saken är klar — och då återstår för hyresvärden att få veta, huruvida sådant förhållande råder i familjen, att hustrun kan tänkas önska behålla lägenheten, efter det att mannen enligt uppsägningen har flyttat från den.

Nu sade herr Norman, att om han skulle vara medlem av hyresrådet — i första hand är det ju hyresnämnden, som prövar detta — skulle han göra så och så. Men det löser ju inte problemet, ty ärendet kommer inte till hyresnämnden, förrän hyresvärden har nått hyresgästen med ett meddelande om uppsägningen och hyresgästen på grund av detta meddelande hos hyresnämnden begär ogiltigförklaring. Hur skall ärendet komma till hyresnämnden, när hyresgästen inte anträffas? Då står ju hyresvärden där — såsom herr Wistrand mycket riktigt antydde — för en oviss tid framåt och vet inte, om han skall hyra ut lägenheten eller om den skall stå tom. Man ömmar här för hyresgästen, men kan det vara ett hyresgästintresse, att en lägenhet skall stå tom därför att hyresvärden är i ovisshet om huruvida en person har för avsikt att bo kvar eller inte?

Jag vill alldeles särskilt understryka, att de av utskottet ifrågasatta anvisningarna rörande 8 a § måste göras rätt så klarläggande, om hyresgäster respektive hyresvärdar skola kunna komma till rätta med problemet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

*Lagförslag
 om tvångs-
 inlösen av
 vanhävdad
 jordbruks-
 egendom
 m. m.*

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom m. m.

Genom en den 1 mars 1946 dagtecknad proposition, nr 111, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 30 juni 1942 (nr 515) om åtgärder mot vanhävd av jordbruk.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på återropade grunder hemställt, att riksdagen, med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, måtte för sin del antaga två i utlåtandet införda, med 1) och 2) betecknade förslag till lagar i nu ifrågavarande ämnen.

Herr **Linnér**: Herr talman! Det framlagda lagförslaget är föranlett av ett speciellt fall. Jag känner inte närmare till det annat än genom den redogörelse, som är fogad till propositionen. Av denna redogörelse får man det intrycket, att fallet är stötande, men även om så skulle vara, förefaller det mig betänkligt att lagstifta på sådan kasuell grund.

Dessutom finns det andra principiella betänkligheter mot denna lagstiftning, som man inte helt bör förbigå. Först och främst utsträcker genom detta lagförslag expropriationsförfarandet utanför den principiella ram, som hittills har gällt för detta förfarande. Expropriation tillgripes enligt gällande lagstiftning endast i sådana fall, där ett bestämt allmänt ändamål kräver förvärv av en fastighet eller del av den eller rättighet till en fastighet, och dessa allmänna ändamål äro uttryckligen begränsade enligt lagstiftningen. I det här föreliggande fallet användes expropriationsförfarandet på ett helt annat sätt och blir

Lagförslag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom m. m. (Forts.)
i själva verket en form för exekution, vilket, såvitt jag vet, är någonting principiellt alldeles nytt.

Därtill kommer att detta förfarande, såvitt man av utredningen kan bedöma, torde bli ganska dyrbart för staten. Staten skulle nämligen få betala köpeskillingen, sådan den bestämmes enligt grunderna i expropriationslagen. Detta värdesättande ankommer på expropriationsnämnderna, och man kan inte gärna tänka sig annat än att de därvid komma att följa de allmänna grunderna i expropriationslagen, till vilka också denna speciallag uttryckligen hänvisar. Dessa grunder medföra höga ersättningar. Vidare åligger det staten att iständsätta den förvärvade fastigheten, vilket säkerligen kommer att medföra mycket betydande kostnader. I det specialfall, som här är åberopat, kan man väl utan vidare utgå från att kostnaderna härfor bli anmärkningsvärt höga.

En tredje principiell betänklighet, som jag tror att man inte bör förbise, är att en utredning om utvidgning av den gällande vanhävdslagen för närvarande pågår och att det torde vara i hög grad sannolikt, att denna utredning kommer att framlägga andra alternativ och finna andra medel för att komma till rätta med en sådan utpräglad vanhävd, som det här är fråga om, än det enligt min uppfattning olämpliga exekutionssätt, som man här har valt.

Departementschefen har inte förbisett dessa principiella betänkligheter, men han avvisar dem, såsom han säger, på den grund att det bara rör sig om en övergångslag: lagen skall inte gälla längre än till den 1 juli 1947, och under tiden skall man förbereda den blivande, definitiva lagstiftningen. Jag hoppas, att departementschefens förväntningar i det avseendet komma att förverkligas, men jag kan inte för min del anse, att det är ett skäl att lagstifta på det sätt, som här föreslås. Det är ju så — om jag inte har missuppfattat saken; jag dömer därvid efter ett uttalande av Svenska lantbruksförbundet — att vanhävden i detta fall inte alls är något nytt. Den borde ha påkallat ett ingripande redan för ungefär ett 20-tal år sedan, och det förefaller då egendomligt, att man i sista ögonblicket skall gripa till en sådan här principiellt i och för sig så oriktig lagstiftning.

Herr talman! I det läge, saken nu befinner sig i, anser jag det fruktlöst att framställa något yrkande, men jag har inte velat underlåta att anföra de principiella betänkligheter, som så starkt anmäla sig mot det föreliggande lagförslaget.

I herr Linnérs yttrande instämde herr *Axel Ivar Anderson*, friherre *Beck-Friis* samt herrar *Nordenson*, *Wistrand* och *Mannerskantz*.

Herr **Domö**: Herr talman! Det vanhävdtsfall, som föranlett föreliggande lagförslag, är av sådan natur och har utvecklats under sådana omständigheter, att det med rätta klandrats mycket hårt. Dess bättre är det ju ett enastående fall, men därför inte mindre beklagligt. Ingripande i fallet kräves givetvis, och man får inte dra sig därför, även om det skulle tarva särskilda lagbestämmelser.

Frågan är emellertid, om föreliggande lagförslag innebär den lyckligaste formen för ett ingripande. Det har enligt min mening fått en väl generell avfattning, som gör att man måste hysa betänkligheter. Meningen med en eventuell lag bör enligt min uppfattning vara att kunna ingripa endast i extrema fall av just det här ifrågavarande slaget.

Jag vill uttala den uppfattningen, att det är högst angeläget att ingripande med stöd av den lag, som kan bli följden av den framlagda propositionen, inte sker annat än i ytterst trängande fall. Bestämmelserna få inte tas till intäkt för att ingripa i sådana fall, som kunna redas upp på annat sätt, och de böra inte

Lagförslag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom m. m. (Forts.)
heller få tjäna andra syftemål än just att komma till rätta med utomordentligt svåra fall, där grov vanhävd föreligger.

Herr Norman: Herr talman! Utskottet har ju snabbbehandlat detta ärende på grund av att förhållandena äro sådana, som de äro. Vi ha inte förbisett de olika invändningar, som kunna göras, men ha kommit till den uppfattningen, att lagen behövs på grund av särskilda omständigheter.

Personligen kanske jag får säga till herr Linnér, att om principen i detta fall är ny, så är idén ganska gammal. Vi hade en kung här i landet som sade, att »jord, som inte skötes ordentligt, hör oss och Sveriges krona till». Det ligger någonting mycket riktigt i detta.

Jag har således ingen anledning att här ingå på någon närmare principdebatt, utan hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Herr Linnér: Herr talman! Jag hade verkligen inte tänkt, att utskottets ärade ordförande skulle i denna lagstiftning inlägga den principen, att därmed tagits ett första steg till en lagstiftning å la Gustav Vasas jordpolitik. Om detta hade varit innebörden, skulle jag nog principiellt ha uttalat mig mycket kraftigare mot lagstiftningen än jag gjorde.

Herr Holmbäck: Herr talman! För min del har jag inte hyst någon betänklighet mot att biträda detta lagförslag. Om det nu kommer att bli expropriation av den egendom, som så länge har varit en visa i var mans mun, får jag säga att handlingarna i ärendet synas ådagalägga, att det ingripandet borde ha skett för 20 år sedan i stället för nu och att det i varje fall inte sker en dag för tidigt.

Vad jag däremot skulle vilja fästa uppmärksamheten vid är en annan sak, Enligt svensk lag skall expropriation av en egendom ske på det sättet, att den blir fri från särskilda rättigheter, s. k. begränsade sakrätter, som häfta vid egendomen. Om t. ex. på egendomen sitter en arrendator, en servitutshavare eller en hyresgäst — vad det nu kan vara — så äro dessa personer skyldiga att vid expropriationen lämna egendomen. Var och en av dem skall enligt bestämmelserna i gällande rätt få ett skadestånd.

Nu kan det tänkas att den, som exproprierar, medger att vederbörande innehavare av dessa begränsade sakrätter få sitta kvar. Om det blir en expropriation i det fall, som jag nyss berörde, föreställer jag mig också att Kungl. Maj:t i många fall kommer att tillåta dessa personer att sitta kvar. I pressen har emellertid också talats om bland annat en skogsavverkningsrätt, och därvidlag äro kanske förhållandena sådana, att Kungl. Maj:t anser, att den rätten skall upphöra. Även i det fallet blir det expropriationsnämndens sak att bestämma en ersättning.

Expropriationsnämnden skall alltså i själva verket bestämma två ersättningsfall, dels en för själva egendomen — dess värde, tryckt av den begränsade sakrätten — och dels den begränsade sakrättens värde, låt mig säga skogsavverkningsrättens värde. Expropriationsnämnden kan därvidlag komma att ställas inför mycket svåra bedömanden, och jag tror att det, om förhållandena sättas på sin spets, kan vara tveksamt, huruvida det är lyckligast, att just en expropriationsnämnd skall göra dessa beräkningar. Jag tror för min del att det vore bättre, om en domstol får göra dem. I åtskillig lagstiftning från senare tid har man också infört en domstol såsom den, som faller avgörandet i dylika ersättningsfall.

Jag har för min del velat anteckna detta i protokollet såsom en annotation till den nya lagstiftningen.

Lagförslag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom m. m. (Forts.)

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lantbruksingenjörorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 1 121 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 179 av herr *Hallagård* m. fl. samt II: 281 av herr *Larsson* i Luttra m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta om uppdelning av nuvarande Skaraborgs läns lantbruksingenjördistrikt i två distrikt och i samband därmed uppförande på lantbruksingenjörorganisationens ordinarie stat av ytterligare en lantbruksingenjörbefattning i lönegrad A 29.

*Anslag till
lantbruks-
ingenjör-
organisa-
tionen.*

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) godkänna under punkten införd avlöningsstat för lantbruksingenjörorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47;

2) till Lantbruksingenjörorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 1 121 000 kronor;

B. att de likalydande motionerna I: 179 och II: 281 måtte anses besvarade med vad utskottet under punkten anförde.

I motiveringen hade utskottet yttrat bl. a. följande:

»Såsom motionärerna framhållit torde det i första hand vara bristen på tillräckliga arbetskrafter som försakat den anmärkningsvärda arbetsbalansen inom Skaraborgs läns lantbruksingenjördistrikt. Huruvida en förstärkning bör ske genom utökning av personalen på det nuvarande distriktet eller genom distriktets uppdelning vill utskottet i avsaknad av ytterligare utredning i ärendet lämna öppet. Då utskottet utgår från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan och snarast föranstaltar om de åtgärder som påfordras, anser sig utskottet i nuvarande läge icke böra föreslå någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna.»

Herr *Hallagård*: Herr talman! Statsrevisorerna ha ju i sin berättelse för år 1945 anförde bl. a., att lantbruksingenjörernas arbetsbalans är rätt betydande i vissa fall och särskilt inom Skaraborgs län. Till belysande härav ha statsrevisorerna låtit upprätta en särskild tablå, varav framgår, hur det förhåller sig med den saken.

Revisorerna ha vidare inhämtat, att bland de balanserade förrättningarna förekomma ärenden, där den, som rekviderat biträde av lantbruksingenjör, varit nödsakad att vänta fem år, innan förrättningsmannen eller dennes tjänstebiträde kommit till platsen.

Under sådana förhållanden blir det ju nödvändigt att snarast vidtaga åtgär-

Anslag till lantbruksingenjörorganisationen. (Forts.)

der för att nedbringa denna arbetsbalans. Det är därför som vi, några riksdagsmän från Skaraborgs län bl. a., ha motionerat om en uppdelning av länet i två lantbruksingenjörsdistrikt. Vi ha i motionen anfört, att vi anse det »lämpligast och effektivast, att det nuvarande lantbruksingenjörsdistriktet uppdelas i två distrikt och att i samband därmed en ny ordinarie lantbruksingenjörbefattning inrättas». En dylik uppdelning skulle då motiveras »icke endast av nu rådande arbetsbalans utan även för framtiden på grund av den mängd av ärenden av mera komplicerad natur, som förekommer inom ett så jordbruksbetonat län som Skaraborgs. Särskilt torde den alltmer ökade rationaliseringen inom jordbruket medföra ett stigande antal förrättningar, avseende bl. a. övergång från öppna till täckta avlopp».

Nu har emellertid bevillningsutskottet varit ganska välvilligt inställt till denna motion, ehuru det inte velat tillstyrka densamma. Jag är tacksam för vad utskottet framhållit, fastän det endast i sin motivering har sagt: »Huruvida en förstärkning bör ske genom utökning av personalen på det nuvarande distriktet eller genom distriktets uppdelning vill utskottet i avsaknad av ytterligare utredning i ärendet lämna öppet. Då utskottet utgår från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan och snarast föranstaltar om de åtgärder som påfordras, anser sig utskottet i nuvarande läge icke böra föreslå någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna.»

Jag tillåter mig därför bara understryka, att det är nödvändigt att åtgärder vidtagas i detta fall, och jag vill tillåta mig att uttala den förhoppningen, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet skall så långt som möjligt beakta den situation, som råder i vårt län, och om möjligt se till, att balansen i fråga om det arbete, som åligger lantbruksingenjörerna, nedbringas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 6—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkten 46.

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 2 600 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 98 av herr *Wahlund* m. fl., likalydande med II: 179 av herr *Onsjö* m. fl., vari såvitt angick förevarande punkt hemstälts, att riksdagen ville besluta att som bidrag till byggnadsarbeten vid vissa anstalter inom den lägre lantbruksundervisningen för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor;

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

2) I:175 av herr *Hagman* m. fl., likalydande med II:363 av herr *Janson* i Frändesta m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte till byggnadsarbeten vid lantmänna- och lanthushållsskolor samt vid jordbrukets yrkesskolor för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag å 4 000 000 kronor;

3) II:32 av herrar *Persson* i Svensköp och *Kristensson*, vari hemställt, att riksdagen måtte såsom bidrag till byggnadsarbeten vid lantmänna- och lanthushållsskolor samt vid jordbrukets yrkesskolor för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 98 och II:179 i förevarande del, I:175 och II:363, jämväl likalydande, samt II:32, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 2 600 000 kronor.

Reservationer hade avgivits av herr *Tjällgren*, friherre *Beck-Friis* samt herrar *Lundbom* och *Pettersson* i Rosta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 98 och II: 179 i förevarande del, I: 175 och II: 363 ävensom II: 32 till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Herr Hagman: Herr talman! Jag har tillsammans med några andra ledamöter i kammaren väckt en motion om ett ökat anslag utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit och ber med anledning härav få säga ett par ord.

Med största tacksamhet erkänna motionärerna det intresse för lantbruksundervisningen från jordbruksministrernas sida, som har visats därigenom, att anslaget höjts med en miljon kronor i jämförelse med föregående år. Att vi det oaktat ha motionerat i frågan, beror därpå, att vi ha ansett även detta anslag alldeles för litet i förhållande till det stora behov, som på detta område föreligger. Det är ju så, att de skolor, vi nu ha, inte äro tillräckliga för att ta emot det antal elever, som dess bättre och glädjande nog söker sig till dem. Enligt uppgifter, som jag tror äro tillförlitliga, ha exempelvis för sista läsåret omkring 46 % av den kvinnliga ungdom, som hade sökt till lanthushållsskolorna, icke kunnat få inträde där. Beträffande lantmannaskolorna, alltså skolorna för den manliga ungdomen, var förhållandet bättre, men även där förelåg ett behov och ett väsentligt sådant av utvidgning av lokalerna.

Det är emellertid inte det enda felet, att lokalerna äro otillräckliga, utan de äro också mångenstädes omoderna och olämpliga på olika sätt. Jag kan som exempel härpå nämna en skola ifrån det län, jag representerar, nämligen Rimforsa lanthushållsskola. För om- och tillbyggnad av denna skolas lokaler har ansökan om statsbidrag legat inne ända sedan 1940, men ännu har inte något anslag kunnat beviljas. Skolan är inrymd i en gammal bondgård, som på sin tid blivit nöjaktigt iordningställd för sitt nya ändamål, ehuru väl lokalerna dock inte fylla de fordringar man numera har rätt att ställa och är nödsakad att ställa på dem. Själva skolsalen har en yta av ungefär 40 å 50 m². Denna lokal användes till läsrum för eleverna, den användes till matsal för eleverna, och den användes till lektionssal för eleverna. Man måste således möblera om i lokalen flera gånger om dagen för att den skall kunna fylla sin uppgift. Här föreligger således ett synnerligen stort behov av utvidgning och modernisering. Vi kunna inte heller på långt när ta emot det antal elever,

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

som söker till skolorna, och särskilt är detta förhållandet under vinterkurserna. Dessa skäl tala således, synes det mig, för att ett krafttag göres, för att det skall bli bättre på detta område.

En av lantmannaskolorna i Östergötland är för tillfället inrymd i folkhögskolans lokaler, sedan lantmannaskolans tidigare lokaler för några år sedan brunnit ned. För en annan lantmannaskola ha vi fått hyra lokaler i en före detta skogsskola på Omberg, vilka lokaler förutom att de i och för sig äro synnerligen bristfälliga även äro för små för att vi där skola kunna ta emot det antal unga män, som söker till lantmannaskolan. Även i fråga om ny lantmannaskola har under många år ansökan om statsbidrag legat inne men inte kunnat beviljas. Vid de framstötär vi gjort hos lantbruksstyrelsen har det sagts: »Bara riksdagen beviljar pengar, är det klart att vi förorda bidrag. men då vi inte få tillräckligt med pengar, går det inte.» Jag vet, att under den tid som ansökningarna från det län, som jag nu nämnt, ha legat inne, ha en hel del ansökningar från annat håll bifallits. Detta måste bero på att behoven av anslag för dylika ändamål äro ännu större i dessa andra landsdelar än hos oss, ty vi få väl förutsätta, att de medel, som anvisas, gå dit, där behovet är störst, och är detta riktigt, måste man säga sig att behovet i landet i dess helhet är synnerligen stort på detta område.

Det talas ju också så mycket om rationalisering av jordbruket, och detta med all rätt. Men en rationalisering, som möjligen skall kunna leda till resultat av bestående värde, måste grundas på undervisning av den ungdom, som skall bygga och bo på landsbygden. Någon solidare grund för jordbrukets rationalisering än den, som en väl planlagd undervisning för landsbygdens ungdom innebär, kan helt säkert inte läggas. Det är med tanke härför sorgligt, att en så stor procent av vår ungdom inte får tillfälle att bevista våra lantmannas- och lanthushållsskolor.

Särskilt i ögonen fallande är bristen på utrymmen vid lanthushållsskolorna. vilket är betänkligt med hänsyn till vikten av att vi få behålla de unga kvinnorna på landsbygden och att de få den undervisning, de behöva få för att kunna fylla sin utomordentligt viktiga uppgift i landsbygdens liv.

Då det på den nu ifrågavarande punkten av utskottets utlåtande har avgivits en reservation om beviljande av det anslag, som lantbruksstyrelsen har ansett vara det minsta möjliga, för att de mest trängande behoven på området skola kunna tillgodoses, nämligen fyra miljoner kronor, ber jag med åberopande av vad jag nu anfört att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Carlström*.

Herr **Wahlund**: Herr talman! Jag är liksom herr Hagman motionär i denna segdragna fråga. Nu liksom år 1944 kunna vi motionärer med tillfredsställelse konstatera, att frågan faller framåt, även om det bara går framåt med ett litet fjät för varje gång. Jag noterar liksom herr Hagman med tillfredsställelse, att departementschefen dock har höjt detta anslag med en miljon kronor. Vi motionärer äro tillfredsställda såväl över herr statsrådets som utskottets motivering, även om vi ville haft ännu högre anslag och jag för min del helst skulle ha velat se att det blivit sju miljoner kronor.

Det är dock så, att lantbruksstyrelsen anser det önskvärt, att de ansökningar om anslag för dylika byggnadsarbeten, som nu ligga inne, kunna klaras av under nästa budgetår, och vi veta också, att det förväntas åtskilliga ansökningar under den närmaste tiden. Jag säger liksom herr Hagman, att det vore väl rimligt, att tiden nu ansågs inne för att man toge ett krafttag i denna fråga. Under

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

kriget har nybyggnadsverksamheten på detta område självfallet legat nere, och man har sagt: »Vänta bara; när freden kommer, skall det verkligen göras någonting!»

Herr Hagman angav nyss siffror och statistiska uppgifter över situationen beträffande lantbruksundervisningen. Det behövs för resten inga ingående statistiska utredningar för att visa, att jordbruket är underförsörjt i fråga om undervisning. Man behöver bara slå upp den vanliga statistiska årsboken för att konstatera, hurusom elevantalet vid jordbrukets skolor räknas i tusental men elevantalet vid stadsnäringarnas skolor räknas i tiotusental.

Herr Hagman talade också om rationalisering. Ja, just det! Vi kunna rationalisera, inte bara genom att införa maskiner och inte bara genom att på lämpligt sätt arrondera o. s. v., utan vi kunna också rationalisera människorna inom jordbruket, göra dem mera kapabla för sin uppgift genom en bättre utbildning.

Jag har kanske mer än de flesta sett behovet härav. Jag har nämligen råkat vara lärare vid lantbrukshögskolan ända sedan dess tillkomst, låt vara i ett teoretiskt ämne men i ett ämne, där man mer än i andra ämnen kommer i kontakt med just det praktiska forskningsarbetet på jordbrukets område. Verkligt storslagna forskningsresultat vinnas. Men det hjälper inte, att dessa resultat föreligga i laboratorier och på försöksfält, utan man måste ha ut resultaten till de enskilda jordbrukarna, och därvidlag är just denna lägre lantbruksundervisning en viktig hävstång. I utskottets utlåtande föreligger ett typiskt parlamentariskt tripp, trapp, trull. Först ha vi departementschefsförslaget med dess höjning med en miljon till 2 600 000 kronor, sedan ha vi utskottsmajoritetens, som säger: »Ja, om det klarnar på byggnadsmarknaden, kan vi dessutom tänka oss ett tilläggsanslag», och så ha vi till slut reservanterna med sina fyra miljoner. Själv skulle jag helst, som jag nyss sade, vilja ha de sju miljonerna. Men jag vet mycket väl, att ett yrkande härom i dag enbart skulle var en tom demonstration, och jag ansluter mig därför till reservanterna inom utskottet.

Jag har inte så stor respekt för detta tal om situationen på byggnadsmarknaden. Jag tycker att byggandet av dessa skolor skulle om något ha förtursrätten i konkurrensen på byggnadsmarknaden, och i varje fall är det, herr talman, här fråga om ett reservationsanslag.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Friherre Beck-Friis: Herr talman! På denna punkt har också jag reserverat mig, och jag vill då med några ord redogöra för anledningen härtill.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2 600 000 kronor såsom bidrag till byggnadsarbeten vid lantmannas- och lantbruksskolor samt vid jordbrukets yrkesskolor.

Lantbruksstyrelsen har hemställt, att anslaget skall höjas till fyra miljoner kronor. Styrelsen ansåg det nämligen nödvändigt — sedan fredsförhållanden nu ha inträtt — att byggnadsarbetena vid lantbruksundervisningsanstalterna genomfördes i raskare takt än hittills för att skolorna skola kunna fylla sin viktiga uppgift.

Departementschefens förslag innebär en höjning av nuvarande anslag med en miljon kronor och motiveras med den stora betydelse för landets jordbruk, som ifrågavarande skolor ha. I nuvarande läge anser han sig dock inte kunna tillstyrka större ökning av anslaget.

Jordbruksutskottet har tidigare framhållit angelägenheten av att medel i största möjliga utsträckning ställas till förfogande för igångsättande inom rimlig tid av redan planerade förbättrings- och utvidgningsarbeten vid ifråga-

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

varande skolor. Men utskottets majoritet finner nu, med hänsyn till svårigheterna att anskaffa byggnadsmaterial och erhålla byggnadstillstånd, att med höjning av anslaget utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit bör anstå.

När man skall bedöma denna fråga, måste man ta hänsyn till den stora betydelse, som inte bara lantmänna- och lantbruksskolorna utan också jordbrukets yrkesskolor ha för vårt lands jordbruk. Jag har haft tillfälle att i mitt län — Stockholms län — följa verksamheten vid en del av dessa skolor. Yrkeskolan vid Gålö har visat sig på ett utmärkt sätt fylla ett länge känt behov. Och länet landsting har, som bekant, beslutat att inom den närmaste tiden uppföra en ny lantmannaskola vid Finsta.

Då man nu vet, att det för närvarande föreligger ansökningar om statsbidrag å inte mindre än omkring 10 miljoner kronor, så är det alldeles uppenbart, att Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag om endast 2 600 000 kronor inte kommer att räcka långt. Till och med det av lantbruksstyrelsen begärda anslaget å 4 000 000 kronor ligger, såsom vi framhållit i vår motion, i underkant och torde knappast kunna beskäras utan allvarlig skada för lantbruksundervisningen.

Under påpekande av att beslutet i jordbruksutskottet fattats med nio röster mot sju och att bland reservanterna återfinnas representanter för kammarens tre största partier, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna reservationen.

Herr Anderberg: Herr talman! När jordbruksutskottets majoritet har stannat vid en hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, har den gjort det på synnerligen starka skäl. Utskottet är säkerligen lika intresserat som motionärerna för en lösning av den lägre lantbruksundervisningens ifrågasvarande problem på det sätt, att medel i största möjliga utsträckning ställas till förfogande för den byggnadsverksamhet, som här är ifrågasatt, men vi leva ju för närvarande under efterkrigsförhållanden, vilket gör, att tillräckligt med byggnadsmaterial inte står till förfogande. Byggnadsverksamheten är ju reglerad, och ifrån alla håll försöker man få till stånd så stor byggnadsverksamhet som möjligt. Det blir då fråga om en avvägning mellan behoven: var och en anser ju sina krav vara mest befogade och mest önskvärda, och det är därvidlag det gäller att finna den bästa lösningen.

Att sådana behov av anslag föreligga på många olika ställen, framgår ju av att så många ansökningar om anslag nu föreligga. Det visar sig också, att det har varit omöjligt att få i gång flera av de byggnadsarbeten, som redan planerats, eftersom man inte ens kunnat fullt använda de medel, som riksdagen tidigare har ställt till förfogande. Det återstår nämligen av de för ifrågavarande ändamål redan beviljade anslagen ungefär 1.6 miljoner kronor oanvända. Anledningen härtill är naturligtvis bristen på byggnadsmaterial. Det är därför som utskottet inte har kunnat vara med om att gå längre än till den höjning av anslaget med 1 miljon kronor, som departementschefen har tillstyrkt.

Jag tycker att det var litet väl skarpt, då en av motionärerna, herr Wahlund, sade, att han inte hade någon respekt för situationen på byggnadsmarknaden. Vi måste väl anpassa oss efter de realiteter, som finnas, vi måste rätta oss efter förhållandena, sådana de äro, även om byggnationen för lantbruksskolornas del är aldrig så önskvärd. Detta har departementschefen sagt, och det säges också klart och tydligt av utskottet i dess utlåtande, då det understryker »angelägenheten av att medel i största möjliga utsträckning ställas till förfogande för igångsättande inom rimlig tid av redan planerade förbättrings-

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

och utvidgningsarbeten vid ifrågavarande skolor». Därom behöver man inte tvista, och det behöver inte hållas långa och stora tal från motionärernas sida om att behovet här föreligger. Det är säkerligen också departementschefen på det klara med. För utskottets del kan jag svara, att vi därvidlag allesamman voro på samma linje.

Det är beträffande takten i fråga om anslagsbeviljandet som vi inte kunnat enas. Majoriteten inom utskottet har respekt för situationen; det är ofrånkomligt att det råder brist på byggnadsmaterial och att vi då måste rätta oss efter förhållandena, sådana de äro. För ett år framåt kunna vi inte tänka oss någon förbättring på detta område. Med hänsyn till svårigheten att anskaffa byggnadsmaterial och att erhålla byggnadstillstånd anser utskottet därför, att det bör tills vidare anstå med ytterligare höjning av anslaget.

Men vi säga också, vilket har poängterats av motionären, herr Wahlund, att om det under den närmaste tiden skulle inträffa en förändrad situation, ett förbättrat läge på byggnadsmarknaden, så anse vi det vara lämpligt att på tilläggsstat bevilja ytterligare medel utöver det av utskottet nu tillstyrkta beloppet.

Jag vill också hänvisa till ett annat område, där behovet av ökade nybyggnader är utomordentligt stort, nämligen sjukvårdens. Det behövs nya sjukhusbyggnader, men även i det avseendet får man rätta sig efter de rådande förhållandena, och man får vänta på anslag även på det området, eftersom behovet av bostäder först och främst måste tillfredsställas.

Det har också sagts här, att det föreslagna beloppet höjts undan för undan tripp, trapp, trull från de olika instansernas sida: först har departementschefen bara föreslagit 2,6 miljoner, sedan har från utskottets sida ifrågasatts ett tilläggsanslag och till sist har från reservanternas sida föreslagits en höjning. Detta visar ju bara, att alla ansett det vara önskvärt med en förhöjning av anslaget, om möjlighet till byggnation funnes. Man skall enligt min mening rätta sig efter byggnadsmarknadens nuvarande läge, och jag tycker också, att jordbruksutskottet intar en stark ställning, då det inte finner anledning att gå på ett högre anslag än det nu av utskottet föreslagna, när inte ens de tidigare beviljade anslagen kunnat utnyttjas.

Herr talman! Jag ber att få hemställa om bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr **Wahlund** erhöll nu ordet för kort gemäle och yttrade: Herr talman! Jag vill säga herr **Anderberg**, att jag inte uttryckte mig så, som han sade. Jag sade inte, att jag icke hade respekt för situationen på byggnadsmarknaden, utan jag sade, att jag inte hade respekt för utskottets argumentering på den punkten, och det är någonting annat. Jag menar nämligen, att diskussionen här rör sig om skillnaden mellan 4 miljoner och 2,6 miljoner, alltså om ett ytterligare byggnadsanslag på 1,4 miljoner, och jag vågar, herr talman, påstå, att dessa 1,4 miljoner inte komma att ha någon nämnvärd betydelse för läget på byggnadsmarknaden.

Jag sade också i mitt tidigare anförande, att jag anser denna sak så viktig, att byggnadsverksamheten för dessa skolor bör ha förtursrätt i konkurrensen på byggnadsmarknaden.

Härmed, herr talman, har jag velat bemöta herr **Anderberg**.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på ett uttalande i utskottets motivering, som jag inte gärna kan låta passera utan att ha anmärkt på detsamma.

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

Efter att ha konstaterat, att ett medelsbehov förefinnes och att det också bör tackas, gör utskottet det uttalandet, att det synes utskottet »lämpligt att på tilläggsstat bevilja de medel som kunna visa sig erforderliga utöver nu tillstyrkta belopp».

Här rekommenderar utskottet systemet att bevilja medel på tilläggsstat. Detta system med tilläggsstater, som tillkom i början av kristiden och därefter ytterligare utvecklats, är det mycket önskvärt att så snabbt som möjligt komma ifrån. Systemet försvårar överblicken över budgeten, det försvårar budgetarbetet och medelsredovisningen, och en rätt utbredd uppfattning bland dem, som ha med budgetarbetet att göra, är, att det är önskvärt att vi så snart som möjligt kunna komma bort ifrån detta system med tilläggsstater. Jag har därför inte velat stillatigande vara med om den rekommendation, som utskottet här föreslår.

Jag hade först tänkt yrka, att denna mening skulle utgå ur utskottets utlåtande, men med kännedom om det stora medelsbehov, som förefinnes och som också jordbruksutskottet väl känner till, föranledes jag till att gå på bifall till reservationen såsom den riktiga lösningen i en situation sådan som denna. Jag föredrar ett höjt anslag framför en rekommendation att på tilläggsstat komma med en förhöjning av anslaget, ty som jag redan har sagt äro tilläggsstaterna ytterst besvärliga, då det gäller att få en överblick över den statliga finansiella ställningen.

Jag ber med det sagda, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet under denna punkt fogade reservationen.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Den diskussion, som här föres från motionärernas och reservanternas sida, verkar på mig mycket akademisk. Från alla sidor har ju önskvärdheten av att få till stånd en större byggnadsverksamhet för lantbruksundervisningsanstalternas behov bestyrkts, men man måste väl å andra sidan ha klart för sig, att det är ofruktbart att begära mer pengar än som rimligen kan komma att användas. Om jag skulle tillämpa sådana principer vid budgetberedningen, som reservanter och motionärer här förorda, skulle det bliva ödesdigert för tillgodoseendet av jordbrukets olika behov. Alla böra väl förstå, att medeltillgångarna alltid äro begränsade. Varje huvudtitels möjligheter till expansion måste hållas inom vissa gränser. Om jag vid uppgörandet av nionde huvudtiteln har på känn, att jag kan utverka en viss ökning av huvudtitelns anslag, så gäller det ju för mig att placera denna ökning på de ställen, där den leder till den största nyttan. Skulle det vara klokt av mig att ta en och en halv miljon kronor från andra ändamål och placera dem på ett byggnadsanslag, när jag med största sannolikhet kan beräkna, att byggnadstillstånd icke kan komma att ges under nästa budgetår för hela beloppet?

När man säger, att här måste anslaget ökas, så blir det att resonera i ett lufttomt rum, ty alla kunna ju inse, att byggnadsverksamheten under nästa budgetår måste hållas under mycket sträng kontroll. Jag tilltror mig icke, herr Wahlund, att genomföra den principen, att lantbruksundervisningsanstalternas behov skall gå före alla andra behov. Jag är fullkomligt tacksam, om jag lyckas att pressa in i byggnadsprogrammet de byggnader, som kunna uppföras med tillhjälp av det anslag, vilket här föreslås från Kungl. Maj:ts och utskottets sida. Jag vill därför säga, att ett annat beslut här blir en demonstration.

Samtidigt vill jag för min del deklarerat, att när man kommer fram till de normala förhållanden, varom jordbruksutskottet tidigare har talat, skall jag för min del göra allt vad jag kan för att åstadkomma en mycket kraftig expansion på detta område. För närvarande är det utsiktslöst.

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

Herr Heiding: Herr talman! Alla äro säkerligen tacksamma för herr statsrådets löfte att förorda större anslag till denna byggnation, när tiden så medger, men jag får säga, att när det gäller dessa skolor, vore det verkligen önskvärt, om man kunde bevilja byggnadstillstånd i raskare tempo.

Utskottets talesman framhöll, att det var omöjligt att få byggnadstillstånd, och det är klart, att man i första hand skyller på detta, när man inte vill gå med på det anslag, som skulle vara behövt. När ansökningarna från många av dem, som söka inträde vid våra lantmannaskolor, inte kunna beviljas, får man säga, att det verkligen är tråkigt, att så skall vara fallet. De ungdomar, som söka sig till dessa skolor, äro intresserade av att få undervisning och av att få fortsätta i jordbruket. Det kan nu hända, att många vända jordbruket ryggen, därför att plats inte kan beredas dem vid lantmannaskolorna. De söka in vid andra skolor och få kanhända andra tankar samt flytta från landsbygden och jordbruket. Därför tycker jag, att det är mycket behjärtansvärt att det här beviljas så stort anslag som möjligt. Jag finner, att när ansökningar om byggnation för sju miljoner lämnats in och det i reservationen inte begäres mer än fyra miljoner, borde det anslaget kunna beviljas. Att endast återopa, att det inte går att erhålla byggnadstillstånd, är inte hållbart. Situationen kan ändra sig. Det gäller ett anslag för nästa budgetår, 1946/47, och det kan vara möjligt, att det, när vi komma in på 1947, kan gå lättare. När vederbörande veta, att de få anslag, kunna de ju också i god tid planera för byggnationen. Det är väl bättre att ha anslaget beviljat än att vänta och inte veta, huruvida man skall få anslag eller inte.

Jag anser således, att det finns full anledning att här bevilja det belopp, som är föreslaget i reservationen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Anderberg: Det var med tillfredsställelse jag tog del av departementschefens förklaring. Den styrker ju jordbruksutskottets uppfattning, att behov av en utökning föreligger men att det inte är möjligt att genomföra en höjning vid detta tillfälle. Jag kan inte vara med om att öka det anslag det här gäller bara som en demonstration.

Jag skall också be att få säga ett par ord till herr Wahlund. Jag antecknade det uttryck han använde beträffande sin syn på saken och om byggnadsmarknaden, men jag skall inte gå in på detta ytterligare, ty det var kanske ett missförstånd. Han åsyftade måhända något annat än vad han verkligen sade.

Anledningen till att jag begärde ordet var, att ordföranden i statsutskottet, herr Johansson i Fredrikslund, gjorde en erinran mot utskottets skrivsätt i frågan om rekommendationen att använda medel på tilläggsstat, i händelse behov skulle föreligga. Vi ha ju här gång efter annan haft förslag om tilläggsstat. När utskottet diskuterade denna fråga, räknade vi med att det liksom efter förra kriget kan inträffa förhållanden på olika områden, exempelvis arbetslöshet, som kunna göra det nödvändigt för regeringen att komma med en tilläggsstat. Då är det ju också angeläget att liksom få anvisning från riksdagens sida om arbetsuppgifter, som riksdagen anser nödvändiga, om arbetstillfällena måste utökas. Detta är just en sådan punkt, där jordbruksutskottet anser, att om man skulle komma med en tilläggsstat för arbetslöshetsändamål eller sådant, skulle man kunna använda medel på ett nyttigt sätt till gagn för samhället. Därför rekommenderade utskottet detta. Det är ingenting nytt, vi ha gjort på likartat sätt förr, men det sades kanske inte klart ut i utskottets motivering, under vilka förhållanden vi rekommenderade en tilläggsstat. I övriga fall

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

är jag på samma linje som statsutskottets ordförande. Man kan givetvis inte vara med om att under normala förhållanden rekommendera tilläggsstater.

Herr talman! Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr **Näsgård**: Herr talman! Det tycks nästan uteslutande vara formella meningsskiljaktigheter, som föranleda diskussionen här. Det är naturligtvis riktigt, som statsrådet säger, att om det inte finns möjlighet att skaffa material, kan man heller inte forcera byggnadsverksamheten, men jag skulle i likhet med herr Heiding vilja understryka betydelsen av att om det blir ett omslag på det området, skolornas målsmän i tid ha vidtagit förberedelser för att skaffa sig bidrag. Sådant tar ju rätt lång tid.

Jag skulle vilja framhålla en sak till. I proposition nr 114 har jordbruksministern föreslagit, att även trädgårdsskolorna skola kunna få bidrag till sina byggnader på samma villkor som lantmannaskolor och lanthushållsskolor. Om det nu blir ett omslag på byggnadsmarknaden och Kungl. Maj:t finner sig kunna ge byggnadstillstånd, skola dessa trädgårdsskolor trängas med de övriga skolorna. Enligt lantbruksstyrelsens i statsverkspropositionen återgivna skrivelse kan man vänta ansökningar på omkring sju miljoner kronor. Jag undrar då, hur länge det skall dröja, innan trädgårdsskolorna kunna få sina bidrag.

Byggnadsbeståndet vid trädgårdsskolorna är synnerligen dåligt, och det tycks råda en allmän mening, att när man nu enligt propositionen skall ordna upp trädgårdsundervisningen — trädgårdsskolorna skola få anslag på samma sätt som lantbruksundervisningsanstalterna, de skola få lönekostnaderna ersatta av statsverket och de skola få driftsbidrag på samma sätt som lantbruksundervisningsanstalterna — blir det också nödvändigt att inom en mycket nära framtid ordna upp byggnadsbeståndet. Om jag undantar Alnarp, som ju äges helt av staten, och även Adelsnäs, som äges av enskild person och kanske inte kan få bidrag på samma sätt som de övriga skolorna, ha vi lantbruksakademiens trädgårdsskola och Norrlands trädgårdsskola i Söråker. Vad lantbruksakademiens skola beträffar, är ju förläggningen omstridd, men vare sig den kommer att ligga kvar där den ligger eller flyttas, behövs det ganska stora byggnadsarbeten. En beräkning, som föreligger, visar, att om skolan bibehålls där den är och i nuvarande omfattning, skulle det behövas omkring 350 000 kronor i byggnadskostnader. Skall den flyttas, bli kostnaderna mycket större. Vidare föreligger det förslag om en trädgårdsanläggarskola. Enligt ett förslag, som framförts av lantbruksstyrelsen, skulle den förläggas till Bergianska trädgården. Den skulle i så fall kräva en byggnadskostnad av 975 000 kronor. Så ha vi Söråker. Egendomen där äges av staten, men skolan drives av de norrländska hushållningssällskapen. En byggnadsplan har framlagts, som skulle draga en kostnad av omkring 700 000 kronor, därav nära 300 000 kronor för den närmaste tiden. Jag må säga vad Söråker beträffar, att om den skolan skall kunna drivas på det sätt, som statsmakterna säkerligen önska, behöver den i en mycket nära framtid få pengar till byggnadsverksamheten.

Med dessa ord, herr talman, och med den motivering jag anförde i början, att om det blir ett omslag på marknaden, så att byggnadstillstånd kunna ges, böra styrelserna för de olika skolorna ha haft tid på sig att göra sina ansökningar klara och vidta sina förberedelser, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag vill först för min del här anförda den synpunkten, att enligt mitt sätt att se kan det icke vara någon framtidssak att fortsätta med lantbruksakademiens trädgårdsskola på den plats, där den

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

för närvarande finns, och jag kan inte heller finna, att det kan vara lämpligt att inrätta en trädgårdsanläggar-skola vid Bergianska trädgården. Denna trädgårdsskola måste förflyttas, och följaktligen kan herr Näs-gård från sina kalkyler räkna bort lantbruksakademiens trädgårdsskola och trädgårdsanläggar-skolan. Då återstår Söråker, det är det enda, som herr Näs-gård kan få fram som resultat av Kungl. Maj:ts förslag, att trädgårdsskolorna skola få statsbidrag liksom övriga lantbruksundervisningsanstalter.

Sedan vill jag också säga några ord med anledning av det argument, som först fördes fram av herr Heiding, att om det blir ett omslag i byggnadsverksamheten — och det finns ju alla kriterier för att detta inte sker så snabbt — är det bra, att pengarna äro beviljade, ty då kan man göra sina förberedelser. Men man skall inte glömma, att om riksdagen beslutar bevilja 1,4 miljoner kronor här, som med all sannolikhet icke komma att tas i anspråk, befriar detta inte riksdagen från att anvisa inkomstökningar, eventuellt genom skatter, för att täcka detta belopp.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de där- under förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja be-svarad.

Herr *Hagman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 47—49.

Lades till handlingarna.

Punkten 50.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 51.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Trädgårdsundervisningen: Stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 231, av herrar *Albertsson* och *Björck*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till Träd-

Anslag till stipendier för högre utbildning i trädgårds-facket.

Anslag till stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket. (Forts.)
gårdsundervisningen: Stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket måtte för budgetåret 1946/47 höjas med 1 200 kronor till 2 400 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen I:231, till Trädgårdsundervisningen: Stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 kronor.

Herr **Björck**: Herr talman! Jag har tillsammans med en kamrat här i kamraren väckt en motion om höjning av detta anslag med 1 200 kronor till 2 400 kronor, d. v. s. samma summa som anslaget tidigare har utgått med under rätt många år. Den summan har lantbruksstyrelsen också begärt i sin hemställan till Kungl. Maj:t, för att tvenne stipendier här må kunna utdelas. Jordbruksutskottet synes emellertid ha större respekt för jordbruksministern, statsrådet Sköld, än det har för lantbruksstyrelsen, och därför har utskottet föreslagit det lägre anslaget. Vi motionärer anse emellertid i likhet med lantbruksstyrelsen, att detta anslag borde få utgå med samma belopp som tidigare, så att två stipendier kunna utdelas. Vi räkna med att först under nästa år, 1947, kunna de, som önska få detta stipendium, resa ut. Då ha de möjlighet att i vissa länder följa undervisningen på trädgårdsodlingens område.

Ett bevis för intresset för dessa utländska studieresor fingo vi för några veckor sedan, när ett privat stipendium för samma ändamål, som utdelas av ett trädgårdssällskap här i Stockholm, kungjordes till ansökan ledigt. Det befanns då, att åtta personer sökte detsamma. Vi torde förstå, att om inga möjligheter funnes att företa dessa resor, vore det heller inte så många, som sökte ett dylikt stipendium.

Trädgårdsundervisningen ligger, som herrarna torde ha hört tidigare under diskussionen här, i stöpsleven. Det torde dröja åtskilliga år, innan den blir ordnad så att den någorlunda fyller sitt ändamål. Då vore det synnerligen lyckligt för dem, som önska sig en högre utbildning, om de finge följa undervisningen i utlandet, i Danmark, i Holland eller i England, dit det nu finns möjlighet att resa.

Jag blev litet förvånad, när jag såg, att vi i nästa punkt ha ett liknande anslag för lantbruksstudier. Där är statsrådet rätt generös. Det anslaget har tidigare utgått med 6 000 kronor. Nu begär lantbruksstyrelsen 20 000 kronor. Ja, säger statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, det skola ni få, men ni skola få 5 000 kronor till, alltså 25 000 kronor. Men för trädgårdsodlingen prutar han de där futtiga 1 200 kronorna. Jag är inte alls motståndare till anslaget till lantbruksstudier, jag skall med nöje rösta för det samma, men jag hade gjort det med större glädje, om även trädgårdsundervisningen fått den ringa summa, som lantbruksstyrelsen begärt.

För närvarande har jag emellertid intet yrkande. Jag hoppas, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet till ett kommande år behjärtar lantbruksstyrelsens och trädgårdsnäringens önskemål, så att detta anslag må liksom förut utgå med 2 400 kronor, varigenom två stipendier kunna utdelas årligen.

Jag har, herr talman, som frågan nu ligger till, intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 52—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Nötboskapsavels befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 300 000 kronor.

Anslag till
befrämjande
i allmänhet
av nötboskaps-
aveln.

I detta samband hade utskottet till behandling förehäft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 47 av herr *Nilsson, Bror*, m. fl., likalydande med II: 78 av herr *Johansson* i Mysinge m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 333 000 kronor;

2) I: 235 av friherre *Beck-Friis* och herr *Hagman*, likalydande med II: 284 av herrar *Andersson* i Gisselås och *Hæggbloom*, vari hemställts, att riksdagen måtte till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1946/47 bevilja ett anslag på sammanlagt 330 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 47 och II: 78, likalydande, ävensom I: 235 och II: 284, jämväl likalydande, till Nötboskapsavels befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 300 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Tjällgren* och *Pettersson* i Rosta, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 47 och II: 78.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Det är visserligen inte mycket att strida om på denna punkt. I den kungl. propositionen äskas till nötboskapsavels befrämjande 300 000 kronor. Det är samma belopp som föregående år. Jag har emellertid jämt några andra ledamöter av kammaren väckt en motion på denna punkt och tillåtit mig att yrka en höjning av anslaget med 33 000 kronor, vilket är samma belopp som lantbruksstyrelsen har äskat. Ur detta anslag på 300 000 kronor skola bidrag utgå till tjurföreningsverksamheten och till avelsföreningarna för nötboskap — det skall gå till stamboksföringen av nötboskap — och det skall utgå 10 000 kronor till bekämpande av ofruktbarhet hos svensk kullig boskap. Som gammal jordbruks- och husdjurskonsulent känner jag till, hur besvärligt det är, när på grund av brist på medel de anslag icke kunna utgå, som ha ställts i utsikt genom kungl. förordningar, som stå angivna i tryckta broschyrer, på baksidan av anmälningsblanketter o. s. v., som hushållningssällskapen förmedla. Det är inte bara de stackars konsulenternas auktoritet, som lider skada av detta — det är kanske inte så mycket att fästa avseende vid — men statens auktoritet mår inte väl av att medel ställas i utsikt för vissa ändamål och detta icke hålles. Jag går så långt, att jag rent ut säger här, att det är ett oskick att göra på det sättet. Jag återkommer till saken längre fram under en punkt, där detta är ytterst markerat. Om man i en kungl. författning och kungörelse lovar, att man skall kunna understödja viss verksamhet bland landets mindre jordbrukare, t. ex. tjurföreningar och sådant, borde det vara en hederssak för Kungl. Maj:t och riksdagen, att dessa medel verkligen kunna tillhandahållas. När man inte längre ser sig i stånd att tillhandahålla dem, skulle man utfärda nya kungörelser och nya bestämmelser och tillkännagiva detta, så att allmänheten alltid visste, vad den hade att rätta sig efter och vad den kunde få för anslag.

Nu rör det sig ju här om ett litet belopp. Jag förstår väl herr statsrådets svårigheter, när han har att hålla sig inom en viss ram och där skall fördela anslagen till de ändamål, där de göra den största nyttan. Det är säkerligen ingen

Anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln. (Forts.)
lätt uppgift, men jag tycker, att vi skulle kunna komma överens någon gång om att anslag som regleras av författningar och som återkomma år efter år — särskilt sådana för vilka lantbruksstyrelsen har att beräkna medelsbehovet — också borde i möjligaste mån tillgodoses. Nu har lantbruksstyrelsen här ansett, att för att kunna tillmötesgå de ökade kraven från tjurföreningsverksamheten behövs det 30 000 kronor till, och vidare erfordras ytterligare 3 000 kronor till avelsföreningarna, för att de skola kunna fullgöra skyldigheten att verkställa stamboksföring. Jag tycker, att det skulle vara riktigt av riksdagen att tillmötesgå dessa anspråk, så att bidrag kan utgå enligt gällande bestämmelser. I detta fall är det ju särskilt behjärtansvärt, därför att det rör sig om de mindre jordbrukarna i landet, ägare och brukare av mindre och medelstora brukningsenheter, där tjurhållningen kan vara nog så betungande och där ett planmässigt avelsarbete i alla fall är av mycket stor, ja, man kan säga enorm betydelse. Jag skall inte ge mig in på detta, ty jag är övertygad om att såväl herr statsrådet som alla jordbrukskunniga ledamöter i denna kammare veta, vad det betyder, att det här i landet har bedrivits ett planmässigt avelsarbete, så att vi ha goda kor och kunna få mjölk. Det är ju faktiskt mjölken som mer än något annat har räddat vår livsmedelsituation. När man besökt ett land, där det inte finns mjölk, förstår man, att man i ett land med nästan obegränsad tillgång på mjölk knappast kan tala om en ransonering i samma bemärkelse som i ett land, där man inte kan få mjölk.

Det var egentligen inte detta jag ville framhålla på denna punkt, utan jag ville säga, herr talman, att vi borde försöka tillgodose vad som reglerats i kungl. kungörelser. Då jag också fått stöd av en reservation, ber jag, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till min motion.

Herr Anderberg: Herr talman! Under nionde huvudtiteln med dess 264 punkter är det mycket tacksamt att väcka motioner om höjning av de olika anslagen. Det är alltid någon som finner, att det som han ömmar för inte har fått tillräckligt, och då framställs ett yrkande, som är litet högre än Kungl. Maj:ts. Ibland ha olika myndigheter kommit med anslagskrav, men när departementschefen har haft att noggrant pröva de olika kraven och hålla dem inom en viss ram, har det varit nödvändigt att på vissa punkter nedsätta beloppen. Så har skett här vid denna punkt, där departementschefen har nödgats minska beloppet med 33 000 kronor. Då har en motionär, i detta fall herr Bror Nilsson, varit intresserad av ifrågavarande verksamhet och genom en motion försökt få riksdagen att gå med på det högre anslaget. Jag skall inte alls diskutera det befogade i hans motion, men jag anser, att när först departementschefen och sedan jordbruksutskottet prövat, på vilka punkter man kan vidta höjningar, måste man godta deras ståndpunkt. Om vi skulle gå med på reservanternas förslag, som i detta fall innebär ytterligare 33 000 kronor — för en stund sedan gällde det 1 400 000 kronor — skulle vi sönderbryta hela budgeten. Jag anser därför, att riksdagen bör bifalla jordbruksutskottets förslag på denna punkt.

Herr Bror Nilsson nämner vidare, att det är ett missförhållande, att man inte kan få ut vad som är lovat i kungl. kungörelser. Det är någonting som vi påträffat ganska ofta på skilda områden. Det måste ju bli en begränsning, i den mån tillgångarna inte räcka till, och detta fall är inte det enda, där man fått minska på vad man ursprungligen hade tänkt sig.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i äm-

Anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln. (Forts.)
net väckta motionerna I:47 och II:78; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 60.

Utskottet hemställer bifölls.

Punkten 61.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Diverse åtgärder på husdjursavels område m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 109 000 kronor.

Av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget var ett belopp av 5 000 kronor beräknat till biskötselns främjande.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:25 av herr *Elofsson, Gustaf*, m. fl. samt II:33 av herr *Norup* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta höja anslaget för biodlingens främjande till 10 000 kronor för nästa budgetår.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I:25 och II:33, till Diverse åtgärder på husdjursavels område m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 109 000 kronor.

Herr **Dahlström**: Herr talman! Det är väl inte ofta som någon näring beklagar sig över att den får för mycket bidrag, men i det här fallet kan jag inte underlåta att påpeka, att utskottet enligt mitt förmenande har visat sig vara litet för rundhänt. Tidigare har utgått ett anslag på 5 000 kronor årligen till biodlingens befrämjande. Detta anslag har använts till bekämpande av bisjukdomar, och beloppet har ansetts vara tämligen lågt. Det räckte inte att täcka kostnaderna. Då väckte två motionärer förslag om att detta anslag på 5 000 kronor skulle höjas till 10 000 kronor. Detta skedde, innan Kungl. Maj:ts proposition nr 21 förelades riksdagen. Vid behandlingen av denna proposition uttalade jag i denna kammarerätt uppfattningen, att Kungl. Maj:t borde vid utarbetandet av propositionen ha följt samma linje som föregående år, då man lagstiftade angående bisjukdomarna, nämligen att de kostnader som voro förenade med deras bekämpande skulle bestridas av biodlarna själva. Jag gjorde det, därför att jag har erfarenhet av att denna näring är så pass lönnande, att det inte behöver utgå några som helst statsbidrag till den. Det är inte utan, herr talman, att man blir litet förvånad, när man nu finner, att utskottet först här påpekat, att staten genom den kungl. propositionen har övertagit alla kostnader för sjukdomarnas bekämpande, och att utskottet dessutom är villigt att ge ett anslag på 5 000 kronor till biskötselns främjande. Jag frågar mig, herr talman, hur detta anslag skall fördelas och till vilka det skall utgå, eftersom riksdagen tidigare täckt det ursprungliga behovet. Det kan väl inte gärna gå för sig att lämna ut pengarna till samtliga biodlare. Det skulle bli 1 krona 40 öre för var och en, och det äro de inte i behov av.

Jag måste säga, herr talman, att jag finner att utskottet tagit litet för lätt på denna sak. Nog har väl staten möjligheter att placera anslag på bättre sätt än här skett. Låt de näringar, som klara sig själva, vara utan statsbidrag. Det är den riktiga vägen, så länge det finns andra ändamål, till vilka man kan anslå pengarna.

Jag är inte säker på, herr talman, om det är lämpligt att yrka avslag på

Anslag till diverse åtgärder på husdjursavels område m. m.

Anslag till diverse åtgärder på husdjursavelsns område m. m. (Forts.)
dessa 5 000 kronor till biskötselns främjande, men finns det någon möjlighet för mig att göra det, ber jag att få framställa ett sådant avslagsyrkande.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Eftersom herr Dahlström framställde ett yrkande om avslag på utskottets föreliggande förslag, skall jag be att få yrka bifall till utskottsförslaget.

Jag vill erinra om att i samband med behandlingen av förevarande punkt i nionde huvudtiteln utskottet haft att handlägga även två inom riksdagen väckta, likalydande motioner, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för nästa år höja anslaget för biodlingens befrämjande till 10 000 kronor. Här föreligga som synes skilda meningar: herr Dahlström vill avslå Kungl. Maj:ts förslag, och motionärerna vilja höja anslaget med 5 000 kronor. Utskottet har emellertid inte ansett skäl att frångå den kungl. propositionen, vari begäres ett anslag på 5 000 kronor, utan tillstyrkt bifall till denna.

Jag vill i likhet med herr Dahlström vidare erinra om att inrevarande års riksdag på hemställan av jordbruksutskottet antagit ett av Kungl. Maj:tt framlagt förslag till förordning om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin. Denna nya förordning innebär ju bland annat, att de kostnader för bestämmelsernas tillämpning, vilka hittills bestritts av enskilda medel, i fortsättningsen skola gäldas av allmänna medel. Med hänsyn till det ekonomiska stöd, som på grund härav lämnats biodlarna, anser sig utskottet inte böra tillstyrka höjning av det av departementschefen nu begärda anslaget.

Det kan slutligen framhållas, att jordbruksutskottet inte enhälligt tillstyrkt den nyssnämnda förordningen. En ledamot av utskottet, som själv är biodlare och som jag nästan skulle vilja säga står herr Dahlström mycket nära, yrkade avslag.

Ingen av de motionärer, som vilja ha ökat anslag, har nu uppträtt här till förmån för sitt yrkande, men de torde böra förstå, att när en ledamot av utskottet, vilken — såsom jag nyss nämnde — själv är biodlare och således måste anses sakkunnig på området, är av den uppfattningen, att näringen i fråga inte är i behov av statsbidrag, så fanns det knappast någon anledning för utskottet att på grund av den föreliggande motionen föreslå en höjning utöver det av Kungl. Maj:tt begärda anslaget. Det är anledningen till att utskottet ansett sig inte kunna tillstyrka bifall till motionerna.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, att anslagsbeloppet bestämdes till 104 000 kronor; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 62—79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—109.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 110—112.

Lades till handlingarna.

Punkterna 113—127.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 128.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

*Anslog till
uppförande
av siloanlägg-
ningar.*

I detta sammanhang hade utskottet förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 234, av herr *Nilsson, Bror*, m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte till Bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen I:234, till Bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Tjällgren, Hagman* och *Pettersson* i Rosta ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen I:234.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Då jag tillsammans med några andra ledamöter på denna punkt har väckt en motion och även fått stöd av en reservation, skall jag be att få säga några ord.

Det finns inte mycket i den huvudtitel vi i dag behandla som tyder på att livsmedelssituationen i världen alltjämt är kritisk. På den föreliggande punkten kunde man annars sätta in en av statsmedel understödd åtgärd till befrämjande av folkförsörjningen. Upptäckaren av AIV-metoden, den finske professorn A. I. Virtanen, fick Nobelpris förra året. Detta fäste otvivelaktigt uppmärksamheten på metoden, och tidpunkten synes därför just nu mycket lämplig att göra propaganda för den. Ingen bestrider eller kan bestrida, att man genom metoden kan få mera foder till djuren och ett ur dietisk och vitaminsynpunkt bättre — alltså ur folkförsörjningssynpunkt vida bättre — foder än man kan få genom den mera vanskliga torkningsmetoden. Det vore därför en angelägenhet av allra största vikt att få metoden tillämpad över hela landet. Det vore en verklig rationaliseringsåtgärd. I utskottsutlåtandet talas på så många ställen om den rationalisering av vårt jordbruk, som måste komma. Här kunde man vidta en verkligt betydande rationalisering, som skulle befrämja vår folkförsörjning långt mera än åtskilligt av den för all del nödvändiga pappersexercis, som man bedriver i folkhushållningens intresse.

Även livsmedelskommissionen har i ett särskilt remissuttalande understött lantbruksstyrelsens anslagsäskande om 200 000 kronor för denna verksamhet. Nu kan man visserligen säga, att statsrådet har beaktat denna frågas vikt och betydelse på det sättet, att han ökat det för innevarande budgetår beviljade anslaget med 50 000 kronor, men han anser sig inte kunna föreslå mer än hälften av det belopp, som lantbruksstyrelsen begär.

Jag tycker, att man skall ta krafttag på varje område, där man kan åstadkomma någonting i folkförsörjningens intresse. Här är en punkt, där man kan göra det och göra det för en förhållandevis rimlig och billig penning. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den motion, som jag har väckt

Anslag till uppförande av siloanläggningar. (Forts.)
i frågan och som understötts genom en reservation av herrar Tjällgren, Hagman och Pettersson i Rosta.

I detta anförande instämde herrar *Linderot, Bondeson och Friggeråker.*

Herr **Anderberg:** Herr talman! Jordbruksutskottets majoritet är nog klart medveten om AIV-metodens stora betydelse för det svenska jordbruket. Särskilt under avspärrningstider har den ju betytt mycket för vår försörjning. Men vi ha ansett, att en sådan sak som uppförandet av siloanläggningar har så stora fördelar för den enskilde, som låter uppföra dem, att statsmakterna inte behöva bidra. Statsbidraget kan ju endast vara en droppe i havet, om man skall försöka få till stånd siloanläggningar för hela det svenska jordbruket.

Vi ha räknat med att det anslag, som departementschefen här föreslår höjt med 50 000 kronor, främst skulle användas till propaganda. Vässerligen är AIV-metoden i dag känd över hela vårt land, och man är tillfredsställd med dess resultat, överallt där man börjat använda den. Men vi ha ansett, att det behöves ytterligare propaganda för metoden, och för att få den ännu mera känd av jordbrukarna ha vi tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om höjning av anslaget från 50 000 till 100 000 kronor. Uppförande av siloanläggningarna kräver så oerhört mycket större belopp än vad som är ifrågasatt här, att motionärernas förslag om en höjning av anslaget till 200 000 kronor inte har någon praktisk betydelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 129.

Lades till handlingarna.

Punkterna 130—148.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 149.

Lades till handlingarna.

Punkterna 150 och 151.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 152.

Lades till handlingarna.

Punkterna 153—155.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 156.

*Anslag till
bidrag till
täckdik-
ningar.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

Anslag till bidrag till täckdikningar. (Forts.)

1) I: 233 av herr Nilsson, Bror, m. fl., likalydande med II: 366 av herr Pettersson i Dahl m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 800 000 kronor;

2) II: 182 av herr Karlsson i Stuvsta m. fl., vari riksdagen föreslagits att till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 233 och II: 366, likalydande, ävensom II: 182, till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! På denna punkt har jag jämte många andra ledamöter av kammaren väckt en motion, som även understötts av en reservation, varför jag skall tillåta mig att säga några ord.

Jag återkommer här till samma fråga som behandlades, när det gällde anslaget till nötkreatursavelns befrämjande. Man utlovar i en författning, att det skall utgå ett visst belopp — i detta fall 25 procent på kostnaderna för dikning — när sökanden fyller vissa bestämmelser i fråga om sin ekonomi, i fråga om arealens storlek o. s. v. Men i Älvsborgs läns södra hushållningssällskap har det visat sig, när man räknade ut hur många som voro berättigade till detta bidrag och vilka medel som voro tillgängliga, att man inte kunde dela ut mer än 8 procent, alltså ungefär en tredjedel av vad författningen gav vid handen att vederbörande kunde erhålla. Det är klart, att förrättningsmännen, som ställt i utsikt bidrag enligt författningen, inte kunna vara glada. Ännu mindre kunna jordbrukarna vara det, som gått och hoppats på att kanske få så stort bidrag, att det räckte till betalning av rören eller dylikt, men nu erhålla ett så litet belopp.

Behovet av anslag är i detta fall mycket stort, såsom kammarens ärade ledamöter kunna se på s. 111. Medelsbehovet har ständigt stegrats: från budgetåret 1943/44, då ansökningar hos hushållningssällskapen lågo inne för 1 200 000 kronor, till löpande budgetår, 1945/46, då bidrag söktes för 1 700 000 kronor. Anslagsbeloppet var under kristiden nere i 200 000 kronor, men sedan har det stigit och har nu i tre år varit oförändrat 400 000 kronor. Det är klart, att detta belopp är alldeles för ringa. Här ha vi också en åtgärd, som är i hög grad ägnad att bidra till det svenska jordbrukets rationalisering. Åtgärden kan genomföras oberoende av ägofiguerna. Om man tänker ändra dessa — om man skall lägga tillhoppa till exempel tvenne jordbruk eller köpa ett skifte till en annan äga — spelar det ingen roll, om täckdikningen är genomförd. Man behöver således inte vara rädd för att täckdikningen skall lägga hinder i vägen vid den rationalisering av brukningsdelarna, som ju så starkt bebådas i årets nionde huvudtitel.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av mig på denna punkt väckta motionen, vilken sammanfaller med herr Anderssons i Hedensbyn reservation.

Herr Linderot: Herr förste vice talman! Frågan om bidrag till täckdikning sammanhänger med frågan om åtgärder från statsmakternas sida för befrämjande av jordbrukets rationalisering. När nu departementschefen har uttalat, att man i fortsättningen skall företa ekonomisk behovsprövning, är det ju inte någon risk för att välbärgade jordbruksinnehavare skola otillbörligt kunna få något tillskott av statsmedel. Då saken i och för sig är av stor betydelse och

Anslag till bidrag till täckdikningar. (Forts.)
 bör stödjas bättre än vad som hittills har skett, ber jag få yrka bifall till motionen 182 i andra kammaren, vari begäres ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Herr **Tjällgren:** Herr talman! Såsom kammarens ledamöter torde ha uppmärksammat föreligger här ett yrkande från vissa motionärer om att anslaget skall höjas till 800 000 kronor, medan det i en annan motion föreslås en höjning till 1 700 000 kronor. Kungl. Maj:t har begärt 400 000 kronor, vilket utskottet har tillstyrkt.

Den närmaste anledningen till att utskottet inte har velat gå längre än vad Kungl. Maj:t har föreslagit är ett uttalande av lantbruksstyrelsen år 1945, vari styrelsen erinrat om att styrelsen vid tidigare tillfällen ifrågasatt riktigheten av att lämna bidrag utan återbetalningsskyldighet till täckdikning. Lantbruksstyrelsens uttalande har givetvis gjort ett ganska starkt intryck på en del av utskottets ledamöter. Då det dessutom i år i motionerna har begärts olika belopp, har utskottet ansett det säkrast att följa Kungl. Maj:ts förslag. Även andra skäl ha gjort att utskottet inte har velat sträcka sig längre än vad Kungl. Maj:ts förslag innebär. I utskottets motivering framhålles, att utskottet vid sitt ståndpunktstagande »tagit hänsyn till — förutom det statsfinansiella läget — även det förhållandet att för närvarande råder knapphet på såväl arbetskraft som materiel för ifrågavarande verksamhet. Skulle sådana förändringar inträffa inom den närmaste tiden att i stället arbetslöshet uppstår, bör enligt utskottets mening tagas under övervägande att på tilläggsstat anvisa ytterligare medel till ändamålet». Jag hoppas att statsutskottets ordförande i detta fall inte har något att invända mot jordbruksutskottets skrivsätt.

Jag vill emellertid betona, att även om jag för tillfället är av den uppfattningen att vi inte böra bevilja större belopp än vad Kungl. Maj:t har föreslagit, anser jag mig dock därmed icke bunden för framtiden. Detta anslag är nämligen till stor nytta, och det kan kanske höjas i framtiden.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla de likalydande motionerna I: 233 och II: 366; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla motionen II: 182.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 157—162.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 163.

Lades till handlingarna.

Punkterna 164—172.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 173.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 58 000 kronor.

Anslag till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen.

Herr **Ström**: Herr talman! Jag vill begagna tillfället att vid denna punkt framföra en anhållan till herr statsrådet, att han måtte undersöka möjligheterna att till lindrande av nöden i Europa organisera fisket i Sverige närliggande vatten på sådant sätt att fiskets resurser, eventuellt förstärkta genom Kungl. Maj:ts åtgärder, skulle kunna utnyttjas till hela sin kapacitet för att åstadkomma en lindring av svälten genom att överföra fiskprodukter till de nödlidande länderna.

Det är bekant att det föreligger samma förhållanden i Danmark och Norge som i Sverige, d. v. s. att fiskerinäringens hela kapacitet inte kan utnyttjas, trots att det i de nödlidande länderna finns ett oerhört behov av att få tillförsel av olika slags näringsmedel även från de nordiska länderna. Skulle man inte kunna tänka sig, att det här skedde en samorganisation och att fiskarena, i den mån så vore nödvändigt, beredes understöd från statens sida för att kunna väsentligt utöka fisket och genom statens eller staternas hjälp befordra dessa näringsmedel till de hungrande länderna? Jag förstår, att det kan vara förenat med vissa svårigheter — bl. a. lär det vara svårt att få möjlighet att salta eller frysa och transportera fisken. Man borde dock i varje fall kunna ordna med tillförsel av fiskprodukter till de städer och hamnar som ligga längs hela östersjökusten och ett långt stycke söderut på nordsjö- och atlantkusterna, varigenom nöden i alla dessa länder skulle lindras.

Många skulle gärna önska veta, huruvida dessa svårigheter äro oövervinnliga och om statsrådet — vilket jag är övertygad om att han redan har gjort — har undersökt saken samt till vilket resultat han därvid har kommit. Det är nämligen en allmän fråga ute bland vårt folk, varför fiskets möjligheter inte tillvaratagas bättre under rådande förhållanden, då vi ju sannolikt för att lindra nöden utomlands måste bidra med produkter av annat slag, vilket kommer att medföra en inknappning av våra egna ransoner på vitt skilda områden.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 174—176.

Vad utskottets hemställt bifölls.

Punkten 177.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 150 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Anslag till viss gottgörelse till fiskerinäringen.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 60 av herr *Lodenius* m. fl., likalydande med II: 112 av herr *Jonsson* i Skedsbygd m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte till gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 300 000 kronor;

2) I: 240 av herr *Mannerskantz*, likalydande med II: 365 av herr *Larsson* i Karlstad m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte till gottgörelse till fiskeri-

Anslag till viss gottgörelse till fiskerinäringen. (Forts.)

näringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 350 000 kronor, att avräknas mot »bensinskattemedlen».

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 60 och II: 112, likalydande, samt I: 240 och II: 365, jämväl likalydande, till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 150 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

†

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! På denna punkt skriver utskottet, att vi som ha motionerat om en ändring av Kungl. Maj:ts förslag ha rätt, men sedan drar utskottet en felaktig slutsats av denna riktiga premis.

Utskottet förklarar, att onekligen kan »såsom motionärerna anfört goda skäl föreläggas för en höjning av förevarande anslag». Sedan erinrar utskottet om att anslaget vid fjolårets riksdag — det var också då på grund av en motion — höjdes från 100 000 till 150 000 kronor. Därmed tycks utskottet anse, att man har gjort rätt för sig för de närmaste åren framåt. Utskottet har emellertid tydligen känt av sitt samvete, ty i nästa stycke skriver man, att utskottet vill »framhålla önskvärdheten av ett klarläggande från Kungl. Maj:ts sida i vad mån viss relation mellan erlagd bensinskatt och påräknelig restitution är avsedd att upprätthållas eller vilken annan beräkningsgrund som bör iakttagas».

Det är just denna sista uppfattning som jag under åtskilliga år har försökt få erkänd, nämligen att den bensinskatt, som fiskarena måste erlägga för sin bensin, vilken beskattas på samma sätt som den bensin som förbrukas av motorfordon på land, i sin helhet bör återställas till fiskerinäringen och dess utövare. Den nuvarande ordningen innebär en direkt orättvisa för fiskarena och betyder att en viss yrkesgrupp får betala en extra skatt, som ingen annan grupp belastas med. Man kan nämligen inte påstå, att fiskarena med sina båtar slita på vattnet och att staten behöver kosta på pengar för att reparera det vatten som fiskarena slitit. Det räcker därför enligt min uppfattning inte med att man höjer anslaget med så och så många kronor, utan staten bör till fiskerinäringen återbetala hela det belopp som fiskarena erlagt i bensinskatt. Man kan i efterhand ett år i sänder ganska noggrant räkna ut detta belopp. Jag anser, att hela denna summa bör komma fiskerinäringen till godo. Även med de mindre belopp, som det hittills har rört sig om, ha mycket goda ting kunnat uträttas, och det är ingen tvekan om att man i framtiden skulle kunna utföra ännu flera goda ting till fiskets fromma, om fiskerinäringen finge tillbaka hela sin rättmätiga andel av den erlagda bensinskatten.

Jag anser, att det är riktigt av utskottet att vilja ha reda på hur Kungl. Maj:t egentligen beräknar detta anslag. Sker det godtyckligt, så att man bara hugger till med en summa, eller har man någon princip om en viss procent eller dylikt? Den saken har aldrig blivit klarlagd. Det är enligt min uppfattning på tiden att en bestämd princip fastslås, som kan godkännas av riksdagen, så att yrkesutövarna i denna bransch inte behöva gå omkring och känna sig orättvist behandlade.

Det skulle, herr talman, ligga nära till hands att yrka bifall till min motion, vari begäres att anslaget skall höjas till 350 000 kronor, vilket inte fullt ut är det belopp som man rent matematiskt kan räkna sig fram till att fiskarena ha erlagt i bensinskatt — men i varje fall ha de inte betalt ett mindre belopp. Det är väl ändock inte stor idé att i dag framställa ett dylikt yrkande. Om vi kunna utgå ifrån att Kungl. Maj:t i enlighet med vad utskottet skriver i andra stycket i sin motivering redovisar sin princip för restitutionen av bensin-

Anslag till viss gottgörelse till fiskerinäringen. (Forts.)

skatt, kunna vi ju till nästa år få diskutera denna princip och få den fastslagen av riksdagen. Jag framställer därför i dag intet yrkande, utan inskränker mig, herr talman, till att uttala den förhoppningen, att vi måtte få denna redovisning verkställd till nästa år.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet, om jag hade vetat, att herr Mannerskantz inte ämnade framställa något yrkande. Då jag nu i alla fall har fått ordet, ber jag att få framföra ett par synpunkter.

Inom parentes vill jag säga, att utskottet hade väntat, att motionären, herr Mannerskantz, skulle vara inte bara belåten med utan till och med för-
tjust över vad utskottet har skrivit. Så tycks emellertid inte riktigt vara fallet.

Jag erinrar om att i årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under denna punkt i nionde huvudtiteln begärt ett anslag av 150 000 kronor, avseende gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt. I ett par likalydande motioner har yrkats, att beloppet skall höjas till 300 000 kronor, och i ett par andra likaledes likalydande motioner har hemställts om ett anslag av 350 000 kronor. Lantbruksstyrelsen har ansett, att anslaget i fråga för nästa budgetår bör utgå med oförändrat belopp, alltså 150 000 kronor, d. v. s. samma belopp som har äskats i statsverkspropositionen. Det kanske också i sammanhang härmed bör erinras om att anslaget vid fjolårets riksdag höjdes från 100 000 kronor till 150 000 kronor.

På grund av den oklarhet, som tycks vara rådande i fråga om efter vilka grunder som detta anslag bör beräknas, har utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka bifall till någon av de i ämnet väckta motionerna om förhöjt anslag. I stället har utskottet ansett, att en utredning bör göras om principerna för restitution av bensinskatt till fiskerinäringen. I andra stycket i sin motivering under denna punkt i utlåtandet skriver utskottet: »I detta sammanhang och närmast med hänsyn till att i ämnet återkommande motioner» — det har ju förekommit motioner varje år — »tyda på skilda meningar rörande grunderna för beräkningen av ifrågavarande anslag, vill utskottet framhålla önskvärdheten av ett klarläggande från Kungl. Maj:ts sida i vad mån viss relation mellan erlagd bensinskatt och påräknelig restitution är avsedd att upprätthållas eller vilken annan beräkningsgrund som bör iakttagas.»

Enligt min mening böra fiskarena ha full ersättning för de utgifter som vållas dem genom bensinskatten. Jag hoppas, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, som jag ser är närvarande här, måtte låta företaga denna utredning och att den skall resultera i att fiskarena få full gottgörelse för av dem erlagd bensinskatt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 178—182.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 183.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 43 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:68 av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl. och II:99 av herr *Persson* i Vinberg m. fl., vari

Anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg.

Anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. (Forts.)
hemställts, att riksdagen till Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg för budgetåret 1946/47 måtte anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 68 och II: 99, till Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 43 000 kronor.

Herr Karlsson, Gustaf: Herr talman! I sina petita under denna rubrik har lantbruksstyrelsen hemställt om anslag till vissa åtgärder för säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. Kungl. Maj:ten har tillmötesgått lantbruksstyrelsens äskanden i en del punkter, men när det gäller anskaffandet av en lys- och ljudboj för angöring av Falkenbergs hamn, som lantbruksstyrelsen i likhet med fiskarena på västkusten funnit nödvändig, har departementschefen inte velat biträda lantbruksstyrelsens förslag. I anledning därav ha i kamrarna väckts likalydande motioner, i vilka yrkas, att nödigt anslag skall beviljas. Kostnaderna för den föreslagna lys- och ljudbojen ha beräknats till 17 000 kronor. Falkenbergs hamnstyrelse har förbundit sig att svara för hela underhållskostnaden, vilken beräknas bli omkring 300 kronor per år.

Utskottet förklarar, att det funnit förslaget om anskaffande av en lys- och ljudboj vid Falkenberg väl motiverat med hänsyn till fiskets behov. Men så tillägger utskottet: »Såsom departementschefen anfört synes emellertid härmed kunna anstå till ett kommande år.» Jag har forskat i akterna, i den mån de äro offentliga, men jag har inte kunnat upptäcka, att departementschefen har skrivit på ett sådant sätt att vi ha någon säkerhet för att denna nödvändiga lys- och ljudboj skall komma till stånd nästa år. Departementschefen skriver under denna punkt på nionde huvudtiteln: »Däremot anser jag mig för närvarande icke kunna biträda förslaget om anskaffande av en lys- och ljudboj för angöring av Falkenbergs hamn.» Vi ha väl litet var praktisk erfarenhet av att detta uttryck, »icke för närvarande», kan betyda, att saken skjutes åtskilliga år framåt i tiden. Då det emellertid är bevisat, att den föreslagna lys- och ljudbojen är nödvändig för de fiskare som komma med sina båtar utifrån havet och vilja ilandföra sina fångster i Falkenberg, böra vi enligt min mening icke uppskjuta anskaffandet av den erforderliga bojen. Jag kan för övrigt anföra ett färskt exempel på hur nödvändigt det är att få denna boj.

Onsdagen den 13 mars försvårades infarten till flera hamnar på västkusten på grund av att en del is, som kom söderöver, drev in i hamnarna. Fiskeflottan på västkusten erhöi genom radio meddelande härom, och fiskarena rekommenderades att gå in till Falkenbergs hamn. Siktförhållandena voro emellertid sådana att båtarna — det var ganska många, även om jag inte vet det exakta antalet — tvingades att vänta till havs utanför Falkenberg. De hade ingen möjlighet att ankra, utan måste gå med sina motorer och hålla sjön från klockan 4 på eftermiddagen till klockan 7 följande morgon, då siktförhållandena förbättrats så att båtarna kunde inlöpa i hamnen.

Då det inte skulle kosta mer än 17 000 kronor att anskaffa en lys- och ljudboj vid Falkenberg, tycker jag, ärade kammarledamöter, att riksdagen borde kunna bevilja detta belopp.

Jag vet inte vilka skäl som ha föranlett departementschefen att rekommendera riksdagen att icke anvisa erforderligt belopp redan i år. Jag förmodar, att det är vissa resonemang i samband med den plan på en ombyggnad av Falkenbergs hamn som lär vara å bane. I motionen påpekas emellertid, att om Falkenbergs hamn kommer att ombyggas — ingen vet ju ännu när det kom-

Anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. (Forts.)
mer att ske — kan lys- och ljudbojen flyttas till en annan plats. Den kan helt enkelt lösgöras och användas på någon annan plats, varför det inte kan bli fråga om några bortkastade pengar.

Jag kan så mycket hellre rekommendera kammaren att votera för bifall till vår motion som det sammanlagda anslaget under denna rubrik, även om dessa 17 000 kronor anvisas, ändock kommer att bli 3 700 kronor lägre än under innevarande budgetår. Man kan således inte göra gällande, att anslaget har stigit och att man för den skull måste beskära summan. Anslaget är tvärtom lägre än vad som utgått under innevarande budgetår.

Jag vädjar med dessa ord till kammarens ledamöter att rösta för motionens förslag, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Tjällgren: Herr talman! Herr Karlsson i Munkedal tycks vilja tolka departementschefens uttalande hårdare än vad utskottet har gjort.

Departementschefen har, såsom herr Karlsson riktigt anförde, förklarat: »Däremot anser jag mig för närvarande icke kunna biträda förslaget om anskaffande av en lys- och ljudboj för angöring av Falkenbergs hamn.» Därpå har utskottet svarat: »Såsom departementschefen anført synes emellertid härmed kunna anstå till ett kommande år.» Utskottet har således tolkat departementschefens uttalande välvilligare än vad herr Karlsson i Munkedal synes vilja göra. Jag anser det för övrigt inte vara riktigt förståndigt av honom att tolka departementschefens uttalande på det sätt som han gjorde, då ju utskottet har gjort detta tillägg om »kommande år». Jag tycker att herr Karlsson under sådana förhållanden borde ha varit belåten med utskottets skrivsätt och inte rivit upp saken.

Jag har, herr talman, intet vidare att tillägga. Jag inskränker mig därför till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Karlsson, Gustaf: Herr talman! Jag är övertygad om att om utskottets ärade ordförande hade varit — som han sade — hemma i dessa saker, hade han inte intagit den ståndpunkt som han nu gjort. Jag anser att det exempel, som jag här har anført, är alldeles tillräckligt för att kammarens ledamöter, oavsett om departementschefen har menat kommande år eller en tidpunkt tre à fyra år framåt i tiden, böra kunna våga sig på att bevilja 17 000 kronor för nästa budgetår.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt där- under förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Karlsson, Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 183, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. (Forts.)

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 184 och 185.

Lades till handlingarna.

Punkterna 186—206.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 207—209.

Lades till handlingarna.

Punkterna 210 och 211.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 212.

Lades till handlingarna.

Punkten 213.

*Anslag till
vägbyggnader
m. m. å
enskilda
skogar.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:164 av herr *Andersson, Gustav Emil*, m. fl. och II:280 av herr *Svensson* i Vä m. fl., vari hemstälts, att riksdagen till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo måtte anvisa ett reservationsanslag av 4 255 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I:164 och II:280, till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Herr Andersson, Gustav Emil: Herr talman! Jag har nu tillsammans med nio andra ledamöter väckt en motion om ökat anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. Den stora medelsbrist, som föreligger på detta område, framgår av skogsstyrelsens redogörelse, som finns intagen i jordbruksutskottets utlåtande. En konsekvens av denna brist på medel var att skogsstyrelsen i januari månad måste tillställa samtliga skogsvårdsstyrelser ett cirkulär, vari styrelserna anmodades att inkomma med nya ansökningar om bidrag. Samtidigt återsändes alla tidigare inlämnade ansökningar om bidrag för byggande av skogsvägar. De nya ansökningarna skulle ingivas till skogsstyrelsen före den 1 april. Redan i mitten av januari hade ansökningar inkommit, svarande mot ett sammanlagt belopp av 1 500 000 kronor, och ständigt nya ansökningar strömmade in. Det belopp, som stod till styrelsens disposition, var endast 400 000 kronor. Resultatet av denna medelsbrist blev, att en hel del företag, som redan påbörjats, inte fingo statsbidrag och att arbetet med dessa följaktligen fick avstanna. Vid föredragning av chefen för skogsstyrelsen inför vederbörande avdelning inom jordbruksutskottet har emellertid framhållits, att dessa vägar främst avsågo att tjäna vedanskaffningen. Jag kan

Anslag till vägbyggnader m. m. å enskilda skogar. (Forts.)

visserligen inte finna det riktigt, att man skall lägga huvudvikten vid vedanskaffningen, men faktum är, att om vi ett år till skulle behöva hugga ved i ungefär samma utsträckning som sker för närvarande och medel inte finnas disponibla för färdigbyggande av de vägar, som redan äro påbörjade, kunna vi inte på dem skaffa fram dessa nya stora vedkvantiteter; ännu mindre kunna vi göra det på vägar, som icke påbörjats eller för vilkas byggande medel inte anvisats. I anslaget för detta ändamål för nästa budgetår räknar man med en brist på fyra miljoner kronor.

Anläggandet av dessa vägar är för vår framtida skogsproduktion och skogsförsörjning av betydelse i ett annat avseende, som vi i dagens läge böra tillmäta större vikt. Vid en annan punkt i debatten nyss klagades över att det föreligger brist på byggnadsmaterial, icke minst på trävaror. Denna brist beror till mycket stor del på det sätt, på vilket priskontrollnämnden behandlat råvarupriserna; jag syftar på prissättningen på rotstående skog. Priskontrollnämndens politik därvidlag har medfört, att enskilda skogsägare i stor utsträckning inte avverkat i tillräcklig omfattning; så befängda äro priskontrollnämndens principer. Jag måste säga, att nog förstår sig direktör Bergvall på att sköta spritbolag och spritförsäljning, men sköta skogarna och försäljning av skog till sågverksägarna kan han inte — det begriper han sig inte på ett dugg! Bara i Jönköpings län torde de priser, som faktiskt tillämpats, ha legat fem å 10 kr. lägre per kubikmeter vid försäljning från domänstyrelsen och från de ecklesiastiska skogarna än vad fallet skulle varit om inte prisstoppet varit för att nu inte tala om hur det varit beträffande de enskilda skogsägarna, för vilka det finns stora möjligheter att kringgå bestämmelserna.

Även i södra Sverige och i ännu högre grad i Norrland är det så, att de stora skogarna, som skulle lämna gagnvirke, ligga avlägset från flottleder och vägar. För att kunna komma fram till dessa skogsområden och där kunna avverka och nyttiggöra skogen i en utsträckning, som tillgångarna medgiva och behovet påkallar, skulle man behöva bygga nya skogsvägar. Vi veta, att det framför allt i Norrland finns tillgång på gagnvirke, som skulle kunna tillvaratagas. Ett byggande av sådana här skogsvägar skulle i stor utsträckning medverka till att man skulle kunna avverka skog även i mera avlägset liggande trakter. För att få till stånd en avverkning där måste vi bevilja anslag för byggande av skogsvägar i en utsträckning, som något så när svarar mot efterfrågan på bidragen. Bristen på bidrag forcerar inte avverkningarna i dessa svårtillgängliga trakter, utan stoppar dem i stället. Med den erfarenhet jag äger av skogsbruk finner jag det oförnuftigt att inte vara mera frikostig, när det nu är så angeläget att få fram skogsprodukter.

Dessutom är det ju i många fall så — vilket också framhållits i motionen — att dessa skogsvägar äro de enda tillgängliga utfartsvägarna för de många småjordbrukare, som bo inne i de stora skogskomplexen och som kanske utgöra den värdefullaste arbetskraftstillgången, när det gäller avverkningen i dessa skogar. När man bygger sådana här vägar inne i skogsbygderna, ordnar man samtidigt utfartsvägar för denna befolkning, vilken synnerligen väl behöver dylika vägar, detta icke minst i Norrland. Jag kan därför inte finna det annat än fullt berättigat, att man i ökad utsträckning ställer medel till förfogande för detta ändamål.

Nu framhålles det visserligen, att bristen på arbetskraft skulle omöjliggöra utnyttjandet av ett större anslag än det utskottet tillstyrker. Jag vill gentemot detta erinra om att en mycket stor del av detta arbete med byggande av skogsvägar utföres av den i närheten boende småbrukarbefolkningen eller skogsarbetande befolkningen, som under vissa tider på året inte har tillgång till annat lämpligt arbete. Ur den synpunkten skulle det sålunda inte vara

Anslag till vägbyggnader m. m. å enskilda skogar. (Forts.)

så särskilt betänkligt att bevilja ett större anslag. De pengar, som hittills beviljats för detta ändamål, torde vara synnerligen väl använda. Jag vill från utskottsutlåtandet citera, vad skogsstyrelsen anfört i den delen. Det heter: »Hur stor betydelse ifrågavarande byggnadsverksamhet haft för bränsleförsörjningen framgår av en undersökning, som skogsstyrelsen låtit verkställa och som omfattar praktiskt taget, och i den mån så varit möjligt, samtliga skogsvägar inom Södermanlands, Jönköpings, Blekinge, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län, vilka byggts under tiden $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{31}{12}$ 1944 med bidrag från skogsväganslaget. Under nämnda tid ha nedlagts 318 230 dagsverken på vägarna och på desamma utkörts 2 341 709 m³t. bränn- och massaved. Detta innebär, att mot varje dagsverke, som nedlagts på vägarbetena, svara 7,4 m³t. utkörd ved. Av den utkörda vedkvantiteten torde den avgjort större delen icke ha kunnat utdrivas utan vägarnas tillkomst, medan vägar för den övriga delen inneburit arbetsbesparande transporter. Statsbidrag har för ifrågavarande vägar utgått med 1 789 086 kronor, motsvarande 76 öre per kubikmeter utkörd ved.» Det är således — det bör var och en förstå — synnerligen väl använda pengar, ty största delen av denna vedkvantitet skulle aldrig blivit utkörd om inte dessa skogsvägar funnits. Åtminstone på det småländska höglandet är det ofta så, att det kan gå flera år utan att kärr och mossar frysa till, vilket resulterar i att det avverkade virket måste bli liggande kvar i skogen flera år och riskerar att bli delvis förstört. Finns en skogsväg däremot, kan man köra ut virket redan avverkningsåret. Det är därför, som det är av så stor betydelse att få till stånd dessa skogsvägar. Jag tror, att om vi skola tillgodose det behov av gagnvirke av skilda slag, som föreligger för nästa år, måste alla krafter sättas in i syfte att möjliggöra ett rationellare utkörande ur skogen av detta virke. Den enda möjligheten man har därvidlag är att anlägga flera skogsvägar.

Det är också egendomligt, att man, samtidigt som man nu omorganiserar våra skogsvårdsstyrelser för att dessa bättre skola kunna fylla sin uppgift i skogsproduktionens tjänst, vill inskränka detta anslag, som också i stor utsträckning står i skogsproduktionens tjänst, därigenom att dessa vägbyggnader, som jag redan framhållit, framför allt avse skogstrakter, som inte tidigare varit föremål för någon nämnvärd skogsvård. Om vägar utbyggdes i dessa trakter kunde man få fram mycket gagnvirke, som nu får ligga kvar i skogen.

Med det sagda och med hänvisning till den medelsbrist, som föreligger på detta område, för att något så när tillgodose de behov, som finnas av vägbyggnader och flottledsbyggnader — men framför allt av vägbyggnader — ber jag att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Häri instämde herr *Andersson, Jones Erik*, och herr *Nilsson, Bror*.

Herr **Jonsson**: Herr talman! Det finns ett mycket gammalt uttryck, som säger, att väg bryter bygd; och det är riktigt. Jag tror, att man också kan tillämpa detta på skogsbrukets område. Det är därvidlag dock icke meningen att man skall bryta bygd utan i stället att man skall vidtaga åtgärder, som främja skogsvården och som skapa möjligheter att taga ut även det sämre virke, som man inte kan flotta, det virke, som ligger långt avsides från bygd och flottled och som det därför inte ekonomiskt lönar sig att under normala förhållanden föra fram. De resultat, som lagts fram av skogsstyrelsen, visa ju, att man har kunnat utvinna betydande sådana kvantiteter ved, och visa, att kostnaden per kubikmeter inte blir så stor.

Jag tror att man kan säga, att denna fråga sönderfaller i två avsnitt. Det

Anslag till vägbyggnader m. m. å enskilda skogar. (Forts.)

första gäller huruvida man genom att bevilja medel kan påverka möjligheterna att taga fram ved under det närmaste året. I detta hänseende har ju utskottet sagt att det må ankomma på de myndigheter, som ha med vedförsörjningen att skaffa, att framkomma med förslag; för den händelse man vid en avvägning beträffande fördelningen av vår ansträngda arbetskraft skulle komma till det resultatet, att det här behövs byggas mera vägar, skulle medel härför kunna anvisas på tilläggsstat. Gentemot det uttalande, som statsutskottets ärade ordförande gjorde tidigare vid en annan punkt, vill jag påpeka, att om det överhuvud taget kan anses berättigat att anvisa pengar på tilläggsstat, så är detta fallet beträffande denna punkt, ty här spela ju särskilda kristidsförhållanden in; man har ju tidigare genom anslag på tilläggsstat sökt att reglera en hel del liknade kristidsföreteelser. Jag vill i likhet med den föregående talaren framhålla, att det är en stor uppgift, särskilt för Norrlands vidkommande, att söka befrämja och skapa ytterligare möjligheter för bedrivande av skogskultur.

Vad det andra avsnittet beträffar, vill jag för min del säga, att när detta anslag nu gäller bara för ett budgetår och man säkerligen kan räkna med att det även i fortsättningen kommer att bli stor knapphet på arbetskraft, så kan jag inte tänka mig att man — hur gärna jag än önskat att ett mera normalt program kunnat realiseras på denna punkt — kan genomföra ett sådant med hänsyn just till svårigheterna att anskaffa arbetskraft. Jag har personligen den bestämda uppfattningen, att när vi komma till normala tider och ha tillgång till arbetskraft, böra vi lägga stor vikt vid anläggandet av dessa skogsbilvägar för att därigenom befrämja en skogsvårdsverksamhet, som man inte kan få till stånd på annat sätt. Det är den uppfattningen, som jag tror utskottet har och som lett till att man inte kommit fram till något förslag, ens reservationsvis, om högre anslag, utan överlämnat åt myndigheterna, i första hand dem som ha hand om vedanskaffningen, att taga sig en funderare på saken och, om det befinner lämpligt, begära ytterligare anslag på tilläggsstat. Jag tror, att vi alla inom jordbruksutskottet äro eniga om att för framtiden väsentligt större anslag böra lämnas till utbyggande och genomförande av det program, som man tänker sig för byggande av skogsvägar.

Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Gustav Emil*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 213, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Behandlingen av det föreliggande utlåtandet blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet *Ericsson* att avlämna en kungl. proposition.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 214, angående medgivande för Svenska skifferoljeaktiebolaget att teckna viss borgen.

Fortsattes föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Punkterna 214—240.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 241—244.

Lades till handlingarna.

Punkterna 245—249.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
förvaltning
av national-
parker m. m.*

Punkten 250.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Bidrag till vetenskapsakademien för förvaltning av nationalparker och naturskyddsärenden för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

Herr **Ström**: Herr talman! Jag har ofta under jag vet inte hur lång tid erinrat om behovet av en ny naturskyddslagstiftning. Riksdagen har också skrivit och begärt en sådan lag. Det tycks dock vara omöjligt att få fram den, och under tiden förstöras ytterst märkliga naturvärden i vårt land. Nu har Kungl. Maj:ts verkligen denna gång varit i något avseende positiv: Kungl. Maj:ts har — liksom utskottet — beviljat en ökning av anslaget till Svenska naturskyddsföreningen med 5 000 kronor, som nyss klubbades. Detta är dock hela beloppet till Svenska naturskyddsföreningen, som har hand om inventeringen av naturvärdena, vilken säges vara en förutsättning för en ny lag. Var och en förstår, att det är omöjligt att ens nödtorftigt få en sådan inventering verkställd med ett årligt anslag på 10 000 kronor. Jag har hört sägas, att det skulle dröja något över hundra år, innan man med nuvarande anslag skulle hinna inventera alla naturskyddsvärden i vårt land. Jag kan inte svara för att den uppgiften är riktig, men i varje fall är det riktigt, att det kommer att taga avsevärd tid — om man inte nöjer sig med de inventeringar, som redan skett i olika delar av vårt land och som faktiskt kunna utgöra en tillräcklig grundval att bygga en ny naturskyddslag på.

I förevarande punkt, herr talman, har regeringen äskat anslag till vetenskapsakademien för förvaltning av Muddus nationalpark med ett belopp av 11 200 kronor. Ser man närmare efter skall man emellertid finna, att summan är avsedd för uppgifter av mera praktisk natur. Det avses, att 3 000 respektive 1 900 kronor skola gå till en ökning av beloppet för bevakning och gränsmärkning av Muddus nationalpark, 4 000 respektive 700 kronor till uppförande av två vaktkojor och till anskaffande av två båtar, medan 500, 200 och 900 kronor, vilka belopp tillsammans utgöra 1 600 kronor, skola gå till vad som uppräknas under posterna inspektionsresor, utredningar i naturskyddssyfte, kungörelser, anslagstavlor, inhägnader och diverse skyddsåtgärder samt tryckning av redogörelser. Vad tror ni att man kan få för 1 600 kronor av allt

Anslag till förvaltning av nationalparker m. m. (Forts.)

detta? Det är ju orimligt och alldeles otänkbart, att ett belopp under denna punkt på 1 600 kronor skall kunna räcka till för såväl de praktiska ändamålen som utredningar, inspektionsresor, tryck etc.

Men, som sagt, här har regeringen — och det är jag för min del och säkerligen många med mig tacksamma för — gått med på en ökning av anslaget, även om den på väsentliga punkter är oerhört liten. Vad som dock är det viktiga är att vi äntligen kunna få en ny lag, och det är den, som vi måste försöka få fram, herr talman. Den nuvarande lagen är av den 25 juni 1909. För att visa hur otillfredsställande den lagen är skall jag be att få ta ett exempel, som en bonde uppifrån Norrland skriver till mig om. Han är mycket intresserad av att få några viktiga naturminnesmärken skyddade, och han gjorde också allt vad han kunde för att få dem fridlysta. Men efter varje gång, som han hos myndigheterna begärt att få en sak fridlyst, så kom en räkning på åtminstone 35 eller 40 kronor, skriver han. Sådan är lagen — han, som räddat dessa ting genom att få dem fridlysta, skulle själv betala alla kostnader som sammanhängde med att få ett märkligt träd eller ett område fridlyst. Sådant uppmuntrar inte folk till att söka få naturvärdena fridlysta.

Jag tar detta som ett exempel på hur nödvändigt det är, att vi snabbt få en ny lagstiftning på det här området. För att visa hur liten respekt man med den nuvarande lagen har för naturvärdena vill jag, herr talman, anföra ytterligare ett exempel — jag skulle kunna anföra legio ity de äro många. Vid en gård i Malsta socken utanför Norrtälje växte en av landets största enar. Den hade en omkrets av två meter i brösthöjd. Den togs med vid vedavverkningen, emedan den inte hade blivit fridlyst. Det var sannolikt ett alldeles unikt naturminnesmärke. Så går det till litet varstans, och det kan ju ändå inte vara riktigt, att vi låta det fortgå på detta sätt med våra allt mer sparsamt förekommande naturminnesmärken.

Jag har, herr talman, med dessa ord åter en gång velat uttala ett slags *prætereæ censeo* då vi behandla jordbrukshuvudtiteln. I det sammanhanget har jag nämligen ånyo velat erinra om nödvändigheten av att vi slå vakt om våra återstående naturminnesmärken och att vi äntligen få till stånd den av riksdagen själv begärda nya lagen om naturskydd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt.

Punkterna 251—264.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlagskredit till hästexportberedningen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckt motion.

*Ang. stödjan-
de av oljeväxt-
odlingen
m. m.*

I enlighet med Kungl. Maj:ts i proposition nr 108 gjorda framställning hade utskottet i detta utlåtande hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) medgiva, att stöd för odling av de i utlåtandet omförmälda kulturväx-

Ang. stödjande av oljeväxtodlingen m. m. (Forts.)
terna finge ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande statsrådet uppdragna riktlinjer,

- 2) å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa
 - a. till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter ett reservationsanslag av 35 000 kronor,
 - b. till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å linhalm ett reservationsanslag av 610 000 kronor,
 - c. till Odling av gummiförande växter ett reservationsanslag av 65 000 kronor;

B. att motionen II: 292 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen II: 292, av herr *Hansson* i Skediga m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i likhet med vad som skett under tidigare år för hampodlingen och förädlingsverksamhetens bedrivande anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

Herr **Bondeson**: Herr talman! Enligt min mening har såväl statsrådet som utskottet tagit väl lekfyllt på frågan om stödet av speciellt oljeväxtodlingen, ty ännu kan man inte säga, att utsikterna för vår matfetsförsörjning äro tillfredsställande.

Odlingen av oljeväxter för framställning av matnyttig olja visade under 1945 en tillbakagång. Under det arealen 1944 uppgick till 31 130,14 hektar, var den 1945 endast 22 251,03 hektar. Denna minskning synes tendera att fortsätta. Den hösten 1945 med höstraps besädda arealen uppgick till endast 6 226 hektar, vilket utgör en minskning med cirka 22 procent jämfört med 1944 års areal, 8 032 hektar.

Försörjningssituationen beträffande råvaror för tillverkning av margarin torde för närvarande vara sämre än vid någon tidigare tidpunkt med hänsyn såväl till lagerbehållning som utsikterna till import. Visserligen innebär vår importkvot för 1946 endast en obetydlig minskning jämfört med det närmast föregående årets, men ovissheten att verkligen kunna hemförskaffa den inom kvoten angivna råvarukvantiteten torde vara större än tidigare. Dessa förhållanden ha på allra senaste tiden framträtt alltmera.

En jämförelse av oljeväxtodlingen med odling av andra växtslag visar, att oljeväxtodlingen per hektar i kalorier räknat lämnar ett bättre utbyte än odlingen av övriga växtslag med undantag av sockerbeter, ävensom att, om också den av inhemska oljeväxtfröer framställda oljan ställer sig dyrare än importerad dylik, priset å den inhemska oljan likväl ej kommer högre än att därav, enligt till mig lämnad uppgift, kan framställas margarin till ett pris ej överstigande det nu gällande.

Med hänsyn till dessa omständigheter måste det ligga i hela landets intresse att instundande vår söka ernå en så stor odling som möjligt av oljeväxter för tillverkning av matnyttig olja. Skäl synas därför föreligga att höja priset för dylika oljeväxter, speciellt oljelin, utöver vad Kungl. Maj:t i propositionen föreslagit.

Odlingen av oljelin omfattade något över 15 500 hektar föregående år. Med den prisreducering, som förestår, inser envar, att jordbrukarna inte kunna animeras att odla oljelin i den utsträckning som de hittills ha gjort. Det hade säkerligen varit tacknämligt, om vi i beredskapssyfte hade kunnat bjuda ett bättre pris för oljelinet än vad som nu är föreslaget. Onda tider kunna åter stunda, och det vore säkerligen klokt, om vi i god tid såge om vårt hus. Föredragande statsrådet säger i propositionen: »Jag förutsätter, att, därest några större förskjutningar i försörjningsläget skulle inträffa, Kungl. Maj:t må äga

Ang. stödjande av oljeväxtodlingen m. m. (Forts.)

befogenhet att vidtaga erforderliga jämkningar i stödätgärderna.» När jag ser att statsrådet Sträng är närvarande, skulle jag vilja understryka, att detta uttalande icke må förglömmas, ty ett gammalt ordspråk säger: uppskjut icke till morgondagen vad som bör och kan göras i dag! Jag menar med detta att statsrådet borde i god tid, innan jordbrukarna så sitt utsäde, lämna dem besked om att den fullmakt, som riksdagen går att bevilja Kungl. Maj:t, icke minst innebär, att Kungl. Maj:t också i prisavseende skall tänka på jordbruket, och i detta fallet ett bättre pris på oljelinet.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Efter det överläggningen förklarats slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i villkoren för erhållande av byggnadsförskott ur kyrkofonden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående användningen av i krigsmaktens förvar befintliga lager av sprängämnen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om det s. k. investeringsrådets utrustande med beslutande befogenheter. *Ang. investeringsrådets befogenheter.*

I en inom riksdagens första kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 190, hade herr *Öhman* föreslagit, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att det s. k. investeringsrådet skulle utrustas med beslutande befogenheter.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anført:

»Investeringsrådet har till uppgift att utgöra ett forum för överläggningar mellan representanter dels för staten, dels för näringslivets organisationer, vilka överläggningar syfta till att, på grundval av en översikt över konjunkturläget inom näringslivet, utforma riktlinjer för konjunkturpolitiken i vad gäller investeringsverksamheten. I sitt förslag om inrättande av ett investeringsråd har kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering uttalat, bland annat, att det ligger i sakens natur, att de slutsatser som dragas inom ett sådant råd icke kunna få karaktären av beslut, som fattas av rådets majoritet, utan av vid bordet träffade frivilliga överenskommelser angående riktlinjer för investeringspolitiken, som det sedan ankommer på vederbörande att var på sitt håll verka för att de omsätts i praktiken.

Det är alltså förutsatt, att investeringsrådet endast skall vara ett rådgivande organ. Dess betydelse bör fördenskull icke underskattas. Av rådet uttalade rekommendationer torde nämligen kunna komma att på ett verksamt sätt bi-

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

draga till att investeringspolitiken erhåller önskad inriktning. Att märka är vidare att rådet fungerat under förhållandevis kort tid. Något behov av ökade befogenheter för rådet har därunder icke yppats. Enligt utskottets uppfattning bör erfarenheten av rådets verksamhet först avvaktas, innan några ändringar vidtagas i fråga om rådets befogenheter. Utskottet anser sig därför icke böra biträda motionärens förslag.

I ett remissyttrande har framhållits önskvärdheten att rådet inom ramen för dess nuvarande befogenheter borde givas tillfälle att spela en mera aktiv roll än hittills. Bland annat påpekas, att rådet helt saknar kansli. Vad sålunda anförts anser utskottet värt beaktande. Utskottet anser sig dock sakna anledning att framställa något förslag i ämnet, då utskottet förutsätter, att rådet självt gör framställning i fråga om sin organisation, när behov därav gör sig gällande.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att ifrågasvarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.»

Reservation hade anmälts av herr *Ekströmer*, vilken ansett, att det stycke i utskottets utlåtande, som började med orden »I ett remissyttrande» och slutade med orden »gör sig gällande» bort utgå.

Herr **Öhman**: Herr talman! Då ett enhälligt utskott avstyrkt motionen och då redan andra kammaren fattat beslut i samma riktning, har jag inte några större förhoppningar att kunna vinna gehör i kammaren för de synpunkter, som förfäktas i motionen. Men jag kan i alla fall inte underlåta att några minuter ta uppmärksamheten i anspråk för att foga några synpunkter till utskottsutlåtandet och de syften som motionen ville främja.

Motionen berör enligt mitt sätt att se frågor av den allra största samhälls-ekonomiska betydelse. Det är frågor som hänga samman med hela det ekonomiska livet och framför allt med spörsmålet hur man skall skapa möjligheter för en full och jämn sysselsättning här i landet. Jag är ganska övertygad om att även ifall motionen faller i dag så komma vi i alla fall inte förbi det problem, som där beröres, utan det kommer i en eller annan form att göra sig påmint ånyo.

Syftemålet med motionen var ju att försöka ta ett steg från program till verklighet när det gäller en viktig punkt i arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Detta program lägger synnerligen stor vikt vid frågan om att skapa full sysselsättning, att övervinna kriserna och därigenom eliminera de störningar i det ekonomiska livet, som konjunkturväxlingarna medföra i det nuvarande samhället. Om detta mål skall uppnås, d. v. s. om vi skola kunna garantera full sysselsättning och komma fram till förhållanden, där vi inte behöva riskera omfattande ekonomiska kriser med jämna mellanrum, få vi inte rygga tillbaka för samhälleliga ingrepp i det s. k. fria näringslivet. Jag hänvisar på nytt till arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Man fastslår där som en nödvändig förutsättning för att full sysselsättning skall kunna garanteras, att produktionen planmässigt utvecklas efter behoven och att alla produktiva resurser bli både fullständigt och effektivt utnyttjade.

Det är denna riktiga tanke som ligger bakom motionen. Det nuvarande systemet inom det ekonomiska livet, då investeringarna göras ur synpunkten av vad som med kortast möjliga tidsfrist blir mest vinstgivande, leder obönhörligt fram till störningar i det ekonomiska livet, d. v. s. till kriser. Systemet är inte heller ägnat att möjliggöra ett effektivt utnyttjande av landets produktiva resurser, och framför allt är det inte ägnat att garantera den fulla sysselsättningen.

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

Den uppfattningen hävdas också av dem som utformat arbetarrörelsens efterkrigsprogram, i vilket det i punkt 18 sägs: »Investeringsverksamheten i stort ledes av ett offentligt samarbetsorgan, som representerar statlig, enskild och kooperativ företagsamhet.» Med hänsyn till dessa mycket klara formuleringar i programmet förefaller det mig en smula egendomligt, att representanterna för det parti, som tagit som sin huvuduppgift att genomföra detta program, i utskottet utan vidare avvisa ett förslag om att skapa ett organ för investeringen, som skulle kunna ge de statliga myndigheterna det nödvändiga greppet över den ekonomiska utvecklingen i vårt land.

Utskottet har inforat yttranden från en rad olika instanser: Svenska bankföreningen, Sveriges industriförbund, Kooperativa förbundet, konjunkturinstitutet, landsorganisationen och möjligen någon annan. Det är ju ganska typiskt för det s. k. fria näringslivets representanter vad som säges exempelvis i bankföreningens och industriförbundets utlåtanden. Bankföreningen anser att ett sådant ingripande, som motionen syftar till, inte alls skulle stimulera investeringar, utan motsatsen skulle bli fallet. Man menar att sådana åtgärder överhuvud taget äro oförenliga med den uppfattning om fritt initiativ och fri företagsamhet inom näringslivet, som utgör grundförutsättningen för investeringsrådets tillkomst. Industriförbundet är ännu mera kategoriskt i sina påståenden och säger, att »det ligger utanför mänsklig förmåga att genom ett centralt organ överblicka och behärska den mängd av problem, som härvidlag uppstå och som det gäller att taga ställning till». Förbundet menar att det skulle förkväva den enskilda företagsamheten o. s. v. När man läser detta, är det kända tongångar man hör från den propagandakampanj från »PHM» som för närvarande flödar ut över vårt land.

Men vad är det för slags fri företagsamhet och fritt initiativ, som man är så rädd för skola bli begränsade? Jo, det är den form av fri företagsamhet, som leder till kriser och arbetslöshet, och det är någonting som jag anser att de statliga myndigheterna måste angripa. Ty en planering av produktionen i syfte att garantera full och jämn sysselsättning kan icke vara annat än till nytta för såväl den enskilde som för samhället i dess helhet.

Det utlåtande, som Kooperativa förbundet har avgivit med anledning av förslaget, går också ut på ett avstyrkande, ehuru med den enligt mitt sätt att se kostbara motiveringen, att det skulle uppstå stora svårigheter vid avvägningen o. s. v. av olika investeringsobjekt. Det är ju alldeles uppenbart att man måste räkna med vissa svårigheter, ty inte kan man räkna med att ett så omfattande ingripande i det ekonomiska livet som en planering av investeringsverksamheten skall kunna ske utan att vissa svårigheter uppstå.

Jag vill slutligen endast hänvisa till vad man säger från konjunkturinstitutets sida. Det har visserligen av något skäl inte redovisats här i utskottsutlåtandet. Skälet är förmodligen, att konjunkturinstitutet inte ansett sig kompetent att taga ställning till frågan, huruvida investeringsrådet bör få beslutande myndighet eller inte. I själva sakfrågan intar konjunkturinstitutet emellertid i sitt utlåtande samma ståndpunkt som jag har tillåtit mig att förfäktat i föreliggande motion. Institutet säger i utlåtandet följande: »En koordinering av den statliga och den privata investeringspolitiken och ett inpassande av densamma i den allmänna ekonomiska politiken är enligt nämndens uppfattning en nödvändig förutsättning för en framgångsrik sysselsättningspolitik.» Det är ju precis detta som motionen åsyftade. Om man verkligen skall få garantier för full sysselsättning, måste man ha ett samhälleligt grepp över investeringsverksamheten.

Det förefaller också, som om utskottet i själ och hjärta inte är så synnerligen övertygat om att den nuvarande ordningen är tillräcklig under andra eko-

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

nomiska förhållanden än dem som för närvarande råda. Utskottet är mycket vagt i sina uttalanden. Man säger att om investeringsrådet i fortsättningen liksom nu är ett rådgivande organ, »torde» av rådet uttala rekommendationer »kunna komma att» på ett verksamt sätt bidra till o. s. v. Utskottet vågar inte gå längre än att säga något om hur »det torde komma att» utveckla sig vid bedömandet av hur den nuvarande ordningen skall verka.

Det finns ändå en ljuspunkt i utskottets utlåtande, nämligen att man tar fasta på det påpekande, som landsorganisationen har gjort när den hänvisar till att det nuvarande investeringsrådet egentligen saknar praktiska arbetsmöjligheter. Det saknar ett kansli och därmed folk som åtminstone kunna följa den ekonomiska utvecklingen, samla statistik och bli ett rådgivande organ. Jag hälsar det därför med tillfredsställelse, att utskottet i utlåtandet trycker på synpunkten att man skall ge det nuvarande rådet de tekniska möjligheter, som det måste ha för att kunna utföra någonting.

Herr Ekströmer: Herr talman! Herr Öhman har i sin motion liksom alldeles nyss byggt sitt resonemang på uttalanden i arbetarrörelsens efterkrigsprogram beträffande samhällelig planering av investeringsverksamheten. Det kan jag gott förstå. Nu är jag ingalunda den som är lämplig att tolka detta efterkrigsprogram, men jag tycker mig likväl kunna utläsa ur dess text, att författarna inte hade tänkt sig precis de riktlinjer, som herr Öhman rekommenderar för denna detalj av programmet.

Frågan om investeringsverksamheten har ju diskuterats tidigare. Den togs upp till behandling av kommissionen för efterkrigsplanering, och denna kommission tycks ha tagit tämligen nyktert och förnuftigt på saken. Den föreslog ett investeringsråd såsom en rent rådgivande institution, väl mest för att försöka att bemästra de problem, som kunde uppkomma under den pågående krisen, men också, förmodar jag, för att vinna erfarenhet om hur man skulle förfara framdeles. På detta förslag blev investeringsrådet tillsatt, och det blev, som kommissionen hade föreslagit, ett rent rådgivande organ och så att säga en förbindelselänk mellan regeringen och dess organ å ena sidan och näringslivet å den andra. Jag tror att denna statsmakternas kontakt med näringslivet har haft sin betydelse. Jag kan gott instämma i vad planeringskommissionen skrev, nämligen att det ligger i sakens natur, att de slutsatser, som dragas inom ett sådant råd, »icke kunna få karaktären av beslut, som fattats av rådets majoritet, utan av vid bordet träffade frivilliga överenskommelser angående riktlinjer för investeringspolitiken, som det sedan ankommer på vederbörande att var på sitt håll verka för att de omsättas i praktiken».

Herr Öhman tycker nu att detta är litet tamt, och han vill gå längre och göra detta investeringsråd till ett beslutande organ.

Investeringsrådets arbetsområde omfattar väl egentligen å ena sidan uppgiften att i en högkonjunktur så att säga dämpa en alltför livlig företagsamhet och vid varuknapphet på lämpligt sätt försöka fördela befintligt material, och å andra sidan uppgiften att i en lågkonjunktur och kanske även under en normal konjunktur stimulera näringslivet till ökad lämplig expansion. Rådets uppgift skulle sålunda vara att bidra till att förhindra alltför starka fluktuationer med de ogynnsamma konsekvenser dessa medföra för samhället.

Den första av dessa målsättningar ha vi ju under den förlupna och nu pågående högkonjunkturen haft erfarenheter av. Jag tror att man ganska allmänt anser, att det hela gått någorlunda väl i lås. I vad mån investeringsrådet har bidragit härtill undandrar sig givetvis vårt bedömande, men jag vill gärna tro att den omständigheten, att ett så representativt och auktoritativt organ som

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

investeringsrådet har funnits till, har haft sin betydelse. Jag tror inte att resultatet blivit det minsta gynnsammare, om rådet haft beslutande befogenhet. I varje fall har motionären icke ens gjort ett försök att göra sannolikt, att så skulle vara förhållandet.

Inte heller beträffande det andra målet, att under en lågkonjunktur få till stånd önskvärda investeringar, tror jag att rådet skulle ha möjligheter att såsom beslutande organ uträtta några storverk. För det första skulle det då behövas en vittgående lagstiftning, varigenom den enskilde medborgaren skulle kanske mot sin vilja tvingas att göra investeringar t. o. m. med eget kapital, där inte statliga medel skulle användas. Jag undrar hur sådana lagar skulle se ut. För det andra måste man nog bestrida, att ett råd bättre än den bransch-kunnige industrimannen i varje speciellt fall kan bedöma, vilka investeringsobjekt som i en viss situation äro ändamålsenliga eller ej. Jag undrar om inte herr Öhman liksom så många andra — om uttrycket tillåtes — ekonomiska amatörer lever i den villfarelsen, att det i näringslivet bara gäller att producera så mycket som möjligt, och förbiser, att det är lika viktigt att vinna avsättning för vad som produceras. Att producera är inte så svårt, men att sälja är en konst. En investering måste kalkyleras inte blott ur konjunkturpolitiska utan även ur marknadstekniska aspekter. Vår företagsamhet är som vi alla veta mycket stor. Om det gäller en vara, som enligt herr Öhmans motionstext anses nödvändig, och denna vara är säljbar, tror jag att man kan vara säker på att det inte dröjer länge, förrän tillverkningen kommer i gång. Kanske skulle tillverkningen börja långt innan investeringsrådet bleve färdigt med sitt beslut. Men om varan inte är säljbar, ja, då har väl herr Öhman tagit fel. Då är den inte nödvändig, och det vore förvisso felaktigt att i så fall sätta i gång tillverkningen av densamma ty att, som herr Öhman antyder, söka bemästra en kris genom att på obegränsad tid tillverka varor på lager är förvisso ett dåligt recept. Jag fruktar att ett beslutande investeringsråd skulle begå åtskilliga ekonomiska missgrepp och få mycket på sitt samvete.

Utskottet har alltså funnit, att motionen var mindre väl genomtänkt, och även enhälligt avstyrkt densamma. Tyvärr har det blivit ett litet missljud i enhälligheten, ity att utskottet i sin motivering satt in det stycke som visserligen herr Öhman fann tilltalande men som jag för min del inte kan godkänna — det gäller sista stycket i motiveringen. Visserligen är formuleringen mycket försiktig för att icke säga platonisk, men den ger dock vid handen, att man önskar en aktivisering av rådets verksamhet. Detta anser jag vara oroande. Jag är som jag förut har framhållit av den bestämda meningen, att rådet skall vara en rent rådgivande myndighet, och en aktivisering av verksamheten och till äventyrs ett upptagande av även andra uppgifter vore ej lyckligt. Det skulle kunna trassla till åtskilliga saker, som annars skulle ha sin naturliga gång.

Utskottet antyder, att rådet borde förses med ett kansli. Det låter kanske inte så farligt, men ett kansli bör också ha någonting att göra, och har det ingenting att göra, så skaffar det sig nog arbete. Då ha vi snart papperskvarnen i gång. Det bleve det vanliga: statistiska utredningar och massor av projekt, som kanske skulle bereda många tjänstemän sysselsättning utan att något av särskilt värde skulle framkomma. Vi ha ju konjunkturinstitutet, ifall investeringsrådet behöver några uppgifter som sammanhånga med institutets verksamhet, och ett samarbete med konjunkturinstitutet finner jag fullkomligt naturligt och också fullt tillräckligt. Jag vill inte ge ens ett finger till ett dylikt nytt ämbetsverk. Det skulle säkerligen bli ytterligare ett fäste för byråkrati och en ytterligare belastning på vårt näringsliv.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)
i motiveringen som innefattas i den reservation, som jag har tillåtit mig att avgiva.

Herr **Heüman**: Herr talman! Herr Öhman förvånade sig över att vi socialdemokrater i utskottet ha kunnat inta den ställning, som vi ha gjort vid behandlingen av denna fråga, särskilt i betraktande av det sätt på vilket arbetarrörelsens efterkrigsprogram utformats. Jag vill säga att den ställning, som vi ha intagit i utskottet, inte på något sätt strider mot detta program. Skulle vår inställning strida mot programmet, skulle det vara än mer förvånansvärt att landsorganisationen, som deltagit i utarbetandet av programmet, avböjt ett bifall till motionen.

Arbetarrörelsens efterkrigsprogram förutsätter ju dock ett fritt näringsliv, åtminstone på vissa områden, och om vi skola ha ett investeringsråd, bör det därför ha den form det nu har fått. Jag vet inte hur det skulle se ut, om investeringsrådet skulle få en beslutande befogenhet. Jag känner inte till vilken ståndpunkt som det fria näringslivet i så fall skulle inta till det samma, men jag skulle tro att det skulle vara mycket svårt att överhuvud taget få det representerat i rådet. Jag kan inte tänka mig annat än att det är en förutsättning för att rådet överhuvud taget skall kunna bibehållas att man nöjer sig med att låta rådet ha de befogenheter som det nu har.

Därtill kommer, att om detta investeringsråd skulle få en beslutande befogenhet på detta område, så skulle det kunna medföra att man skulle ikläda staten ganska stora ekonomiska förbindelser. Då ställer jag mig den frågan: kan det vara lämpligt att ett dylikt råd exempelvis skall få besluta i frågor, där man kan förutsätta att staten skall ställa garantier och ingå förbindelser av ekonomisk art i ganska stor omfattning? Det bör väl vara riksdagen som beslutar i sådana speciella frågor. Om vi skulle komma in i en lågkonjunktur och investeringsrådet skulle anse det nödvändigt med investeringar på ett visst område och besluta detta mot företagarnas på området veto, så måste detta, efter vad jag kan förstå, medföra att staten ikläder sig den ekonomiska risk, som dessa investeringar kunna innebära, och därför kan jag inte tänka mig att det skulle vara lämpligt att ett investeringsråd skulle besitta en sådan fullmakt. Det är nog så, som landsorganisationen i sitt yttrande bl. a. har sagt, att om det skall företas en förändring på området så kan den inte bli tillfredsställande genom att man följer motionens linje, utan man måste i ett sådant fall skrida till en helt ny och ganska omfattande lagstiftning på området. Jag tror således att den enda ståndpunkt man för närvarande kan inta till motionen är den som innebäres i utskottets hemställan om avslag.

Herr Ekströmer har reserverat sig på den punkt, där utskottet har berört frågan om ett kansli för investeringsrådet, och han motiverar sin reservation med att han inte anser att rådet bör bli aktivt i någon större utsträckning. Gentemot honom vill jag säga, att från utskottets sida ha vi sett saken så, att om rådet är ineffektivt så bör man göra det effektivt, och kan man göra det genom att ställa ett kansli till dess förfogande, så bör man naturligtvis göra det. Herr Ekströmer säger att ett kansli måste ha någonting att göra. Det är klart att det skall ha någonting att göra, men ett kansli blir sannernigen inte arbetslöst om det knytes till en sådan institution som detta investeringsråd. Ty det skall dock föras protokoll, effektueras beslut och insamlas en del uppgifter, som skola läggas till grund för besluten inom rådet, och vem skall göra detta om det inte finns sekreterare och kansli? Skall ordföranden, som kanske i allmänhet är en mycket upptagen man, göra det? Eller skall någon annan av rådets medlemmar göra det? Jag är ganska övertygad om att ingen av rådets medlemmar har tid att ägna sig åt sådana uppgifter,

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

och det är därför nödvändigt att se till att rådet får ett kansli till sitt förfogande. Jag skall här bara upplysa om att när utskottet sökte kontakt med rådet befanns det vara en hel liten vetenskap att överhuvud taget komma i förbindelse med det, och utskottet fick bl. a. på grund därav den uppfattningen att det fanns fullt fog för att man inrättade ett kansli, så att det överhuvud taget blev möjligt att nå kontakt med rådet. När det är så omöjligt även för ett riksdagsutskott att komma i förbindelse med rådet, måste det brista på något område, och säkerligen ligger bristen däri att man inte har det kansli, som utskottet har förordat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Öhman: Herr talman! Herr Heüman menade, att motionens väg var otillfredsställande och att det skulle erfordras en mycket komplicerad och omfattande lagstiftning för att nå det mål, som motionen eftersträvar. Jag vill emellertid hänvisa till att detta förslag om att ge investeringsrådet beslutande befogenheter bör ses i samband med andra förslag, som också ha framställts vid årets riksdag från vårt partis sida. Jag hänvisar till motionerna om att införa ett statligt planeringsinstitut, en samhällelig planering av ekonomin och andra frågor, som ha väckts och som ju rätteligen skulle ha behandlats i samband med denna motion, något som emellertid arbetsordningen i riksdagen tyvärr lägger hinder i vägen för.

Jag är inte riktigt enig med herr Heüman om hans tolkning av arbetarrörelsens efterkrigsprogram; jag kan inte tolka programtexten på annat sätt än att man där verkligen har menat att man skulle skapa ett samhälleligt organ med beslutande myndighet över investeringsverksamheten. Det står ju ordagrant i punkt 18 i detta program: »Investeringsverksamheten i stort ledes av ett offentligt samarbetsorgan, som representerar statlig, enskild och kooperativ företagsamhet.» Jag måste fråga: hur skall man kunna leda investeringsverksamheten om man inte har rätt att fatta beslut? Det är alldeles uppenbart, att programförfattarna här måste ha menat att de samhälleliga myndigheterna skola skaffa sig rätt att fatta beslut i frågor om investering i industrier eller andra anläggningar.

Vilka befogenheter bör investeringsrådet ha? Vi ha behandlat den frågan redan i vår motion och pekat på att ett investeringsråd bör ha befogenhet att stoppa eller reducera privata investeringsplaner, som bedömas som olämpliga ur hela samhällets synpunkt. Om privata företagare å andra sidan visa sig ovilliga att företaga en nödvändig investering, måste staten se till att denna blir gjord, antingen genom att staten finansierar den eller, om så är nödvändigt, genom att staten själv utför investeringen.

Det är visserligen sant, som herr Heüman säger, att landsorganisationen i sina konklusioner har kommit fram till ett avstyrkande av motionen, men hela den argumentering som anföres från landsorganisationens sida ligger ju ändå i linje med de tankegångar som motionen förfäktar.

Så vill jag till herr Ekströmer säga, att jag förstår mycket väl att det inte är lätt att komma på gemensam linje med honom, eftersom han representerar helt andra klasser och krafter i samhället än dem som jag representerar. Men om man nu inte skall ha ett investeringsråd, som verkligen har någonting att säga till om när det gäller den ekonomiska utvecklingen i landet, hur skall man då kunna få garantier för att de investeringar som göras äro de ur det helas synpunkt mest fördelaktiga? Om vi inte ha ett sådant råd, komma vi att driva på i den gamla jargongen och på det gamla sättet, och då riskera vi att tid efter annan stå inför omfattande ekonomiska kriser. Och den privata företagsamhe-

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

ten har sannerligen inte visat sig vara så värst skickad när det gäller att lösa de problem som uppstå vid sådana kriser. Vi ha ju exempel på den saken från början av 1930-talet.

Herr Ekströmer talade från början mycket varmt för att investeringsrådet skulle ha rådgivande karaktär, och han menade, att detta råd har stor andel i den relativt goda omställning från krigs- till fredsförhållanden som vi redan ha åstadkommit. Men i slutet av sitt anförande kom han till sin reservation, som väl i sak innebär att herr Ekströmer helst skulle se att det inte fanns något investeringsråd alls. Ty om man går med på att det skall finnas ett investeringsråd, varför skall man då bli förskräckt av tanken att detta råd skall bli aktivt, och varför skall man, om man verkligen vill beträda denna väg, inte också tillåta att ett sådant råd har ett kansli och de arbetsmöjligheter som måste finnas för att rådet överhuvud taget skall kunna göra någonting?

Herr Linderot: Herr förste vice talman! Motionens öde är naturligtvis avgjort. Jag har begärt ordet endast för att göra ett par kommentarer till frågan.

Vi ha från vårt partis sida väckt några motioner som stå i samband med den nu diskuterade motionen rörande investeringsrådets befogenheter, och jag har i åtskilliga tidningar, framför allt högertidningar — Svenska Dagbladet och andra — läst artiklar, i vilka man har behandlat en hel del av de motioner som vi ha väckt rörande den ekonomiska politiken, även den nu diskuterade motionen. I dessa artiklar har man angivit, att kommunistiska partiet närmast för att irritera socialdemokratiska partiet eller för att försätta den socialdemokratiska regeringen i en pinsam situation har fört fram dessa motioner i riksdagen. Då detta är ett lämpligt tillfälle vill jag begagna det för att till vederbörande redaktörer och andra, som spekulera på samma linje, ge ett vänligt råd, nämligen att de omedelbart kunna upphöra med dessa spekulationer. Ingen av dessa motioner är väckt för att irritera den socialdemokratiska majoriteten i riksdagen eller den socialdemokratiska regeringen, utan de äro väckta därför att arbetarrörelsens efterkrigsprogram, i den mån det måste vara föremål för behandling av statsmakterna, kräver ganska omfattande verksamhet och uppmärksamhet. Det är så många i samhällslivet djupt ingripande åtgärder som måste vidtagas innan arbetarrörelsens efterkrigsprogram i huvudsak kan bli genomfört, att man i god tid måste börja att parlamentariskt förbereda genomförandet av vissa nödvändiga åtgärder från statsmakternas sida, om det överhuvud taget någon gång i världen skall gå att få dem genomförda. De flesta här i kammaren ha ju i likhet med mig åtskilliga års erfarenhet av hur tålmodigt man måste motionera, tala, förbereda och propagera även när det gäller ganska enkla saker, innan man så småningom kan få några att lystra och eventuellt i lyckosamma fall kan få ett positivt beslut till stånd. Detta är anledningen till att vi ha fört fram dessa motioner, som syfta till ett praktiserande av arbetarrörelsens efterkrigsprogram.

Jag har som sagt velat begagna tillfället för att ange detta såsom varande vårt faktiska och ärliga huvudskäl när vi ha författat dessa motioner. Vi ha beräknat, att vi kanske icke ens för någon av våra motioner på det här planet komma att vinna majoritet i riksdagen i år. Men vi äro inte ledsna för det, ty vi veta att riksdagens majoritet så småningom ändå kommer att besluta någonting i den riktning som vi ha föreslagit, och det är därför också till nytta att frågorna väckas och att en diskussion kan föras även i sådana fall — t. ex. i dag — då motionerna avslås.

Ja, herr förste vice talman, jag begärde ordet huvudsakligen för att utöver vad herr Öhman redan anfört ange dessa synpunkter, men då jag ändå har

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

ordet vill jag säga något om själva utlåtandet också. I likhet med herr Öhman finner jag att herr Heüman av en eller annan orsak — naturligtvis inte medvetet — något förtolkar vad som säges både i efterkrigsprogrammet och i landsorganisationens här refererade yttrande över förevarande motion. Herr Heüman säger nämligen, att utskottets ståndpunkt på intet sätt står i motsättning till vad arbetarrörelsens efterkrigsprogram avser, och han anför till stöd för detta att landsorganisationen, som har huvudansvaret för avfattningen av arbetarrörelsens efterkrigsprogram, i sitt yttrande har uttalat sig avvisande rörande denna motion. Jag vill då läsa ett par satser av vad utskottet självt har refererat från landsorganisationens remissyttrande. Referatet börjar så här — det står på s. 6 i utlåtandet: »Landsorganisationen i Sverige anför, att den intager en mycket positiv ståndpunkt till frågan om en i stort sett samhällsstyrd investeringsverksamhet, men ställer sig tvekande till förslaget att utrusta investeringsrådet med beslutande befogenheter.»

Jag tycker att den sats jag här har citerat ligger betydligt närmare motionärens mening än den ligger utskottets avvisande ståndpunkt. Att landsorganisationen sedan utifrån en del andra utgångspunkter ändå ställer sig avvisande, betyder ju inte att landsorganisationen skulle betrakta denna motion såsom någonting som står i motsättning till efterkrigsprogrammet, utan tvärtom har landsorganisationen angivit, att hela tankegången i denna motion ligger i linje med vad man i arbetarrörelsens efterkrigsprogram vill befrämja.

Jag vill citera en sak till ur utskottets referat av landsorganisationens remissyttrande. Det heter där — det står på s. 7 i utlåtandet: »Landsorganisationen, som för närvarande inte ansluter sig till yrkandet på ökade befogenheter för investeringsrådet, önskar emellertid framhålla...», o. s. v. Detta styrker ju ytterligare min mening, att LO strängt taget i sakfrågan har precis samma mening som motionären och icke har samma mening som utskottet. Ehuru väl man från olika utgångspunkter ofta nog kan komma till samma resultat, så vill jag med dessa små anmärkningar ändå ha korrigerat herr Heüman. Jag tror inte att landsorganisationen skulle vilja stå för den tolkning herr Heüman har givit åt LO:s eget remissyttrande.

Jag vill säga ytterligare ett par ord till vad herr Ekströmer såsom utskottets ordförande och såsom reservant har anført i saken. Jag kan utan vidare erkänna, att det inte är någon liten och enkel sak att organisera ett investeringsråd och ge detta beslutande befogenhet. Jag kan hålla med om att det kunde ha skrivits ytterligare åtskilliga textsidor i motionen för att utförligare ange hur man skulle vilja att ett sådant organ skulle fungera. Men i motionen har man inte gått den vägen att utreda alla problem, som sammanhånga med frågan, utan alldenstund motionen slutar med ett yrkande att man skall skriva till kungen, så förutsätter motionären att det närmast blir Kungl. Maj:t som genom Kungl. Maj:ts kansli och förvaltningsapparat får lov att börja bena upp de problem som sammanhånga med detta. Jag ger herr Ekströmer alldeles rätt i den uppfattning han gav uttryck åt, att det naturligtvis är mycket ingående och djupgående ingripanden i nuvarande ekonomiska ordning, som här i varje fall förutsättas från motionärens sida. Att inte denna motion, som rör sig om så vidlyftiga problem, gjorts utförligare, hänger emellertid också samman med att man nu, det första året efter krigets slut, då man motionsledes har velat föra fram vissa viktigare frågor från arbetarrörelsens efterkrigsprogram, naturligtvis inte tänker sig att få alltsammans genomfört på en gång — man får, som jag sade i början av mitt anförande, ha tålmod och hoppas att varje sådant yrkande faller framåt och återkommer och att man alltså har bidragit till att skynda på utvecklingen.

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

Herr **Elowsson, Nils**: Herr talman! Herr Linderot ansåg det nödvändigt att i början av sitt anförande förklara, varför kommunistiska partiet har väckt ett så stort antal motioner som mer eller mindre beröra eller ansluta sig till olika punkter i arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Jag tror inte det skadar att söka bortförklara detta förhållande, ty det är nog inte bara på högerhåll utan även på flera andra håll som denna motionsflod har uppfattats såsom uttryck för den vänliga påtryckning, som kommunistiska partiet har beslutat utöva på socialdemokraterna när det gäller efterkrigsprogrammet. Det är ju ungefär detsamma som man på högerhåll uttrycker med orden »svansen som styr».

Nu skulle jag emellertid vilja säga till herr Linderot; att vi nog äro tack-samma för vänliga påtryckningar och att vi inte heller ta illa vid oss om man på högerhåll säger att den kommunistiska svansen styr oss. Men jag tycker i alla fall att ett parti, som är så rikt på uppslag som det kommunistiska partiet har visat sig vara vid denna riksdag, borde ha kunnat skaffa sig ett eget efterkrigsprogram, som det kan ha att gå och beta på, i stället för att ovillkorligen nära nog varje gång det skall väcka en motion gå över till arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Det tycker jag ni skola tänka på till en annan riksdag.

Vad sedan motionen rörande investeringsrådet beträffar så är det tydligt, att om man skulle gå den väg, som motionen här föreslår, rycker man därmed fullständigt undan grunden för det samarbete som nu har påbörjats, ty samarbetet bygger just på att detta organ endast skall ha en rådgivande karaktär. Vi kunna vara tämligen övertygade om att i händelse rådet skulle få beslutande karaktär, så komma inte längre många av dem, som nu äro med i detta råd, att frivilligt medarbeta i detsamma. Det ställer då ovillkorligen statsmakterna inför alternativet att tillsätta någon sorts institut eller att upp-rätta någon annan form för ett sådant investeringsråd. Det måste alltså tillsättas av staten. Men om man går den vägen nu, innan man har praktiskt taget några som helst erfarenheter på området, betyder det samtidigt att man till sitt förfogande måste ha en hel svärm av experter, som äro beredda att bearbeta varje detalj som dyker upp i sammanhang med en investeringsplan, och jag tror inte man här i kammaren närmare behöver utveckla vilken väldig omfattning detta expertarbete skulle få, även om det bara gällde några få fall. För ett sådant expertråd, om jag så får kalla detta råd som skulle ha experter till sitt förfogande, bleve det, med de ringa erfarenheter vi hittills ha eller kunna skaffa oss under de närmaste åren, ett verkligt sisy-fusarbete att tränga in i och dirigera kapitalinvesteringarna i näringslivet. Jag skulle tro att det inte är i princip som det skiljer mellan oss socialdemokrater och dem som ha väckt denna motion, det skiljer inte i uppfattningen om nödvändigheten att utöva samhälleligt inflytande när det gäller att dirigera kapitalet, men det skiljer när det gäller uppfattningen om den tidpunkt, då det kan vara lämpligt att staten vidtager åtgärder i denna rikning.

Vi som stå för detta utskottsutlåtande ha tänkt, att vi skola vänta och se vilket resultat man kan vinna av det samarbete, som inletts på detta område. Först när erfarenheterna av detta samarbete börjat visa sig, är det tid att ta nästa steg. Hur långt det kan bli kunna vi i denna stund inte avgöra, men vi äro på det klara med att man bör gå vidare på den väg man nu är inne på — att öva ett kraftigare och ett mera välgörande inflytande på kapitalinvesteringarna.

Sedan är det ju en annan sak, att staten själfallet genom många olika egna åtgärder dirigerar köpkraften och även indirekt dirigerar kapitalrörelserna när det gäller investeringar på de mest olika områden. Men det är ju en sak, som vi inte behöva gå in på i detta sammanhang.

Jag ber, herr förste vice talman, att med detta anförande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

Herr **Heïman**: Herr talman! Jag skulle till herr Öhman vilja säga, att det väl dock bör vara möjligt för ett dylikt organ att leda en verksamhet utan att det behöver vara beslutande. Visserligen blir kanske en sådan ledning inte så effektiv, men den kan säkert i ganska stor utsträckning utöva ett gagnande inflytande.

Sedan vill jag till herr Linderot säga, att han ju kunde ha fortsatt sitt citat av vad landsorganisationen sagt, ty i meningen efter den som herr Linderot läste upp står det: »Då det i arbetarrörelsens efterkrigsprogram heter, att, sedan en allmän investeringsorganisation kommit till stånd, även de enskilda investeringarna komma 'att till sin allmänna omfattning och inriktning mera direkt än för närvarande påverkas genom beslut fattade av samhälleliga organ', åsyftades av allt att döma i främsta rummet icke investeringsrådet utan andra organ, genom vilka staten kan få ökat inflytande över bl. a. bostadsproduktionen och kapitalmarknaden.»

Jag har aldrig påstått, herr Linderot eller herr Öhman, att motionens yrkande skulle stå i strid med arbetarrörelsens efterkrigsprogram, men jag vill anknyta till vad herr Elowsson sade, nämligen att arbetarrörelsens efterkrigsprogram dock i stort sett bygger på ett samarbete mellan de olika folkgrupperna inom näringslivet och stat och samhälle överhuvud taget och att man i första hand skall söka lösa de uppkommande problemen genom ett dylikt samarbete. Visar det sig omöjligt att lösa dessa problem på ett ur samhällelig synpunkt tillfredsställande sätt, äro naturligtvis vi från vårt håll och alla de som anslutit sig till arbetarrörelsens efterkrigsprogram lika beredda som herr Linderot och herr Öhman att vidtaga andra åtgärder. Men jag vill ännu en gång poängtera, att man inte löser dessa frågor bara genom att följa motionären, ty enligt hans förslag kommer det ju inte att finnas kvar något investeringsråd i dess nuvarande form. Man måste därför vara beredd att redan nu bryta samarbetet och gå en annan väg, nämligen den som landsorganisationen pekat på och som innebär en skärpt lagstiftning, vilken såvitt jag kan förstå skulle komma att rikta sig i ganska stor utsträckning mot just de samhällsklasser, som man dock förklarat sig vilja samarbeta med så långt det går för att i gemenskap lösa samhällsproblemen.

Herr Linderot sade vidare, att motionen endast avsett att ge regeringen ett tillfälle att resonera om dessa spörsmål. Men det har den dock knappast inskränkt sig till, ty yrkandet går ju ut på »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att det s. k. investeringsrådet utrustas med beslutande befogenheter». Om riksdagen skriver på detta sätt till regeringen, kan jag inte förstå annat än att regeringen måste uppfatta det såsom ett direktiv från riksdagen, alltså en sak som man inte bara hade att resonera om utan väl snarare bara att besluta om. Jag skulle knappast tro, att regeringen skulle kunna vägra att verkställa en dylik begäran av riksdagen. Riktigt så lösligt som herr Linderot ville påskina är således inte motionärens yrkande.

Herr **Linderot**: Herr förste vice talman! Jag begärde endast ordet för en liten replik till herr Elowsson.

Han rädde oss i det kommunistiska partiet att till ett kommande år inte väcka motioner i anslutning till arbetarrörelsens efterkrigsprogram; vi skulle i stället skaffa oss ett eget efterkrigsprogram. Jag har nog av och till haft en känsla av att herr Elowsson hör till dem som hålla mycket styvt på den privata äganderätten i största allmänhet, men att han nu skall ha privat äganderätt också till efterkrigsprogrammet, hade jag inte väntat mig.

För kommunistiska partiet vore det annars en mycket enkel sak att skriva program. Tidigare ha vi närmast blivit kritiserade för att vi för mycket skri-

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

vit program och för litet tänkt på det verkliga livet. När vi nu låta socialdemokraterna skriva programmet och begränsa oss till att tänka på det verkliga livets krav, få vi ovetta också för det, i den privata äganderättens namn.

Jag skulle vilja hemställa till herr Elowsson, att han ändå i nåder tillåter oss att även ett kommande år motionera i syfte att befordra arbetarrörelsens efterkrigsprogram till genomförande.

Jag vill tillägga, att vi i kommunistiska partiet icke anse detta program alldeles klanderfritt. Men vi tro, att grundtanken och huvudlinjen äro riktiga och ha stor politisk betydelse, och därför understödja vi ärligen de krafter, som vilja befrämja ett genomförande av arbetarrörelsens efterkrigsprogram.

Till herr Heüman vill jag säga, att vad som i denna motion är föreslaget inte bryter möjligheterna till samarbete med vad man brukar kalla den fria företagsamhetens män. Visserligen är det här fråga om mycket djupgående och ingripande förändringar på det ekonomiska livets område — det har jag redan erkänt gentemot herr Ekströmer — men det rör sig icke om att dekapitera den fria företagsamheten. Även ett bifall till den motion rörande investeringsrådets befogenheter, som här diskuteras, skulle tillåta det fria näringslivet i alla dess samhällsnyttiga former att fortfarande existera.

Vi ha alltså icke i denna motion — det vill jag rikta herr Heümans uppmärksamhet på — brutit oss ut ur efterkrigsprogrammets ram och gått in på en linje, som förutsätter att man icke skall ha samarbete med andra samhällsgrupper. Vi ha, som jag nyss sade, icke förutsatt att man skall »halshugga» den fria företagsamheten. Överhuvud taget ha vi icke gett uttryck för sådana meningar, utan vi vilja bara börja dra ut konsekvenserna framför allt av programpunkten om full sysselsättning och se till att statsmakterna skaffa sig resurser för att kunna genomföra den fulla sysselsättningens politik.

Herr Heüman: Herr förste vice talman! Om man nu beslutar att ge detta investeringsråd beslutande befogenheter, vill jag fråga herr Linderot om han anser det vara lämpligt, att detta råd skall ha befogenhet att fatta beslut, som kunna medföra ett ganska stort ekonomiskt ansvar för statens vidkommande. Hur vill herr Linderot ordna den saken? Det är dock riksdagen, som bör fatta beslut i sådana frågor, och det kan väl inte vara lämpligt att överlåta denna rättighet till ett investeringsråd. Eller menar herr Linderot, att intet ekonomiskt ansvar från statens sida skall knytas till investeringsrådets beslut? I så fall vill jag bara ställa frågan, om herr Linderot tror, att det överhuvud taget skulle vara möjligt att få till stånd samverkan eller samarbete med det fria näringslivets män.

Herr Linderot: Jag tycker att herr Heüman i det här fallet är något för krävande gentemot motionärerna. Om man enkelt föreslår en skrivelse till Kungl. Maj:t för att utrusta ett organ med viss befogenhet, förutsätter man givetvis att Kungl. Maj:t skriver de förslag till lagar, som eventuellt kunna behövas, och utformar de ramar, inom vilka beslutanderätten skall kunna utövas av investeringsrådet. Men det är något för fordrande, när herr Heüman begär att motionärerna skola leverera allt detta. Om det kravet vore regel skulle många motionärer här i kammaren få ta emot snubbor, eftersom åtskilliga motioner väckas där man förutsätter att andra organ, Kungl. Maj:t eller under Kungl. Maj:t lydande myndigheter, skola utarbeta alla de attribut som behövas för omsättande i verkligheten av riksdagens beslut.

Detta är precis vad vi i vår motion förutsätta, och det är alldeles givet att de olika konsekvenser, som ett beslut av riksdagen om ekonomiska befogenheter för investeringsrådet skulle medföra, måste av Kungl. Maj:t utredas,

Ang. investeringsrådets befogenheter. (Forts.)

varefter Kungl. Maj:t får återkomma till riksdagen med de förslag som kunna förledas av denna utredning.

Herr **Heüman**: Herr Linderots senaste anförande ger mig anledning att säga, att det hade varit lämpligt, om man i motionen hade begärt en utredning på området. Men i motionsyrkandet heter det ju bara, att riksdagen skall hemställa till regeringen om att investeringsrådet utrustas med beslutande befogenheter. Om man hade begärt en utredning av Kungl. Maj:t och eventuella förslag med anledning av denna utredning, hade jag bättre kunnat förstå herr Linderot.

Herr **Linderot**: Herr talman! Om motionären icke varit så klyftig, kunde man ju tänka sig, att utskottet in pleno varit så klyftigt, herr Heüman, att det begärt en utredning!

Herr **Heüman**: Herr talman! Bara en kort replik med anledning av herr Linderots sista yttrande.

Ett tillfälligt utskott har inte sådana befogenheter, att det kan begära den utredning, som herr Linderot påyrkade.

Herr **Linderot**: Herr talman! Ett tillfälligt utskott har befogenhet att skriva vad det vill i sin motivering för ett avslagsyrkande eller ett bifallsyrkande på en motion. Och om andra tillfälliga utskottet i detta fall i sin motivering skrivit, att det finner en utredning vara nödvändig, skulle det ha varit synnerligen tacknämligt, herr Heüman.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att, utom beträffande motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Därefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att motiveringen skulle godkännas med den ändring, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid sedermera enligt berörda yrkanden gjorda propositioner godkändes utskottets yttrande.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 212—214.

Herr *Gustavson* väckte en motion, nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

Motionen bordlades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring av lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, m. m.;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord m. m.; samt

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293).

Anmäldes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, m. m.; samt

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till familjebidragsförordning.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 102, att utskottets hemställan i utlåtande nr 16, vidkommande förslaget nr 103, att utskottets hemställan i utlåtande nr 17 samt, i fråga om förslaget nr 104, att utskottets hemställan i utlåtande nr 18 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 105, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 18 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.18 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.